

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Prima Duo Sæcula Complectens

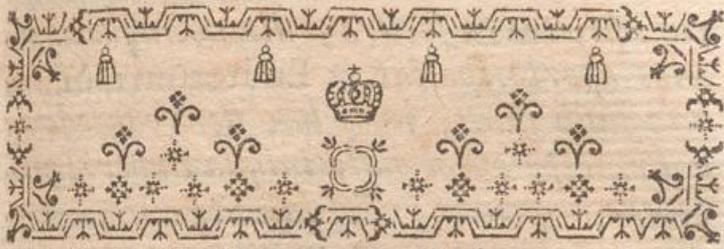
Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1758

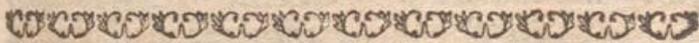
VD18 13322648

Liber IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66002](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66002)

HISTORIA
ECCLESIASTICA.
LIBER IV.

ELEUTHERIUS, PAPA.
M. AURELIUS, IMPERATOR.

§. I.

Apologia Melitonis.

Anno Marci Aurelii decimo, JESU Sæculum II.
Christi centesimo septuagesimo Me- A. C. 170.
liton Episcopus Sardis in Asia sup-
plicem Cæsari libellum inscripsit pro Eus.hist.VI.
Christianis, in quo inter alia memora- c. 26.
bat: *Quod in banc usque lucem nunquam* An. 170.
contigit, recentium Decretorum vi in ser-
vos Dei per totam Asiam desævitur. Hæc
de convenientis populi placitis accipien-
da. Inferius ait: *Calumniatorum impu-*
dentia, & prædandi aviditas, mandato-
rum

Nn 2

rum

Sæculum II.
A. C. 170.

V. Vales.
hic.

rum prætextu secura, diu noctuque innoxios aperte spoliat. Et iterum: Si tuæ hæc jussu fiunt, juste hæc fieri concedam; a Principe enim justo iniqua imperia procedere nequeunt; & lubenti animo mortem oppetimus; unum est, quod æquitatem tuam obtestamur, ut causam eorum, qui contumaciæ accusantur, per te ipsum cognoscas, & sic, an digni sint, ut supplicii, & morte tollantur, an vero, ut quiete, & secure vivere sinantur, ex æquo judices; quod si nova hæc consilia, & mandata a tua voluntate ortum non trahunt, quæ mandata profecto nemo æquitatis amans, in barbaros imperii hostes lata, probare possit, eo magis tuam imploramus pietatem, ut nos servos tuos a furentis plebis insania jam nunc liberos, & impostorum præstes securos.

Post hæc subdit: *Philosophia nostra a Barbaris prius culta, vestris populis sub magni Augusti Regno illuxit, & sane cum illa omnis Imperio vestro prosperitas inducta videtur; ab hoc enim tempore Romanorum Potentia, & gloria in immensum crevit; huic Potentiæ successisti feliciter, & unacum filio conservabis, si hujus Philosophiæ Protector extiteris, quæ cum Imperio Romano educata, juxta alias Religiones a Majoribus tuis honorata est; ex quo nihil sinistri unquam vobis accidit, sed secundum omnium vota, omnia semper prospere*

prosperè & cum gloria successerunt. Nero, & Domitianus soli fuere, qui stimulante quorundam invidia, Doctrinæ nostræ malam notam inurere conati sunt; ex his fontibus mendacium, & calumnia in nos, sana ratione frustra reluctante, eruperunt; huic cæcitati ut mederentur Patres tui, sepe hostium nostrorum impetum suis edictis repressere. Hadrianus avus tuus, & alii, & Fundano Asiæ Prætori pro Christianis scripsit. Pater tuus etiam tunc, cum Imperii curas tecum partiretur, multis urbibus, & inter has Larissæis, Thessalonicensibus, Atheniensibus in favorem Christianorum rescripsit. Te vero, cui Patrum tuorum par est prudentia, & quod Philosophum decet, major humanitas, quæ juste petimus, clementer concessurum, ullatenus dubitare non possumus. Talia erant Melitonis verba. Quæ de Nerone, & Domitiano dicit, ita accipi possunt, quod soli novas leges contra Christianos tulerint; nihilominus Christiani Nominis inimicis persequendi prætextus suppetebant ex legum antiquarum virtute, novitias Religiones arcentium. Et aliunde pia calliditate Meliton innuebat, persecutionem Christianorum originem suam debere duobus Tyrannis, quorum memoria omnibus esset execrabilis.

Sæculum II.
A. C. 170.

§. II.

M. Aurelii Epistola pro Christianis.

Chron. Alex.
Euf. IV. hist.
c. 13.

Quidquid autem de eo sit, an Imperator hac Apologia, vel alia de causa permotus fuerit, tamen verosimillimum est, eum eodem anno Regni sui epistolam Christianis faventem ad Asiæ minoris populos dedisse; ea videtur esse responsoria, cum præsupposita consultatione paucissimis mentem suam explicet. Est autem tenoris sequentis: *Imperator, Cæsar, Marcus Aurelius, Antoninus, Augustus, Armenianus, Summus Pontifex, Tribunus Populi decimo quinto, Consul tertio Asiæ communitati salutem. Scio, ipsis Diis curæ esse, ut hujusmodi homines e latebris eruantur; magis eorum interest, quam vestra, puniri, qui sibi Divinos honores negant. Dum tales persequimini, in sententia, qua vos impietatis arguunt, confirmatis. Palam accusari, & pro Deo suo mori, majus lucrum reputant, quam vivere. Itaque dum vitam vilipendere, quam imperata facere malunt, vincunt. Quod attinet ad terræ motus præteriti, vel hujus temporis, visum, vos moneri oportere, quod dum talia contingunt, animo cadatis, & tamen vosipsos istis hominibus audeatis conferre, qui in istis casibus majori fiducia Deo suo inbærent; econtra dum timore liberati estis, tam Deorum vestrorum vivitis*

vivitis immemores, quam illius immortalis, & Christianos ad mortem quaeritis, qui eum honorant. Plures Provinciae Rectores horum hominum causa Divinum Parentem meum consultarunt, quibus respondit, non esse vexandos, nisi contra Romanum Imperium quidquam attentare videantur. Plures scripserunt & mihi, quibus juxta Parentis mei sententiam rescripsi. Si quis quemquam eorum tanquam Christianum in judicio persequatur, absolvatur reus, quamquam constet, esse Christianum. Insuper actio detur contra delatorem. Lectum Ephesi in Asiae comitiis.

Saeculum II.
A. C. 170.

§. III.

Alia Melitonis Opera.

Meliton praeter suam apologiam multa *Eus. IV. hist. c. 26.* alia opera super Doctrinam, & mores scripsit; eorum operum viginti septem numerantur, quorum nobis pauca fragmenta suppetunt. Inter alia erat collectio sententiarum brevium, & selectarum Scripturae, cognita omnibus, Catalogum Librorum veteris Testamenti continens. Initium huic operi his verbis fecerat: *Meliton fratri suo Onesimo salutem. Cum pro tuo in nostram Doctrinam affectu saepius me rogaveris, ut optima quaeque ex Lege, & Prophetis, ubi de Salvatore, & tota fide nostra agitur, ex-*

Sæculum II.
A. C. 170.

cerperem, tibi que veterum librorum numerum, & ordinem exacte traderem, in hoc studium omnem operam impendi; sciens, quod ex zelo pro Dei honore, & cura salutis tuæ hanc scientiam omnibus aliis præferas. In hunc finem in Provincias Orientis profectus sum, & in illa loca, ubi fidei nostræ Mystera primum prædicata, & adimpleta sunt; jam quales sint libri veteris Testamenti didici, & ecce tibi eorum Catalogum. Quinque Moysis; Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Jesus Nave, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Psalmi David, Proverbia Salomonis, alias Sapientiæ, Ecclesiastes, Cantica Canticorum, Job. Prophetæ Isaias, Jeremias; duodecim in uno libro, Daniel, Ezechiel, Esdras. Horum a me extracta in sex libros divisi. Hic habemus primum Sacerarum Scripturarum catalogum auctore Christiano concinnatum. Judæorum Catalogo est conformis, & viginti duos libros continet, si cum iisdem Regum duos, & Paralipomenon unum numeres. Unum tamen, scilicet librum Esther, quem Judæi authenticum credant, Meliton omisit; itaque quamcunque diligentiam impenderit, catalogus ejus omnibus numeris absolutus non est. Necdum omnes Ecclesiæ in hac materia satis erant instructæ; nec omnes libri

Cano-

Hier. prol. galeat.

Canonici ad notitiam omnium Ecclesiarum pervenerant. Mirum vero hoc ipsum nemini videatur, cum quasdam Ecclesias sine omni Scriptura substituisse, S. Irenæus testatum faciat. (*)

Sæculum II.
A.C. 170.

Lib. III. c. 4.

In quodam Tractatu de Paschate Meliton tempus, quo eum scripserit, notat, sic enim incipit: *Cum Servilius Paulus esset Proconsul Asia, quo tempore Sagaris Martyrium subiit, magna quaestio in illis diebus exorta est de Paschate, tuncque hoc scriptum est.* Hæc sunt omnia, quæ de operibus Melitonis habemus. Martyr Sagaris, cujus mentionem facit, erat Episcopus Laodicenus, ibique mortuus est; in eadem erat cum Melitone sententia, Pascha decima quarta lunæ esse celebrandum. Meliton Sardis sepultus est; erat Eunuchus; cæterum vir vitæ sanctitate, claritate ingenii, & stili elegantia celebris. Multi Prophetiæ dono præditum credidere.

Hier. lib. IV. c. 23.

Polyc. apud Euf. lib. V. c. 24. Hier. de script.

§. IV.

Alii Scriptores Ecclesiastici.

Circa idem tempus Apollinaris Episcopus Hierapolitanus, illustri fama Melitoni

Euf. hist. IV. c. 27.

(*) Ecclesiæ illæ, quas S. Irenæus testatur sine omni Scriptura extitisse, certe non fuerunt Lutheranae, quæ, rejecta auctoritate humana, in sola Scriptura fundari dicuntur.

Sæculum II.
A. C. 170.

litoni compar, Epistolam Apologeticam pro Christianis ad Imperatorem dedit, aliorum etiam librorum auctor, decem enim numerantur, quos scripsit, partim contra Gentiles, partim contra Judæos, & postremo contra Montanistas, quorum tunc hæresis ex incunabulis prorepebat. Plures eodem tempore auctores librorum per celebres extiterunt. In Insula Creta Pinytus Episcopus Gnosæ, cujus jam memores fuimus. Philippus Gortynensis Episcopus egregii operis contra Marcionem auctor. Modestus ejusdem Marcionis errores ex caligine in lucem protraxit. Musanus energice scripsit contra quosdam Ecclesiæ desertores, & ad Encratitarum hæresin transfugas, quæ tunc Tatiano Parente nascebatur. Hi Scriptores Ecclesiastici omnes sub Imperatore Marco Aurelio calamum stringebant.

Hier. ibid.
Euf. IV. hist.
c. 23.

§. V.

Hæresis Montani.

Euf. in Chr.
An. 172.
Script. ant.
ap. Euf. hist.
V. c. 16.
An. 171.

Ad hujus Imperatoris annum undecimum, Jesu Christi centesimum septuagesimum primum Montanistarum primordia referunt. In Mysia Phrygiæ oppido, dicto Ardabavo, quidam Evnuchus Neophytus nomine Montanus, illo, quo Gratus Proconsul Asiæ præerat, tempore, primum inter suos locum immoderatissime affectabat; cumque hoc modo

do locum dedisset Diabolo, derepente Sæculum II. A. C. 171.
 obsessus, & mentis impos, publice loqui,
 proferre insolita, & vaticinari contra
 traditiones, & consuetudines, ab origi-
 ne per successionem in Ecclesia receptas.
 Pars audientium, eum spiritu erroris a-
 gitatum, judicabat, & indignata, quod
 turbaret populum, minis a proposito de-
 terrere nitebatur, juxta monitum Domi-
 ni; cavete a falsis Prophetis. Alii vano
 gaudio de gratia Spiritus S. & Prophe-
 tiæ dono latantes, & decepti, ad loquen-
 dum exstimulabant, ita, ut jam nemine
 cohibente, quæ vellet, effutiret.

Montano duæ adjutrices se junxerunt,
 eodem spiritu turbatæ, quæ Magistri ex-
 emplo multa sine ratione, & sensu con-
 tra communem loquendi modum blate-
 rabant. Sectatores ejus, parvus quidem
 Phrygum numerus, promissionum ma-
 gnitudine suspensi, jam felicitatis apicem
 sibi tangere videbantur; nonnunquam
 autem exprobrationibus maligni spiritus,
 occulta eorum scelera conjeçantis, qua-
 si convicti percellebantur. Duarum mu-
 lierum nomina erant Prisca, seu Priscilla,
 & Maximilla; hæ opulentia, & nobilita-
 te supra vulgus multos suis largitionibus
 seducebant, ipsæ vicissim ab aliis dona ac-
 cipientes; quamprimum eas Spiritus
 Prophetiæ corripuisset, ante omnia a ma-
 ritis recesserunt, tanta jactantia, ut se in
 Mini-

Hier. epist.
54. ad Marc.
Apoll. ad
Euf. hist. V.
c. 17.

Miltiad. ap.
Euf. V. c. 17.

Sæculum II. Ministerio Prophetiæ Quadrato, & Am-
 A. C. 171. miæ ex Philadelphia, vere antea inter
 Catholicos Prophetiæ gratia ornatis, suc-
 cessisse credi vellent; constans autem e-
 rat opinio, Prophetiæ Spiritum in Eccle-
 sia non cessasse, sed usque in finem dura-
 turum.

*Justin. in
 Tryph.*

I. Cor. 13. 9. Montanus se suasque Prophetissas
 plenitudinem Spiritus Dei, qui in alios
 fuerat divisus, accepisse assererat, per-
 verse illa S. Pauli verba interpretatus:
 ex parte cognoscimus, & ex parte pro-
 phetamus; seipsum igitur Apostolis su-
 periores faciebat, quia in ipsum perfe-
 ctio, id est Paracletus, quem JESUS Chri-
 stus promiserat, advenisset; ideo a suis
 dictus est Paracletus.

*Hier. ep. 54.
 ad Marcell.*

Docebat Monta-
 nus, Deum primo voluisse mundum sal-
 vare per Moysen, & Prophetas, quod
 cum non potuisset efficere, fuisse incar-
 natum, cumque nec isto medio quidquam
 profecisset, per Spiritum Sanctum descen-
 disse in Montanum, Priscam, & Maximil-
 lam. Doctrinam etiam, si ipsi fides, A-
 postolorum Doctrina perfectiorem asse-
 rebat; S. Paulus transitum ad secundas
 nuptias permiserat, Montanus ut flagi-
 tiosas damnabat, & matrimonii dissolu-
 tionem permittebat. Nova jejunia in-
 ducebat; Apostoli unam tantum insti-
 tuerant quadragesimam, Montanus tres
 per annum præscribebat. Fugam tem-
 pore

pore persecutionis agebat esse illicitam, ^{Sæculum II.}
 jubebatque, ut quis seipsum Martyrio of- ^{A. C. 171.}
 ferret. Sectatores ejus more Marcioni-
 tarum magno Martyrum suorum nume-
 ro gloriabantur. Montanus vix ullos
 peccatores ad pœnitentiam admittebat.
 Inter Catholicos Episcopi primum locum
 occupabant, tanquam Apostolorum suc-
 cessores, inter Montanistas primo loco
 veniebant Patriarchæ, secundo illi, quos
 Cenones vocabant, & tertio ordine E-
 piscopi. Pepusium, parvum Phrygiæ ^{Apoll. apud}
 oppidum, Montani erat Metropolis, quam, ^{Eus. V. c. 18.}
 ut homines illuc pelliceret, Jerosolymam
 nuncupabat.

Quosdam pecuniæ exactores consti-
 tuerat, oblationum prætextu quas non
 solum a divitibus, sed etiam a pauperi-
 bus, orphanis, & viduis quæstuose colli-
 gebant. Prædicatoribus suis, ut laute
 vivendi facultates essent, annuos reddi-
 tus dabat. Si quis Prophetissas ejus
 vellet demereri, id donis aureis & argen-
 teis, aut vestibus pretiosis fieri oportebat.
 Mores quippe eorum a Doctrinæ
 severitate valde distabant. Quidam ex
 eorum Secta Confessor, nomine Themison,
 propter fidem in vincula conjectus,
 magna pecuniæ vi libertatem emit, tum-
 que quasi Martyrii gloria inflatus, Apo-
 stolorum exemplo epistolam universis
 Fidelibus scripsit, qua suos errores de-
 fendere,

Sæculum II.
A.C. 171.

fendere, & Catholicos instruere præsumebat.

Quendam nomine Alexandrum unius ex Prophetis commensalem, ad cujus pedes multi prosternebantur, furti, aliorumque criminum fuisse damnatum ex publicis Asiæ tabulariis probari poterat; nam Ephesia Proconsule Æmilio Frontino fuerat iudicatus, & quamvis esset Apostata, Fideles tamen decepit, quorum opera, tanquam propter Nomen JESU Christi pateretur, pœnis ereptus est. A sua Ecclesia, quia fur esse sciebatur, non receptus, pluribus annis cum Prophetisa habitavit, nesciente, qualis esset. Apollonius tunc temporis Historicus Ecclesiasticus hæc omnia Montanistis exprobrat, & addit: *Qualia de isto, talia etiam de pluribus aliis ex vestris probare possumus. Aut si innocentia sua confidunt, probationes solvant.* Et alibi: *Si negent, a suis Prophetis munera accipi, saltem hoc promittant, quod si hujus avaritia fuerint convicti, eos pro Pseudo-Prophetis sint habituri, & nos id ipsum mille argumentis omnium oculis exponemus. At num ex fructibus eorum ipsos Prophetas esse cognosci possit, examinemus. Eja! edicite! suntne Prophetæ, qui capillos, & supercilia pingunt, qui mundanorum more ornantur, aleas tractant, ex pecuniis mutuo datis usuras accipiunt?*
Edicant

Edicant, an hæc facere Prophetis liceat, & ego sole clarius demonstrabo, quod faciant.

Sæculum II.
A. C. 171.

§. VI.

Damnatio Montanistarum.

Zoticus ex oppido Comano, quod in Pamphilia fuisse creditur, & Julianus Apamiensis ex Phrygia, præter alios Episcopos Maximillam crimine falsi convicissent, & spiritum ejus malignum eiecissent, nisi a Themisonis sectatoribus fuissent impediti; spiritus vero malignus, Maximillam obsidens, in sermone contra Asterium Urbanum dicebat: *Oves me persequuntur tanquam lupum, at non sum lupus, sed Verbum, Spiritus, & Virtus sum.* Etiam Sotas Anchialæus spiritum Priscillæ exorcismis pellere fuisset aggressus; at fæminæ fautores non admiserunt. Fideles Asiæ sæpe, & in diversis locis ad hujus Prophetæ simulationem excutiendam convenerunt; denique Montanum ab initio per ignorantiam crassam, & voluntariam lapsum, deinde in insaniam, cujus potens non esset, & in maniam, omnis pudoris expertem, devolutum esse judicarunt. Nec enim ullum Prophetarum vel veteris, vel novi Testamenti tali modo Spiritu turbari experientia docebat; nec Agabo, *Sup. lib. I. vel n. 47.*

Script. Ant. apud Euf. V. c. 16.

Serap. ap. Euf. V. c. 19.

Euf. V. c. 17.

Sup. lib. I. vel n. 47.

Sæculum II.
A. C. 171.

vel Judæ, vel Sylæ, aut S. Philippi filiis, aut Prophetissæ Ammiæ ex Philadelphia, aut Quadrato, aut cuiquam alteri ex Prophetis sibi notis simile quid evenerat. Igitur post maturum examen Montani Prophetiæ prophanæ declaratæ sunt, hæresis damnata, ejus Discipuli Ecclesia ejecti, & Fidelium communione privati.

Apud. Euf
V. c. 19.

Serapion Episcopus Antiochenus, Maximiani successor, hanc damnationem in litteris ad Caricum, & Ponticum datis, testatam facit in hunc modum: *Ut scitis, has Pseudo-Prophetias, tanquam hominum abominationem, in omni terra, que indigenas habet, & ab omnibus fratribus Catholicis in Jesu Christo, fuisse rejectas, nisi ad vos scripta beati Claudii Apollinaris quondam Episcopi Hierapolitani in Asia.* Hæc Serapionis Epistola multorum Episcoporum nomine, & inter alios Aurelii Cyrenii Martyris, Ælii Publii Julii Episcopi Debeltani in Thracum

Tertull. adv.
Prax. c. 1.

Colonia, erat signata. Hæretici litteras a Summo Pontifice obreptitie intraverant, quibus ille Prophetias Montani, Priscæ, & Maximillæ recipiebat, sic pacem Ecclesiis Asiæ, & Phrygiæ redditurus; at Praxeas ab eorum hæresi conversus, errores detexit, & fallacias, quibus cognitis Papa transmissas pacis litteras revocavit. Non nulli Martyres cum

cum istis hæreticis fidei causa comprehensi, se illorum Prophetiis nullam fidem adhibere aperte profitebantur, easque asserentibus ad ultimum usque spiritum resistebant; inter hos fuere Gajus, & Alexander Apamiæ ad Mæandrum Martyrii Palmam adepti.

Sæculum II.
A. C. 171.

Quidam Scriptor, huic hæresi adversarius, aiebat; se diu calamo pepercisse, non quod difficile fuerit eorum fraudes in lucem protrahere, & defendere veritatem, sed quod Religiose timuisset, ne quibusdam ad Doctrinam novi Testamenti aliquid addere voluisse videretur, cui aliquid addere, vel demere non liceret, secundum Evangelium vivere volentibus. Tum subdit: *Cum essem non multum abhinc Ancyrae in Galatia, hujus loci Ecclesiam propter istas Prophetias turbavi vidi; quantum licuit, cum auxilio Domini pluribus diebus hac super re in Ecclesia consultavimus, quæ pro vel contra has opiniones afferrentur, examinantes; tandem magno Ecclesiae gaudio confirmata est veritas, adversarii vero rejecti & contempti. Ab illius loci Presbyteris in praesentia Confratris nostri Presbyteri Lotici Otrenani rogatus, ut hanc consultationem, & disputationem litteris consignarem, ibi quidem non feci, sed promisi me hic scripturum, & transmissurum.*

Eus. V. hist. c. 16.

Hist. Eccles. Tom. I.

OO

Hæc

Sæculum II. Hæc sunt verba hujus antiqui Auctoris
 A. C. 171. cujus nomen ignoramus.

Constanti fama Montanus, & Maximilla eodem, quo agitari solebant, spiritu impellente, suspendio se peremisse, ferebantur; præterea agebant, Theodorum inter primos ex illis, qui has Prophetias prædicaverant, cum se maligno cuidam spiritui credidisset, ab eo in aera sublatum, subitoque præcipitatum interiisse. Prophetiarum falsitatem eventus docuit; nullam post se Prophetissam amplius extituram, sed bella, & seditiones Maximilla prædixerat; at Apollinaris plus quam tredecim annis post ejus mortem scribens, nullum bellum in toto terrarum orbe, quod sciret, fuisse gestum, ipsosque Christianos in pace tranquilla vixisse testatur. Non ideo tamen hæresis ista statim extincta; Sectatores ejus, hæretici Phrygiæ, dicti sunt, seu ab ipsis Phrygibus Cataphryges; in varias iterum divisiones Secti, quippe alii Proculi, seu Procli, alii Eschinis, alii Quintillæ opinionem amplectebantur. Alii nomine Phrygio *Tascodrougites*, & Græce *Pasalorinchites* vocabantur, quia orantes digitum tenebant ante nasum, ut sibi os clauderent, & attentionem indicarent.

*Apud Tert.
 de præscr.
 c. 52.
 Epiph. hæc.
 48. n. 14.*

§. VII.

§. VII.

Sæculum II.
A. C. 172.*Tatiani Tractatus adversus Græcos.*

Eodem ferme tempore, quo Montani hæresis, etiam Tatiani apparuit, nempe Marci Aurelii anno duodecimo, Jesu Christi centesimo septuagesimo secundo. Erat Tatianus gente Assyrius; ex Philosopho Platonico factus Christianus, fuit S. Justini Martyris Discipulus. Quamdiu Magister ejus vixit, a sana Doctrina non aberravit, quin magna pietatis specimina edidit. Vir magni etiam apud Paganos nominis; opus quoddam illius habemus adversus Ethnicos, seu Græcos scriptum, nam nomen *Hellenes* apud Scriptores Ecclesiasticos unum significat, & alterum.

In hujus operis exordio Gentiles studia sua, & artes a populis accepisse, quos barbaros vocarent, ostendit. Eorundem studiorum, nempe Grammaticæ, Rhetoricæ, Poeticæ, & Philosophiæ vanitatem exprobrat, de Philosophorum Ethnicorum imperitia, &, quod propriis principiis contraria afferrent, prolixius differens. Tum in hunc modum prosequitur: *Quo jure vos aliis vivendi rationem præscribitis? vel cur ego scelestus audiam, quod meo potius, quam vestro judicio mores instituam? Cæsar tributa imperat, lubens solvo; Dominus meus a me*

Eus. in Chr.
*An. 173.**An. 172.**Post. Just.*
*edit. 1615.**p. 144.*

O o 2

obsequia

Sæculum II. *obsequia exigit, reddo. Homo humano*
 A. C. 172. *modo honorandus est, solus vero Deus ti-*
 mendus. *Mori paratus sum, ne vel men-*
 dax sim, vel ingratus.

p. 145.

Inferius Tatianus de Dei Natura loquitur, & sic ait: *In principio Dominus universi, qui sustentat omnia, solus erat, in quantum Creatura necdum erat condita; in ejus autem Potentia omnia continebantur. Verbum, quod in eo erat, subsistebat, & genitum est distinctione, non separatione; sicut fax una plures alias accendit sine luminis sui diminutione; ita Verbum a Patris potentia procedens, Patrem Verbo, & Ratione non privavit; loquor ego vobis, & vos auditis, tamen verbo meo, quod ad vos transit, non ego privor.*

p. 146.

Ulterius liberum arbitrium tam Angelorum, quam hominum clarissime statuit; at de natura animæ confusam conceperat Ideam, substantiam spirituales a corporali non satis discernens. S. Justinus Præceptoris sui meminit his verbis: *Justinus vir admirabilis dicere solebat; Dæmones non absimiles sunt furibus, qui captis vitæ gratiam faciunt, ut magno pretio libertatem emant. Ita falsi Dii homines lædunt, & mutilant; tum in somno apparent infirmis, jubentque, ut a se publice sanitatem postulant, & coram omni populo sanitatem reddunt, quam pudendo*

p. 157.

Justinus vir admirabilis dicere solebat; Dæmones non absimiles sunt furibus, qui captis vitæ gratiam faciunt, ut magno pretio libertatem emant. Ita falsi Dii homines lædunt, & mutilant; tum in somno apparent infirmis, jubentque, ut a se publice sanitatem postulant, & coram omni populo sanitatem reddunt, quam pudendo

dendo maleficio abstulerant. Etiam de Sæculum II.
Philosopho Crescentio Cynico loquitur, A. C. 172.
& morum ejus infamiam depingit. A-
liorum Philosophorum fraudes, & dolos
aperiens, ait: *Quænam autem sunt ho-*
rum merita? nisi forte hæc loco merito-
rum habeantur, corporis sordities, pro-
missi capilli, barba caprina, ungues, quas
a ferinis vix distinguas, & quod dicant,
se nulla re indigere; si vero nemine indi-
gent, respondeant, cur aliquos eorum a
Cæsare ducentos aureos in pensionem an-
nuam mendicare non pudeat?

p. 162.

p. 161.

Totius operis scopus est, ut ostendat,
Idolorum cultum sanæ rationi repugna-
re, utpote qui ad Divinationem, & for-
tilegia, morumque depravationem dedu-
ceret. Speciatim & pluribus spectacu-
lorum scenicorum infamiam describit,
ubi scelera, nocturnis tenebris celari so-
lita, publicæ luci exponerentur; Athle-
tarum certamina Reipublicæ esse inutilia;
Gladiatorum vero pugnis eam inesse
crudelitatem, quæ a belluina ferocitate
nihil differret; quippe homines miserr-
imos coemi, & in hunc unice finem pa-
fci, ut deinde in Circo coram insanientis
plebis multitudine seipsos contrucident.
Tum quantum vera Religio supra scien-
tias humanas emineat, in hunc modum
probat: *Apud nos, inquit: vana Gloria*
non quæritur, rejectis humanis opinionibus

p. 157.

p. 167.

Sæculum II.
A. C. 172.

bus Legem Dei sequimur; Philosophia nostra non solis divitibus venditur, sed eam etiam pauperes gratis docentur, quia rebus divinis nulla merces temporalis par esse potest; omnes, qui audire nos cupiunt, admittimus, etiam vetulas, & infantes; omnis ætas apud nos in pretio est, & quicumque Philosophus fieri vult, potest; nec ad vestitum, vel alia externa, quæ hominem circumdant, attendimus. Ridetis nos, quod bonum tempus, ut vos quidem existimatis, cum infantibus, puellis, feminis fabulando perdamus; quis vero patienter ferat, quod apud vos statuæ, & monumenta publica scortorum vestrorum memoriæ, & honoribus dedicata conspiciantur.

p. 166.

p. 171.

Tandem Tractatui finem imponit, antiquitatem Religionis Catholicæ demonstrando. Moyses, & Homerus Scriptorum omnium antiquissimi sunt, ille inter Barbaros, iste inter Græcos; nunc quidem plures Scriptores Græci in Homeri ætatem inquisierunt, atqui ille, qui antiquissimum fecit, ante Heraclidarum descensum in illud octoginta annorum spatium, quod post Bellum Trojanum fluxit, eum referebat; Moyses autem non solum Trojæ vastatione, sed etiam ejusdem fundatione antiquior est, quod Tatianus ex Scriptoribus Chaldæis, Phœnicibus, & Ægyptiis probat; Berofus Chaldæus
Bellum

Bellum memorat, quod Nabuchodonosor in Judæa gessit, ex quo rerum Judaicarum Chronologia colligi potest. Tres Historici Phœnices Theodatus nempe, Hypsicrates, & Mochus de amicitia Hiram, & Salomonis mentionem ingerunt, & hos Reges Belli Trojani temporibus fuisse vicinos putant; quanto autem tempore Salomon a Moyse distet, omnes norunt. Tandem Ptolomæus Mendesijs ex Ægypto exitum Judæorum Ducente Moyse ad tempus Regis Amosis referebat, cui Inachus primus Argivorum Rex fuit Synchronus; ab isto usque ad Bellum Trojanum viginti generationes numerantur, id est anni quadringenti, quod iterum ex Regum Athenarum, & Macedoniae ordine comprobatur. Præterea Moysen omnibus Scriptoribus Græcis, qui Homerum præcesserunt, & quorum aliqua superest memoria, anteriorem fuisse demonstrat, & singulorum Legislatorum, sicut etiam Græciæ Sapientum designat tempora. Tunc opus suum his verbis claudit: *Hæc, o Græci! vobis scripsi, ego Tatianus, qui Barbarorum Philosophiam profiteor, in Assyria natus, a puero vestra Doctrina imbutus, & deinde illa, quam hodie sequor. Jam agnosco, quis sit Deus, & quæ sint opera ejus; ideoque me vobis sisto, ut dogmata mea examinetis, unica posita conditione, ne un-*

Oo 4 *quam,*

Sæculum II.
A. C. 172.

Sæculum II. *quam, ut vivendi rationem, Legibus Dei*
 A. C. 172. *mei conformem, deseram, a me postuletis.*

§. VIII.

Tatiani Hæresis.

EX modo, quo Tatianus in suo opere de S. Justino loquitur, eum tunc fuisse mortuum, colligi debet; & demum post
Euf. V. c. 29. ejus felicem obitum cecidit Tatianus; cum enim aliis doctior videri vellet, superbia inflatus, & in errores Valentini, Marcionis, & Saturnini lapsus est. Tamen quamdiu Romæ versabatur, ambitionem pressit, at in Orientem reversus, Daphne prope Antiochiam, in Cilicia, & Pissidia errores docere cœpit. Adamum, aiebat, non esse salvatum; tanti continentiam faciebat, ut matrimonium pro corruptela, & dissolutione haberet; hinc ejus Sectatores dicti sunt Encratitæ, seu continentes; animalium carne abstinebant, & vino, quod nequidem ad Evcharistiam adhibebant; ideo Discipuli ejus etiam *Hydroparastates* seu aquarii nominati sunt. Docebat etiam, Legem veterem ab alio Deo latam esse, & iterum ab alio Evangelium. Eo audaciæ devenisse, ajunt, ut quædam S. Pauli verba mutaverit, sermonis constructionem correcturus; quatuor Evangelia in unum contextum concinnaverat in forma cujusdam

ap. Tertull. præf. c. 52.
Epiph hæc. 46. 47.
Clem. Alex. 11. Pæd. c. 2.
Theod. hæc. fab. l. I. c. 20.
Clem. Alex. 2. Strom.

Euf. IV. hist. c. 29.
Euf. ibid.
Theod. hæc. fab. l. I. c. 20.

jusdam concordantiæ, quam Græce *Dia-* Sæculum II.
tesseron dicebant, at Genealogias, ex qui- A. C. 172.
 bus Dominum nostrum de progenie Da-
 vid esse probari potest, resciderat.

Quidam nomine Severus Tatiani er- Euf. IV.
 roribus novos errores superadidit, cujus c. 29. Aug.
 Sectatores Severiani dicti. Julius Cas- hæc. 24.
 sianus Hæresiarchæ Valentini Discipulus, Clem. 3.
 societate cum Tatiano inita, auctor hæ- Strom.
 resis Docitarum evasit, dicentium, Jesu
 Christo non nisi corpus phantasticum,
 seu apparens fuisse. Scripsit etiam li-
 brum de continentia, in quo textum ex
 Apocrypho Evangelio secundum Ægy-
 ptios adducebat, ubi Jesus Christus cum
 Salome loquens, & matrimonium dete-
 stans inducebatur. Genesin explicans
 dicebat, fructum vetitum fuisse matrimo-
 nium, & tunicas pelliceas nihil aliud,
 quam carnem humanam. Tatiani erro-
 res scriptis impugnarunt Musanus, Apol-
 linaris Episcopus Hierapolitanus, Clemens
 Alexandrinus, & Origenes.

§. IX.

Bardesanes.

Cum in Mesopotamia multiplices hæ- Euf. IV. hist.
 reses in lucem emergerent, Bardesa- cap. ult.
 nes, quo in scientiis Chaldæorum nullus Id. 6. c. præp.
 versatior, aut linguæ Syriacæ peritior, c. 8.
 Dialogos contra Marcionem, & quosdam
 O o 5 alios

Sæculum II. A. C. 172.
 alios hæreticos scripsit; hujus opera tanto in pretio fuere, ut in Græcum vertentur, inter quæ etiam illud referendum, quod contra fatum scripserat, Imperatori dedicatum. Bardesanes primo Valentini hæresi imbutus, ab ea quidem resiliit, non omnem tamen haustæ luci odorem unquam exhalavit. Patria erat Edessenus, Principis Agbari amicus, & in discendis litteris condiscipulus. Apollonius Calcedonensis, Stoicorum illius ætatis princeps, Marci Aurelii Præceptor, Bardesani persuadere conabatur, ut Religionem Christianam missam faceret, cui resistens Bardesanes ajebat; se mortem non timere, quam evitare non posset, quamvis obediret mandato Imperatoris. Fuit eidem filius nomine Harmonius, qui Athenis Græcorum studiis vacavit, & plures libros edidit.

Epiph. hæc.
56. n. 1.

Theodor.
hæc. fab. 1.
c. 22.

Bardesanes in suo Tractatu de fati multarum nationum mores referebat, ut probaret, morum varietatem non a natura, vel necessitate ab astris imposita provenire, sed ex libero arbitrio; tunc ita prosequabatur: *Quid dicemus de Secta Christianorum, quam & nos profite-mur, & per omnia orbis climata diffusa? Christiani in Parthia non habent plures uxores, quamvis nec plus, nec minus Parthi sint, quam cæteri. Qui sunt in Media, non projiciunt defunctos suos canibus.*
 Christia-

Christiani Persæ non accipiunt filias suas in uxores, quamvis in eodem solo, quo alii Persæ, nati sint. Qui apud Bactrianos sunt, & Gallos matrimonii Leges non violant. Ægyptii Christiani nec vitulum Apim, nec canem, nec hircum, nec catum adorant. (*) Ubicunque invenias, nec Legibus, nec consuetudini perversæ cedunt, nec virtute stellæ, quæ nativitati eorum præsidebat, ad ea facienda, quæ facere eorum Legislator prohibuit, coguntur, morbos, paupertatem, tormenta, & quod ab aliis infamia reputatur, tolerant. Si omnia possemus, omnia essemus; si nihil possemus, nos non liberi, sed aliorum essemus instrumenta. Hæc Bardesanes.

Sæculum II.
A. C. 172.

§. X.

Hæretici varii, Marcosiani &c.

Plures alii Valentini Hæresiarchæ Discipuli tunc innotuere. Ptolomæus, & Secundus omnes alias ejus opiniones amplexi sunt, nisi quod triginta Eonibus alios quatuor, & postea iterum quatuor adjunxerint. Secundus Epiphanio Carpocratis filio junctus est. Sed & alius nomine Heracleon habebat Sectatores suos, qui super

Tertull. ad Val. c. 4. append. Tert. præsc. c. 49. Epiph. hæc. 32. n. 3. Id. hæc. 36. n. 2. Tertull. append. præsc. c. 50.

(*) Bardesanis Doctrina opinioni illius Auctoris, quibusdam suspecti, qui librum scripsit de Spiritu Legum, opposita est.

Sæculum II. super defunctorum corpora quorundam
 A. C. 172. Principatum nomina invocabant, oleo,
 & aqua, quandoque etiam balsamo unge-
 bant, idque in hunc finem, ut Principa-
 tibus Superioribus incomprehensibilia, &
 invisibilia redderentur. Marci, & Co-
 larbasi duorum Valentini Discipulorum
 somnia erant; omnem plenitudinem, &
 perfectionem veritatis in Alphabeto Græ-
 co contineri, & ex hac ratione Jesum
 Christum Alpha, & Omega nominari.

Epiph. hæc.
 34. n. 4. 5. 6.
 7. 8. &c.

Iren. lib. I.
 c. 8. 9.

Marcus non hæreticus modo, sed etiam Magus erat, & miracula patrare fe-
 rebatur. Cum longam invocationem
 super vino, & aqua calici infusis pro-
 nuntiaret, colore purpureo suffundeban-
 tur, quem ipse colorem ex influentibus
 Gratiaæ supremæ sanguineis guttis super-
 venire ajebat; (*) itaque omnes præ-
 sentes de mirabili potu gustare gestie-
 bant. Præprimis sæminas illustres, &
 divites suis præstigiis decipiebat; ipso
 jubente coram mulieribus calix vini, &
 aquæ benedicebatur, tum hanc putatam
 Eucharistiam in alterum calicem primo
 multo

(*) Nisi Fideles tunc temporis credidissent,
 vinum in Christi sanguinem converti, non vero
 illius solummodo esse signum, quid causæ fuisset,
 cur præstigiator iste liquorem purpurei coloris
 potius, quam alterius in calicem suum indu-
 ceret?

multo majorem fundebat. Verba magna proferens, Gratiae augmentum promittentia; & ecce! liquor, qui minorem calicem impleverat, etiam majoris capacitatem æquare videbatur, & superfluere. Nonnunquam ad illam, quam decepturus erat, agebat: *Faciam te Gratiae meae participem; Rerum omnium Pater semper videt Angelum tuum ante faciem suam; primum accipe Gratiam a me, & per me;* mox subdebat: *Ecce Gratia ascendit in te, aperi os tuum, & vaticinare.* Cum Mulier diceret; non possum vaticinari, vehementiores preces repetebat, ut eam turbaret, & dicebat: *Aperi os tuum, & quaecunque locuta fueris, erunt vaticinia;* fœmina decepta, insolito fervore, & cordis palpitatione excitante, temere quædam deliramenta eloquebatur, statimque se Prophetissam existimans, Marco Gratias agebat, de reddenda mercede pro Beneficio sollicita.

Fuere ex Christianis mulieribus, quæ a Seductore isto tentatæ, sibilis explodentes, anathema dicebant; aliæ seductæ, ad Ecclesiam redeuntes, sibi ab eo illusum, seque eum insane deperiisse fatebantur. Cum Diaconus quidam in Asia eum in domum suam excepisset, Diaconi uxor seducta diu Marcum secuta est; tandem post multum laborem a fratribus ad frugem reducta, reliquum vitæ in pœni-

Sæculum II.
A. C. 172.

Sæculum II.
A. C. 172.

pœnitentiæ luctu consumpsit. Marci Discipuli Magistro suo similes etiam in Gallia ad Rhodanum multas mulieres pervertebant. Hi Hæretici se solos ad perfectionis apicem pervenisse jactabant, nec quemquam ante se, ne quidem Apostolos ad tantam scientiæ profunditatem penetrasse; sibi solis magnitudinem virtutis inenarrabilis esse cognitam, ideoque etiam sibi solis, omni timore liberis, omnia licere.

Theodor.
hær. fab. I.
c. 10. 11.

Discipuli Marci Marcosiani dicti sunt, quibus *Ascodroutes*, seu *Ascodroupites*, & Archontici adnumerabantur; Sacramenta rejiciebant, quod dicerent, res incorporeas communicari non posse per res visibiles, & corporeas, quæ, cum essent ignorantia, & concupiscentiæ effectus a cognitione destruerentur; igitur Redemptionem perfectam rejecto baptismo in cognitione constituebant. Archontici habebant libros peculiare, quos Revelationes Prophetarum vocabant; septem Cœlos adstruebant, & in quodlibet cœlum ponebant Archontem, seu Principem, unde Nomen Archonticorum nacti sunt. Aiebant; Deum Sabaoth in Cœlo septimo suam exercere Tyrannidem, ex eo Diabolum generatum, qui per Evam Cain, & Abel produxisset. Corporum Resurrectionem negabant. Prophetarum numero novum par inferebant Martiadem,

Epiph. hær.
40. n. 7.

tiadem, & Marfianum, sublato in cœlum, & post triduum rursus in terram deductos. Isti hæretici in solitudine vivebant, contemptum rerum omnium profitentes. Inter Discipulos Valentini quoque Theotimus quidam recensetur, qui multa industria de imaginibus veteris Testamenti scripserat. Posteriores hi Valentini longè a Magistri sententia recesserant, quotidie aliam cudentes doctrinam. Hos omnes S. Justinus Martyr, Miltiades, aliique Philosophi Christiani oppugnarunt, quibus accensendus S. Irenæus, qui magna cura in eorum errores inquirens, illos deinde voce, & calamo refellit.

Sæculum II.

A. C. 174.

*Tertull. ad Val. c. 4.**idem l. c. 5.**Iren. in præf. l. I.*

§. XI.

Miraculum Legionis fulminatricis.

Interim Imperator Marcus Aurelius Sarmatis, Quadis, Marcomannis, & pluribus aliis Germaniæ populis bellum inferebat, anno Regni sui decimo quarto; J. C. centesimo septuagesimo quarto; Quadorum dolo in Regionem sylvis, & montibus impeditam (est illa hodie Bohemia) cum exercitu pertractus est, ubi Romanis solis fervore, & siti arescentibus nec progredi licebat, nec regredi, quippe Barbari numero superiores, occupatis omnibus in circuitu stationibus, quadam obsidionis specie improvidos incluse-

Euf. Chron.

174.

An. 174.

*Epit. Dion.**M. Aur. p.*

274.

Sæculum II. cluserant; porro in Exercitu Romano
 A. C. 174. magnus erat Christianorum militum nu-
 merus, quorum plerique Melitina Arme-
 niæ, & ejus finibus venerant; hi, geni-
 bus flexis, opem a Deo ferventi oratione
 imploravere; novum hoc erat, nec an-
 tea visum, inimicis spectaculum, at quod
 secutum est, admirationem in terrorem
 convertit.

Coeuntes subito nubes maximum im-
 brem effudere; primo Romani levantes
 capita sua (tanta urgebat sitis) ore aper-
 to pluvias excipiebant, mox clipeis ga-
 leisque aqua impletis, suam prius, deinde
 equorum sitim levarunt, cumque simul
 Barbari impetum facerent, una manu
 bibentes, altera se tuebantur; fuere,
 qui in isto conflictu vulnerati, proprium
 aqua mixtum cruorem potarent. Inter-
 im ingenti impetu mixta grandinibus ful-
 mina ruebant in Barbaros; ignes, & aquæ
 eodem turbine decidere videbantur; at
 ignis Romanos non tangebatur, aut illico
 extinguebatur, dum econtra imbres nihil
 Barbaris prodesse; urebantur pluviali-
 bus aquis, non secus ac si oleum fervens
 superfunderetur, ita, ut toto corpore
 madidi, aquas quærent, seque mutuo
 vulnerarent, ut saltem effuso sanguine
 ignem valerent extinguere. Multi, cum
 solos Romanos cœlesti aqua juvari cer-
 nerent, ad Romanos confugiebant, quos
 Cæsaris humanitas exceptit. Hæc

Hæc victoria occasione fuit, ut M. Aurelius septimo Imperator ab exercitu proclamaretur; cumque hunc honorem ante Senatus decretum alias non solitus esset acceptare, tunc tamen, tanquam cœlitus sibi oblatum, non respuit; omnibus enim, Romanis hanc victoriam prodigio partam, erat indubitatum, prodigii vero causam alii aliam existimabant; Pagani, qui pro Cæsare pugnaverant, falforum Deorum ope devictos Barbaros credebant; nempe, ajebant: *Arnuphis Ægyptius Magicæ artis Magister, qui Cæsarem comitatur, Mercurium Aereum, & Dæmones in auxilium vocavit;* Alii hanc victoriam ipsius Imperatoris pietati a Diis datam autumabant.

Sæculum II.
A. C. 174.

Capit. in
Marco p. 32.

Cohortes Christianæ, quæ Miraculum a Cœlo impetraverant, vel ipsæ nomen Legionis fulminatricis tulerunt, vel potius illi Legioni, cujus hoc pristinum nomen erat, insertæ sunt. Hujus miraculi monumentum Romæ hodiedum conspicitur in anaglyphis columnæ Antoninæ iisdem temporibus elaboratæ; Romani ibi exhibentur quasi cum Barbaris pugnaturi, quos jam fulgura, imbres, & fulmina prostravisse videntur; cum autem illi, qui hæc sculptilia perfecerunt, fuerint Ethnici, in aere repræsentarunt virum volantem promissa barba, & brachiis extensis quasi in pluvias defluentem; an-

Euf. V. hist.
c. 5.

Sæculum II. tiquitatis periti per hunc virum Jovem
 A. C. 174. Pluvium significari credunt, etenim etiam
 sub hoc nomine a Romanis colebatur.
Euf. Chron. Ajunt M. Aurelium de hac victoria lit-
 an. 174. teras scripsisse, quibus exercitum suum
 exitio proximum Christianorum precibus
 servatum testabatur.

§. XII.

*Epistola Martyrum Viennensium, &
 Lugdunensium.*

Euf. V. hist. Hujus beneficii memoria brevi tamen
 init. evanuit; tribus enim post annis, id
 An. 177. est, centesimo septuagesimo septimo Chri-
 stianorum persecutio in multis urbibus
 ob seditiones populares præsertim in Gal-
 liis recruduit; id colligitur ex epistola,
 quam hujus rei testes oculares in Græ-
 ciam scripserunt cum hoc titulo: *Servi*
Jesu Christi, qui Viennæ, & Lugduni in
Gallia habitant, fratribus Asiæ, & Phry-
giæ, qui nobiscum eandem fidem habent, &
spem; pax sit vobis, & gratia, & gloria
a Domino nostro Jesu Christo. Post in-
 gressum persecutionis toleratæ modum
 hisce enarrant: *Tanto furore Pagani*
in nos exarserant, ut domibus priva-
tis, balneis, locis publicis ejicerent, nec
ubicunque demum quemquam nostrum in
lucem prodire paterentur. Tunc pusilla-
nimes fuga sibi consulere, qui fortiori
erant animo, caput suum tempestati expo-
suere.

suere. Initio populus adversus Christianos confusis turmis cum ingenti clamore concurrit, tum eos verberare, raptare, spoliare, lapidibus collidere, includere, & quidquid effera plebecula furor suggerere potest, attentare; tandem in forum producti, a Tribuno, & urbis Consule interrogantur, & ibi Christum confitentes, interim in carcerem missi sunt usque ad Præsidis adventum. Postquam Præses advenit, eidem sistuntur, cujus vero crudelitatem quidam juvenis ferre non potuit; huic nomen erat Vettius Epagathus, vita inculpabilis, fervidus Religionis zelus, petiitque, ut audiretur, pro Christianis dicturus, iisque nullam impietatis notam inuri posse demonstraturus. Qui tribunal circumstabant, hanc juvenis vocem incondito clamore turbarunt, nam omnes eum noverant; at Præses cum supplicem audire debuisset, hoc unicum quærit, an sit Christianus? quod Vettius clara voce confessus, Martyrum numero cum Advocati Christianorum titulo accensus est. Decem ex nobis fragilitate humana, & certamini male comparati cecidere; horum lapsus nos intime afflixit, sicut etiam alios fratres, qui sua libertate, non enim omnes capti fueramus, in auxilium, & solatium Martyrum utebantur, nec eos etiam cum vitæ periculo ullatenus deserebant. Omnes confessionis incerta constantia sol-

Sæculum II.
A. C. 177.

licitos habebat, & quamvis nobis tormenta metum non incuterent, tamen finem respicientes, ne quis vinceretur, timebamus. Quotidie alii, & alii in custodiam trahantur, ita ut optimi quique, & Ecclesiæ fulcra abriperentur.

Cum Christianis etiam quidam Pagani eorum servi comprehensi sunt, quos omnes conquiri edicto publico Præses jusserat; hi servi gentiles præ horrore tormentorum, quibus Fideles affici videbant, & a militibus stimulati, falso Christianos de conviviis Thiestæis, & Thebanis nuptiis, id est, incestibus, & carnis humanæ commestione incusant, & de omnibus eriminibus, quæ nec dicere, nec cogitare, nec unquam a mortalibus perpetrata credere fas est; His calumniis in populum sparsis, incredibile dictu, quanto in nos furore desævierint, quicumque erga nos hæcenus aliquem amicitiae modum tenuerant, fremebant in rabiem acti; tuncque Propætia Domini impleta est; eos, qui Christianos occiderent, obsequium se præstare Deo, credituros.

Joan. 16. 2.

In quatuor ex nostris a populo, Præsidente, & militibus maxime sævitum, nempe Sanctum Diaconum, Viennæ natum, Maturum Neophytum, Attalum Pergami quidem natum, qui tamen nostrarum Ecclesiarum quasi columna fuerat, & Blandinam ex statu servili; omnes nos, & præcipue Domina ejus, quæ erat ex Martyrum numero,

mero, timebamus ne propter corporis teneritudinem Blandina nequidem Jesum Christum confiteri auderet; at contrarium evenit, quippe illa, a mane usque ad vesperam a succedentibus sibi satellitibus omnis generis tormentis cruciata, tormentis omnibus, ipsisque tortoribus superior evasit, qui victos se ab ancilla fatebantur, cum nullum sibi supplicii genus occurreret, quod non sustinuisset; mirabantur etiam, quomodo adhuc spirare posset, cum totum corpus unum esset vulnus, membraque a situ naturali emota; unicum sane, etiam his minus acerbum tormentorum genus, elidendæ ex feminae corpusculo animæ sufficere debuisse testabantur, quæ tamen illa tot, & tanta vivens superasset. Ipsa sola Christiani Nominis confessione refocillabatur; menti quies, & corpori vires redibant, cum diceret: Christiana sum; inter Christianos nihil mali perpetratur; hæc verba omnem ei plagarum sensum adimere videbantur.

Diaconus Sanctus sine omni humanitatis modo cruciatus fuit; cum autem Paganis sic ex eo verba Christiana pietate indigna extorqueri posse crederent, nunquam ille, ut saltem Nomen suum, vel Gentem, vel urbem unde esset, sitne ingenuus, vel servus ediceret, cogi potuit; ad omnes has quæstiones nihil aliud respondebat, quam vocem unicam lingua latina: Sum

Sæculum II.
A. C. 177.

Christianus; aliud quidquam ex ipsius ore audire nunquam potuerunt; qua constantia Præfectus, & carnifices ita exasperati sunt, ut postquam omnia illa, quæ de more inferri solebant, tormenta sustinuisset, delicatioribus ejus corporis partibus ignitas cupri laminas admoverent; ipse ita exustus nihilominus firmus, & immobilis in confessione persistebat. Jamque corpus ejus unus erat livor, itaque contusum, & difforme, ut nulla hominis figura appaveret. Aliquot diebus elapsis, Pagani rursus equuleo imponunt, eum vincendum esse sperantes, si vulneribus mora ardentibus, nec vel amicæ manus contactum ferentibus, tormenta, jam semel tolerata, rursus inferrent, aut certe in tormentis moriturum, cæterisque & exemplo futurum, & terro-ri; at longe aliud evenit, quam quod ipsi crediderant, nam ecce, cum secundo torque- retur corpus ejus erectum est, & firmatum, prior forma rediit, & membrorum usus, ac si non tortorum, sed peritissimi Medici manu tangeretur.

*Biblis ex illis fœmina, quæ ex timore Christum negaverant, nihilominus equuleo imposita est, ut crimina, quorum Christiani accusabantur, fateretur; ipsa autem, per tormenta quasi profundo e somno evigilans, a sensu doloris transitorii æternas inferni pœnas cogitare monita est, & ad circumstantes inquiebat: quomodo credi-
bile*

bile esse possit, nos Christianos infantum Sæculum II.
 carnes devorare, quibus animalium cruore A.C. 177.
 vesci prohibitum? & ex hoc momento se
 Christianam professa, Martyrum numero
 adscripta est. Christiani tunc temporis, Sup. l. i.
 & pluribus sequentibus sæculis legem n. 32.
 non comedendi sanguinis in veteri Testa-
 mento latam, & in Apostolorum Concilio
 confirmatam observabant.

Cum Tyranni tormentis propter Jesu
 Christi virtutem, & Martyrum patien-
 tiam nihil agerent, Christianos obscuro
 carceri, & permolesto includunt, ligneis
 pedicis crudeliter distendunt, habentque
 miserrime, ita ut eorum plurimi in car-
 cere fuerint extincti. Alii cum ita fuis-
 sent excruciat, ut nulla Medicorum arte
 servari posse viderentur, in carcere omni
 humano auxilio destituti perdurabant, &
 a Domino roborati, aliis & solatium &
 animum ingerebant; dum interim nonnulli
 recenter capti, nihil mali in corpore passi,
 vel soli captivitatis rigori sustinendo impa-
 res mortui sunt.

§. XIII.

S. Pothinus.

Eorum ex numero, qui in carcere defun-
 cti sunt, fuit S. Pothinus, Episcopus
 Lugdunensis nonagenario major, debilis,
 infirmus, & vix spiritum trabens; zelo
 tamen, & Martyrii desiderio firmabatur.
 Is a civitatis Magistratu ad Tribunal Præ-

Sæculum II.
A. C. 177.

fidis rapiebatur, inspectante omni populo, & omnis generis maledicta, ac si ipse Iesus Christus fuisset, ingerente. Ipse coram tribunali fidei, & veritati testimonium reddidit; querenti Judici, quis esset Christianorum Deus; respondit: cognosces eum, si dignus fueris; cum hoc dixisset, nemo audientium ipsi pepercit; ex omni parte raptatur, & verberatur, a proximis manibus, pedibusque percutitur nulla ætatis reverentia, qui longius ab eo stabant, quidquid sub manibus erat, coniciebant; impietatis reos futuros arbitrati, qui nullam Seni injuriam facerent, læsumque Deorum suorum honorem vindicare omitterent. Vix spiritum ducens in carcerem detrusus est, ubi duos post dies animam reddidit Servatori.

In hoc carcere cum Martyribus etiam tales Christiani detinebantur, qui cum caperentur, fidem negaverant; nam tunc temporis fidem negare nequicquam proderat; qui Christum confitebantur, tanquam Christiani in vincula dabantur, nulla alia causa expensa; qui negabant, nihilominus tanquam parricidæ, & homines scelerati tenebantur; itaque Confessores ipsius Confessionis gaudio, spe retributionis, Iesu Christi amore, & æterni Patris Spiritu exultabant; Apostatæ vero propriæ conscientie stimulis torquebantur; hæc animorum inæqualitas etiam ex vultus compositio-

positione deprehendi poterat; Martyribus erat vultus hilaris, & decens gravitas, & magis ornari vinculis, quam onerari videbantur; bonum odorem fundentes, quibusdam pretiosis suffimentis uti credebantur; apostatis erat tristis facies, dejecta, & deformis, quibus ipsi Pagani vecordiam exprobrabant. Hoc spectaculo multi Christiani in fide confirmabantur.

Gratum populo facturum Præses quatuor Christianorum captivos in Circum educi iussit Bestiis exponendos. Hi fuere Maturus, Sanctus, Blandina, & Attalus. Maturus, & Sanctus, ac si nihil prius passi fuissent, iterato omnibus tormentis Amphitheatro affecti sunt; raptabantur a Bestiis, omniaque mala ferre cogebantur, quæ hic, vel illic plebs rabida inferenda Martyribus vociferabatur; crudelissimum omnium supplicii genus fuit sella ferrea, qua sedere coacti igne subiecto assabantur, odore gravi spectantium naves afficiente; nec ideo remisit furor; aliam tamen vocem ex Sancto elicere non valuerunt, quam illam ab initio tormentorum ad finem usque sibi familiarem, Christianus sum. Denique hi duo Martyres hac die post longum agonem immolati sunt, & in isto certamine furenti populo pro variis Gladiatorum congressibus fuere.

Blandina stipiti alligata est, ut a Bestiis devoraretur; utile S. Martyribus

Sæculum II. *speſtaculum animos addebat, quod ſpeciem*
 A. C. 177. *crucifixi Salvatoris referret; hanc pæ-*
nam Pagani inferebant, eo quod eſſet man-
cipium; cum autem Beſtiarum nulla eam
invaderet, ſoluta, & in carcerem reducta
eſt. Populus inſtantiffime clamoribus po-
ſtulabat, ut Attalus, utpote omnibus no-
tus, produceretur, tum in Amphitheatro
circumductus eſt, inter populi fremituſta-
bellam ante pectus gerens cum inſcriptione
latina: hic eſt Attalus Chriſtianus. At
Præſes audiens, quod eſſet civis Romanus,
cum aliis in carcerem reduci juſſit, reſpon-
ſum Cæſaris, cui de Martyribus ſcripſerat,
exſpectaturus.

§. XIV.

Martyrum humilitas, & charitas.

Euf. V. hiſt. Cum eſſent in hoc ſtatu, Martyrum ſin-
 c. 2. *gularis humilitas, & charitas incla-*
ravit. Tanto deſiderio imitandi JEſum
Chriſtum flagrabant, ut Nomen ejus con-
feſſi non ſolum una vel altera vice, ſed ſæ-
pius Beſtiis expoſiti, uſtulati, ſuo ſanguine
perfuſi, nec ſibi nomen Martyrum dare
auderent, nec ab aliis ſibi datum accipere.
Si quis autem eos vel per litteras, vel co-
ram, hoc Nomine honoraret, amare quere-
bantur, ſibi nomen tribui, qui JEſu Chri-
ſto, vero, & fideli teſti, primogenito in-
ter mortuos, vitæ Divinæ fonti congrue-
ret; & eos memorabant, qui jam ex hac
 vita

vita migraverant: illi agebant: Martyres sunt, quos Iesus Christus, Confessionem sui Notitinis morte signantes, recipere dignatus est; nos vero minimi Confessores sumus. Cum lacrymis fratres orabant, ut pro se ferventer ad Deum preces funderent, pro impetranda perseverantiæ gratia; virtutem autem Martyrii suis sermonibus manifestabant, ad gentiles liberrime loquentes. Dei timore repleti, sub potenti manu ejus humiliabantur, omnes excusabant, damnabant neminem, pro suis Persecutoribus orantes. Maxima eorum cura erat, ex faucibus inimici eripere, quos devorasse videbatur, non enim adversus eos, qui ceciderant, instabantur, sed sua abundantia aliorum necessitati subveniebant, & amore quasi materno multas lacrymas pro eis coram Patre cælesti effundebant; vitam petierunt, & hæc illis concessa est, quam etiam fratribus communicarunt, quippe eorum patientia, & cohortatio, iis, qui fidem negaverant, animum addidit, & ad consistendum disposuit.

Erat inter Martyres quidam nomine Alcibiades, magnæ vitæ austeritati assuetus, solo pane, & aqua nutriebatur; eundem rigorem etiam in vinculis volebat servare, verum Attalus post primum in Amphitheatro certamen per Revelationem supernam didicit, Alcibiadem non bene

Sæculum II.
A. C. 177.

bene agere, quod Creaturis Dei non vesceretur, & aliis occasione scandali esset; Alcibiades cessit momenti, & exinde cum gratiarum actione de omnibus manducabat. Deus Martyres suis favoribus visitabat, & consilium Spiritus S. erat in eis. Rumor ad eos in vinculis pervenerat ex Phrygia de Montani falsa Prophetia, qua insolita abstinencia præcipiebatur, utque ostenderent, hanc Doctrinam a se damnari, ex carcere plures Epistolas ad fratres Asiæ, & Phrygiæ scripsere. Eleutherio quoque Papæ scripsere, rogantes, ut pacem daret Ecclesiis, forte ob quæstionem celebrandi Paschatis; (*) S. Irenæus Ecclesiæ Lugdunensis Presbyter Epistolam tulit, cujus initium hoc erat: *Rogamus Deum, ut tibi semper gaudium tribuat, Pater Eleutheri! rogavimus fratrem nostrum Irenæum, qui est nostræ communionis, ut has litteras ad te deferat, & te rogamus, ut commendatum habeas tanquam virum Jesu Christi testamentum zelantem. Si per dignitatem virtutem quoque tribui crederemus, cum Presbyter sit, commendassemus eum tibi tanquam Presbyterum.*

Interim

(*) SS. Martyres Lugdunenses a SS. Pontifice Eleutherio, ut pacem daret Ecclesiis, nequam petiissent, nisi Ecclesiarum Pastorem agnovissent.

Interim Cæsaris responsum allatum; Sæculum II.
 qui fidem Christianam constanter profi- A. C. 177.
 terentur, occidi mandabantur, qui ne-
 garent, dimitterentur liberi. Igitur Ibid. c. I.
 ludorum solemnium initio, quæ ibi ce-
 lebrari solebant, & maxima hominum
 frequentia, cum ex omnibus nationibus
 conveniant, jubente Præside coram tri-
 bunalis adducuntur Martyres, ut denuo
 eos populo monstraret, & spectaculum
 daret, adductos cum iterum interrogas-
 set; qui Romanorum civitate gaudebant,
 capite plectit, alios damnat ad Bestias.
 Qui antea negaverant, separatim exa-
 minat, statim dimissurus, at ecce! con-
 tra Gentilium expectationem etiam ipsi,
 facti penitentes, Christum confessi sunt,
 & Turbæ Martyrum juncti; aliquibus
 exceptis, quibus nec recta fides, nec ve-
 stis nuptialis, nec timor Dei unquam
 fuerat, sed talis vita, & mores, ut ve-
 ræ Religionis probum reputarentur.

Durante quæstione quidam Alexan-
 der, natione Phryx, & professione Me-
 dicus, pluribus annis jam in Gallia
 versatus, cujus in Deum charitas, &
 prædicandi Evangelii zelus, erat enim
 Gratia Apostolicæ particeps, omnibus
 erat cognitus, stans prope tribunal si-
 gnis, & gestibus interrogatos ad Chri-
 sti confessionem excitabat, tanto ardore,
 ut ejus conatus labori mulieris partum
 edentis

Sæculum II.
A. C. 177.

edentis non esset absimilis; omnium itaque oculis notatus est; cumque populus indignaretur, quod tales, qui prius abjuraverant, jam Christum confiterentur, hujus rei causam rejiciens in Alexandrum, conclamavit; Prætor in eum conversus, quærit, quis esset; cui respondit, se esse Christianum; Prætor iratus eum damnavit ad bestias. Altera die ipse in arenam descendit, & Attalus, quem Prætor, ut populo gratum faceret, secundo exposuit; postquam omnes Amphitheatri cruciatus sustinuisserint interempti sunt. Alexander nec verbum protulit, nec suspirio quidem doloris sensum prodidit, sed in cordis intimo DEO suo colloquebatur. Attalus sellæ ferreæ impositus, cum caro ejus ureretur, & adipis odor ascenderet, ad populum ait voce latina: Hoc est homines devorare, quod vos nunc facitis, nos vero Christiani neminem comedimus, nec quidquam mali facimus. Interrogatus, quale Nomen Deo esset, respondit: Deus non habet Nomen, sicut homo.

§. XV.

S. Blandina.

Aliis omnibus morte sublati, ultima spectaculi gladiatorii die producta est Blandina cum puero annorum ferme quindecim nomine Pontico. Jam quidem ante

tea singulis, quibus Martyres torqueban-
 tur, diebus spectatores esse coacti fue-
 rant, quo facilius ad jurandum per I-
 dola inducerentur, at firmiter in fide
 persistentibus ita succensuit populus, ut
 insuperhabita unius ætate, & alterius
 sexu omnia inferrent tormenta, jam u-
 ni, jam alteri, ut jurarent, instantes,
 sed frustra omnia; nam Ponticus, ad
 quod populus bene advertit, Blandinæ
 exemplo firmatus, omnibus per ordinem
 tormentis affectus, reddidit spiritum.
 Ultima omnium Blandina uberiori læ-
 titia ad mortem, quam alii ad nuptias
 processit; post flagra, bestias, sellæ igni-
 tæ ardores, cassibus inclusa feroci tauro
 objecta, ab eo multum jactata est; ipsa
 vero propter spem firmam, & conjunctio-
 nem cum Jesu Christo intimam quasi om-
 ni sensu carens, tandem extincta est, ipsis
 Gentilibus fatentibus, nunquam tanta tu-
 lisse feminam.

Sæculum II.
 A. C. 177.

Necdum Martyrum morte exsatiata
 plebis rabies, etiam in cadavera sæviit;
 eorum corpora, qui carceris squalore
 fuerant præfocati, canibus projecta sunt,
 positis excubiis, quæ diu noctuque im-
 pedirent, ne a nobis terræ mandarentur.
 Etiam eorum reliquias, qui in Amphi-
 teatro passi erant, nempe quod Bestiæ,
 vel ignis non consumpserant, membra
 lacerata, aut in carbonēs mutata, ab-
 scissa

Sæculum II.

A. C. 177.

scissa aliorum capita, & truncos collegerunt, eaque pluribus diebus milites custodire jussi sunt; non nulli dentibus præ horrore fremebant, dum hæc aspicerent, alii irridebant, laudantes Idola sua, quibus inimicorum suorum vindictam adscribebant; quidam moderati-ores tamen exprobrabant cum aliqua commiseratione: Ubi est Deus eorum? Et quid profuit eis hæc Religio, quam propriæ vitæ prætulerunt? nos vero acerbissime dolebamus, quod hæc corpora sepelire non liceret nequidem nocturnis tenebris, cum nec precibus, nec pretio custodes flecti possent, quasi maximum lucrum facerent, si hæc corpora sepultura privarentur; postquam sex diebus sub cælo ad spectaculum jacuissent, ea combusserunt, & in cineres redacta, sparserunt in Rhodanum, ne eorum quidquam super terra remaneret; quod faciebant, ut Christianis spem resurrectionis adimerent, hac enim spe, agebant: isti homines novam, & peregrinam Religionem inducunt, tormenta contemnunt, & cum gaudio ultima fata subeunt. Videamus jam, an resuscitentur, an Deus eorum eis succurrere valeat, & de manibus nostris liberare. Cineres Martyrum, qui quadraginta octo fuerant numero, iterum inventi sunt, & in Ecclesia Apostolorum, in loco, quem Athanacum vocant

Ado. Marty.
2. Jun.

vocant (est hodie Abbatia Athanacensis) sub Altari sepulti. Marcellus, & Valerianus quoque, dum cœpit persecutio, Lugduni erant, unde, opportunam occasionem nacti, & fuga elapsi, in vicinis deinde urbibus, Marcellus Cabillonni ad Ararim, Valerianus Trenorchii, quod est Tournus, Martyrii Lauream sunt promeriti.

Sæculum II.
A. C. 177.

Ado 4. &
15. Sept.

§. XVI.

*Martyrium SS. Epipodii, &
Alexandri.*

Eadem persecutione duo Martyres illustres Lugduni celebrantur, Epipodius, & Alexander. Erat Alexander origine Græcus, Epipodius Lugduninatus, ambo Parentibus orti clarissimis. Amicitia inter pueros in scholis creverat, jamque tum Christiani alter alteri ad pietatem stimulo erat, seque sobrietate, frugalitate, castitate & misericordiæ operibus ad Martyrium comparabant; ambo in flore ætatis, & sine uxoribus. Sub initium Persecutionis anno Marci Aurelii decimo septimo, Jesu Christi centesimo, septuagesimo septimo juxta præceptum Evangelii in fugam se dederunt; urbe egressi soli, & secreto oppidum Petram scissam petierunt, ubi in domo pauperis viduæ Christianæ occultati sunt;

Ado 22. &
29. April.
Acta Mart.
Sel.

An. 177.

Hist. Eccles. Tom. I. Qq loci

Sæculum II.
A. C. 177.

loci obscuritate aliquamdiu latuere, at maxima cura quæsi, inventi sunt; tumque denuo in fugam versus cum sodali suo Epipodius, in cursu calceum amisit, quem inventum mulier Christiana pro thesauro recondidit.

L. I. 4. 5. ff.
de custod.
reorum.

A fuga retracti illico carceri includuntur contra Romanorum consuetudinem, apud quos tantum homines vilis conditionis, aut de crimine convicti, carceri mancipabantur, at tunc solum Christiani nomen crimen erat notorium. Tribus post diebus, religatis post tergum manibus, Rectoris tribunali sistuntur, quærit ille eorum nomen, & conditionem; ipsi nomen edicunt, & conditionem Christiani; hic populus exclamare, & Judex excandescere, quid itaque, agebat: profuerunt tormenta, quibus alii sublati sunt, si adhuc nomen Christi auditur? & ne se mutuo confirmarent salutem signis, separari jussit; tum prius Epipodium allocutus, quem infirmiorum putabat, quia juniorem, inquebat: *Ne quæso! obstinate in exitium ruas! nos adoramus Deos immortales, quos omnes populi, & Principes nostri honorant; Deos nostros in lætitiis, conviviiis, musica, ludis, & oblectationibus veneramur; vos vero adoratis hominem crucifixum, cui omnes, qui hujus mundi bonis fruuntur, displicent, rejicit gaudia, jejunia, & steri-*

sterilem castitatem imperat, voluptates Sæculum II.
damnat; quomodo te salvare poterit ille, A. C. 177.
qui se vilissimorum hominum manibus libe-
rare non potuit? hæc tibi dico, ut talis
vitæ vigorem dimittas, hujus mundi fa-
voribus fruaris, & quæ ætatem tuam de-
cent, deliciis.

Epipodius respondit: Næ tu me tua
ficta, & crudeli miseratione a proposito
dimoveas! Nescis enim Jesum Christum
æternum Dominum nostrum resurrexis-
se, postquam, sicut dicis, crucifixus fuit,
ipse qui Mystério ineffabili simul Deus, &
homo Discipulis suis viam immortalitatis
aperuit; ut autem talia loquar ad te, quæ
capere valeas, num ita rudis es, ut igno-
res, hominem duplici substantia constare,
anima scilicet, & corpore? apud nos a-
nima imperat, & obedit corpus; impudi-
citiæ, quas committitis in honorem Dæmo-
num, delectant corpus, & occidunt ani-
mam. Qualis vita, ubi pars hominis
principalior subjacet! nos bellum inferi-
mus corpori, ut salvetur anima; vos,
postquam spurcitiis more brutorum exsa-
tati estis, ad hujus vitæ exitum tristis
mors exspectat, nos vero, dum a vobis oc-
cidimur, æterna vita excipit.

His verbis offensus Judex maxillas
ejus pugnis contundi jubet; nihilomi-
nus Epipodius dentibus sanguine manan-
tibus loquebatur: Confiteor Jesum Chri-

Sæculum II. *stum esse Deum cum Patre, & Spiritu S.*
 A. C. 177. *justum & æquum est, ut illi, qui creavit,*
 & redemit me, animam reddam, non enim
vitam amitto, sed in meliorem muto; ita
loquentem Judex equuleo suspendi im-
perat, duoque lictores accefferunt, u-
trumque latus unguibus ferreis laniatu-
ri, tum vero derepente totius populi hor-
renda auribus vociferatio insonuit, po-
stulantis, ut sibi reus traderetur, faxea
grandine obruendus, aut certe manibus
eorum medius dilacerandus, tormento-
rum enim in equuleo inferendorum mo-
ra nimis longa videbatur; at Prætor ve-
ritus ne clamor in seditionem vergeret,
& detrimentum honoris suæ dignitati
debiti, reum e conspectu auferri, & ca-
pite plecti jubet; quod illico executioni
datum.

Post unius diei lapsum Prætor Ale-
 xandrum sibi e carcere adduci jussum,
 ita alloquitur: *Ecce adbuendum tibi alio-*
rum exemplo, & damno sapere licet, ita
enim Christianos extirpavimus, ut prope
super sis solus. Tum Alexander: Gratias
Deo ago, quod me aliorum Martyrum ex-
emplo confirmes, & quid me agere oporteat,
moneas; cæterum erras, si Christianorum
nomen extinguere, & deleri posse existimas,
nam eorum Ecclesia solidis fundamentis a
Deo superstructa, a viventibus conserva-
tur, & per eorum necem multiplicatur;
 Cbri-

Christianus sum, semperque fui, & ero Sæculum II.
A. C. 177.
 propter gloriam Dei. Tum jubente Præ-
 tore prostratus pedibus extensis, & a
 tribus successive tortoribus diutissime
 verberatus, nullum tamen incompositum
 verbum protulit; hinc in confessione
 immobilem Judex ad mortem crucis da-
 mnat; carnifices apprehensum brachiis
 expansis affixerunt; at brevi post libera-
 tus est tormentis, nec diu in cruce pe-
 pendit, quippe corpus ejus ita erat la-
 ceratum, ut carne a costis avulsa intima
 viscera conspicerentur; itaque ultimo co-
 natu, & voce emoriente Jesum Christum
 invocans exspiravit. Martyrum corpo-
 ra sepelire non licebat; quare Christia-
 ni duorum Sanctorum corpora occulte
 ablata prope urbem in cujusdam vallis
 profundo, loco arboribus & undequaque
 delabentibus rivis impervio absconde-
 runt; at locus ille sequenti tempore Fi-
 delium pietate, & miraculorum multitu-
 dine inclaruit.

§. XVII.

S. Irencus Episcopus Lugdunensis.

§. Pothini loco Episcopus Lugdunensis *Euf. V. hist.*
 electus est Presbyter Irenæus, S. Po- l. 15. 20.
 lycarpi, & Papiæ Discipulus. Ex itine-
 re Romano redux adversus Florinum, &
 Blastum scripsit, quos ibi viderat. Erant

Qq 3

isti

Sæculum II. isti duo Ecclesiæ Romanæ Presbyteri,
 A. C. 177. propter errores depositi; ambo suos Se-
 ctatores, & Discipulos numerabant. Bla-
 stus Judaïsmum reducere adlaborabat,
 & cum pertinacia Pascha die decima quar-
 ta celebrabat; Huic S. Irenæus Epistolam
 de Schismate scripsit. Florinus alterum
 Deum auctorem mali statuebat, ex quo
 sequebatur, duo dari principia; ad hunc
 S. Irenæus scripsit Epistolam de Monar-
 chia, id est, unitate Principii. In qua sic
 differit:

*Hæc dogmata, Florine! ne quid gra-
 vius dicam, sanæ Doctrinæ adversantur,
 sunt Doctrinæ Ecclesiæ contraria; & ta-
 lia amplectentes impietatis se reos faciunt;
 ipsi hæretici, qui extra Ecclesiam sunt,
 his similia proferre non sunt ausi. Hæc
 sane non sunt, quæ nos Presbyteri Præde-
 cessores nostri, aliquando cum Apostolis
 conversati, docuerunt; cum essem adhuc
 parvulus vidi te in inferiori Asia in domo
 Polycarpi, cujus tunc favorem ambiebas,
 cum ipse jam in Curia spectabili mune-
 re fungereris; præsentiores res illæ sunt
 meæ memoriæ, quam quæ abhinc prox-
 ime acciderunt; nam species, quas pueri
 recipimus, crescunt cum anima, & ei
 uniuntur; ita ut ipsum locum, ubi B. Po-
 lycarpus, cum loqueretur, sedebat, actio-
 nes ejus, vivendi rationem, speciem ex-
 ternam, & quæ pro concione dicebat*
 ad

ad populum tibi memorare possem; ut ^{Sæculum II.}
 narrabat, quod cum Joanne, & aliis, ^{A. C. 177.}
 qui Dominum viderant, vixisset, eorum
 sermonum reminisceretur, & illorum o-
 nium, quæ ad Dominum, ejus Mira-
 cula, & Doctrinam pertinebant. Hæc
 Polycarpus referebat Scripturis concor-
 dantia, eaque ab illis, qui suis oculis
 Verbum vitæ intuiti sunt, didicerat.

Tunc quidem per Dei Gratiam magno
 studio hos sermones auscultabam, & descri-
 bebam non papyro, sed intimo corde meo,
 & per Misericordiam Dei hodie dum ru-
 mino; mihi autem est certissimum, quod
 si Beatus, & Apostolicus Senex aliquid
 tuis erroribus simile audivisset, aures suas
 ambabus manibus continuisset, & pro
 more suo exclamasset: O Bone Deus! in
 quæ me servasti tempora, ut ejusmodi di-
 cta audire cogar, tumque in quocunque
 loco sive stans sive sedens audivisset, sine
 mora auffugisset. Eadem colligi possunt
 ex Epistolis, quas ad vicinas Ecclesias de-
 dit, ut confirmaret in fide, vel ad quosdam
 fratrum exhortaturus, & instructurus in
 Religione Catholica. Haftenus S. Irenæus.
 Florinus post hæc in hæresin Valentinia-
 norum incidit, hinc S. Irenæus ad eum
 direxit tractatum de Ogdoade, id est, de
 octo primis Eonibus, ubi se primos Apo-
 stolorum Successores novisse asserit; in
 fine illius operis, hæc habet: *Quisquis*
 Qq 4 es,

Sæculum II.
A. C. 177.

es, qui hunc librum transcribes, adjuro te per Dominum nostrum Jesum, & per gloriosum adventum ejus, quando judicaturus est vivos, & mortuos, ut postquam descripseris, descriptum cum originali conferas, juxta illud exactissime corrigas, & hanc ipsam meam subjungas obsecrationem.

§. XVIII.

Martyrium Symphoriani.

Durante eadem persecutione sub Marco Aurelio Antonino Philosopho passus est Augustoduni Symphorianus filius Fausti, ex nobili, & Christiana familia; baptizatus fuerat a S. Benigno, & S. Andochus eum ex fonte baptismali levaverat. Erat in flore ætatis, instructus liberalibus litteris, & optimis moribus. Urbs autem Augustodunensis quantum cæteris in Gallia antiquitate, & Nominis claritate præstabat, tantum etiam ritibus superstitionis erat addictior. Præ aliis ex Deorum cœtu ibi adorabant Cybelem, Apollinem, & Dianam. Cum Heraclius vir Consularis, qui in Christianos inquirebat, ibi moraretur, & populus ad agenda solemnia Cybeles, quam Deorum Matrem appellabant, congregatus esset, in ejus conspectum adduxerunt Symphorianum, comprehensum tanquam seditionis

nis reum, quod Cybeles Idolum curru Sæculum II,
A. C. 177.
vectum, & magna populorum turba circumfusum adorare noluiſſet. Heraclius pro tribunali ſedens, ex eo Nomen, & ſtatum quærit; reſpondit: *Chriſtianus ſum, & vocor Symphorianus; cui Judex: Chriſtianus es tu? ut video ſefelliſti in-
duſtriam noſtram in extirpandis Chriſtiani-
is, rariffimum enim inter nos eſt hoc
nomen. Quare imaginem Deorum Ma-
tris non honoras? cui Symphorianus:
Dixi jam, Chriſtianus ſum, Deum verum,
qui in Cælo regnat, adoro, verum Idola
Dæmonum, ſi permittis, malleo confrin-
gam. Tum Judex: Non modo ſacrile-
gus eſt iſte, ſed etiam rebellis. Dicant
civitatis Præpoſiti, an ſit hujus urbis ci-
vis? Cui eorum aliquis: Eſt ex hac civi-
tate, & familia nobili. Iterumque Ju-
dex: Nimia te nobilitatis tuæ fiducia ce-
pit, Symphoriane! & fortasſe Imperato-
rum mandata ignoras. Legantur. Et
poſtquam prælecta fuere, ait Judex: Quid
dicis ad iſta? Symphoriane! an putas
mandatis Principum reſiſti poſſe? duo ſunt
accuſationis capita contra te, ſacrilegii in
Deos, & Rebellionis in Leges. Sympho-
rianus autem Idola deteſtari non deſinens,
juſſu Heraclii a lictoribus verberibus con-
tuſus, in carcerem mittitur.*

Post duos dies iterum comparare juſ-
ſo, ait Judex: Conſultius fane ageres,

Q 9 5

Sympho-

Sæculum II.
A. C. 177.

Symphoriane! si Diis immortalibus servires, & Theauri publici donum cum honoribus militaribus acciperes, (ita munia publica vocabantur) itaque, si vis, floribus altaria ornari jubebo, ut Diis incensum ipsis debitum offeras. At ex Symphoriani responsis Judici constitit, promissa sua contemni, multo vero magis vana Numina; præterea Martyr crudeles, & insanas cultus Cybeles superstitiones execrabatur; tandem Consularis sententiam pronuntiat, ut gladio percuteretur; ergo extra civitatem ad locum supplicii ducitur, cui Mater ejus de muro prospiciens, clamabat: *Fili mi! mi fili Symphoriane! memento Dei viventis, cor in altum eleva, eumque, qui in Cælis regnat, cogita. Non hodie tibi vitam adimunt, sed ad meliorem assumeris.* Post sententiæ executionem viri timentes Deum corpus Martyris secreto sublatum in quadam cellula prope fontem extra campum publicum terræ mandarunt, Erat is locus exercitiis destinatus.

§. XIX.

Obitus M. Aurelii Imperatoris.

An. 180. Imperator M. Aurelius Philosophus obiit anno Regni sui vigesimo, Jesu Christi centesimo octogesimo. In Pannonia adversus Marcomannos belligerans, in morbum

bum incidit, & omni alimento abstinens Sæculum II.
 non naturæ necessitate, sed sua voluntate A. C. 180.
 mortem oppetiit. Annos vixerat quin-
 quaginta novem, & novemdecim regna-
 verat. Altera die decima octava Apri-
 lis filius ejus Commodus in exercitu præ-
 sens, anno ætatis decimo nono Impera-
 tor proclamatur. Fuit Commodus im-
 pudiciæ, & crudelitatis nota infamis; Commodus
 permultos ordinis Senatorii viros occidit. Imper.
 Christianos tamen non est persecutus. Herod. I.
 Forte quis bene conjiceret, hujus mode- Epit. Dio.
 rationis causam fuisse consortium cum in Com. p. 83.
 Marcia Concubinarum ejus una, quam
 prope eo cultu habebat, quo legitima u-
 xor haberi debet, omnes eidem honores,
 Imperatricibus exhiberi solitos, decre-
 verat, si solum ignem exceperis, qui Cæ-
 saris uxori præferebatur; hæc enim Mar-
 cia optimo in Christianos affectu tene-
 batur.

Eodem anno Commodi Imperatoris
 primo Agrippinus Alexandria Episcopus,
 cum tenuisset hanc sedem annis duode-
 cim, diem supremum obiit, eique succes-
 sit Julianus; alii jam ante duos annos
 mortuum affirmant, nempe M. Aurelii
 decimo octavo. Majori certitudine ha-
 bemus Theophilum Episcopum Antioche-
 num non prius, quam sub Imperatore
 Commodo hoc anno centesimo octogesi-
 mo obiisse, cum de morte M. Aurelii
 mentio-

Sæculum II. mentionem faciat in Tractatu suo ad Au-
 A. C. 180. tolycum, quem hodierna adhuc die ha-
 bemus.

§. XX.

Tractatus Theophili ad Autolycum.

Autolycus erat vir Paganus magno in-
 genio, & sciendi percupidus; animo
 adversus Religionem Christianam præ-
 occupato eam sicut alii, Doctrinam esse
 insolentem, & rationi repugnantem pu-
 tabat. Huic opposuit Theophilus suum
 Tractatum, quem in tres libros divisit.
 In primo ad quæstionem, sibi ab Autoly-
 co propositam de vero Deo, in hunc mo-
 dum loquitur: *Si dicas, ostende mihi
 Deum tuum, etiam ego dicam, ostende
 mihi, quod sis homo, demonstra mihi, quod
 oculis animæ videas, & quod auribus men-
 tis tuæ audias; oculi corporis non nisi
 terrestria, & sensibilia vident. Cæci
 non vident lumen solis, quis ideo fulgere
 solem neget? itaque oculi animæ tuæ pec-
 catis tuis obfuscantur; est anima tua spe-
 culum maculatum. Ostende te talem,
 qualis es. An non es adulter, nec luxu-
 riosus, nec fur, nec raptor, nec obtrecta-
 tor, nec iracundus, nec ambitiosus, nec a-
 varus? parentibus inobediens, aut libero-
 rum tuorum venditor? talibus Deus se
 non manifestat, nisi prius mundentur.*
 Dices

Poss. Justin.
 edit. 1615.

Dices mihi; tu ergo, qui Deum vides, describe mihi ejus formam. Ad hanc objectionem Theophilus præcipua Dei attributa enumerando satisfacit, & deinde sic pergit.

Sæculum II.
A. C. 180.

Sicut anima hominis est invisibilis, & ex motu, quem tribuit corpori, cognoscitur, ita Deum oculis nostris videre non possumus, at ex ejus Providentia, & operibus cognoscimus. Quis videns navem, vela facientem, & portum feliciter subeuntem, dubitat, num aliquis Rector sit, qui cursum dirigat? ita etiam Deum dari credere debemus, qui hoc universum gubernat, quamquam eum oculis carnis non possumus conspiceret. Imperatorem in terris regnare aliquem, omnes credunt, quamquam omnes non videant; attamen per leges, per Ministros, per imagines suas innotescit; solum Deum ex operibus ejus, & Potentiæ effectibus agnoscere renuis. Quare autem Deum esse non credas? an non intelligis, rebus omnibus principium esse in fide; quomodo agricola meteret, nisi semen suum terræ credidisset? quis maria trajiciet, nisi perito Naucleo fidat? quis æger sanitatem recuperabit, si nullam in Medico fiduciam habeat? quam artem, quam scientiam addisces, nisi in ipso discendi exordio fidem Magistro habeas?

p. 74.

Exinde Deorum Gentilium vanitatem monstrat, & librum primum hisce claudit:

p. 76.

Sæculum II.
A. C. 180.

dit: *Quapropter Imperatorem honorabo, at non adorabo, Deum autem verum, qui solus, & natura Deus est, adorabo. Imperator Deus non est, sed homo est a Deo constitutus, non ut adoretur, sed ut Mundum in æquitate judicet. Hoc est munus ejus, ipsi a Deo commissum. Quis Imperator toleraret, quis ferre æquo animo posset, ut quisquam subditorum suorum penes se Imperatoris titulo nuncupetur; est nempe Nomen ipsi proprium, quod alteri tribuere nefas sit; sic etiam solum Deum adorare oportet. Cæsarem honora debito affectu, obedi, subditus esto, ora Deum pro eo. Et ita Dei Præceptum adimplebis.*

p. 79. Tum Autolycum ad legendas S. Scripturas commonet, ut instruatur, & Judicii Divini rigorem, quem ipsi comminatur, evitare valeat.

p. 86.
Act. 17. 28.

In libro secundo Theophilus ridiculam Idolorum cultus ineptiam, Poetarum, & Philosophorum sibi contradicentium pugnam, eorumque de rebus Divinis inscitiam demonstrat; hic textum integrum Arati adducit, cujus hemistichium S. Paulus citat. Ostendit etiam, quantum his omnibus Prophetæ præsent. Historiam Creationis secundum Moysen narrat, & prolixè etiam per allegorias morales explicat. Notat sapienter, omnes orbis nationes septimanam, & diem septimum, quem Judæi sabbatum vocant, nume-

p. 91.

numerare. Post alia de Verbo Dei differens, ait: *Verbum Dei est Filius ejus, non eo modo, quo Poetae, & fabularum Auctores dicunt, Diis Filios esse, nempe modo humano progenitos, sed ea ratione, qua Veritas id de Verbo enarrat, quod semper in Deo fuit; nam antequam quidquam crearetur, erat ejus consilium, conceptus, & prudentia. Quando vero Deus omnia, quae decreverat, creare voluit, hoc Verbum prolatum genuit, primogenitum omnis Creaturae, quod non intelligas, ac si Deus remanserit Verbo suo vacuus, sed postquam genuit, semper cum eo conversatur.* Itaque Theophilus Verbum coaeternum Patri fatetur, at expressione, antiquis Theologis usitata, generationem nominat illam egressionem, per quam Filius extra se manifestatus est, quando Pater per ipsum Creaturas produxit. Subjungit; Deum Verbum ex Deo natum, a Patre mitti, quandocumque velit. Et iterum; tres dies, qui astrorum creationem praecesserunt, figuras esse Trinitatis Divinae, Patris, Verbi, & Sapientiae; sub nomine Sapientiae S. Spiritum indicat, omnis Sapientiae fontem. Hic notari potest, Theophilum omnium antiquorum primum voce Triadis, aut Trinitatis, usum fuisse, qua distinctionem Divinarum Personarum significaret. Inter alia quoque inquit; Deum hominem nec mortalem, nec im-

Saeculum II.
A. C. 180.

p. 100.

p. 94.

v. S. Thom.
2. 2. q. 45.
a. 1.

p. 103.

morta-

Sæculum II. mortalem creasse, sed utriusque vitæ ca-
 A. C. 180. pacem, prout innato sibi libero arbitrio
 usurus esset.

107. 112.

In libro tertio duplicem calumniam a Paganis confictam refellit, primo libros nostros sacros esse novos, & deinde in conventiculis talia a Christianis perpetrari, quæ omnes boni abominentur. Objectum hoc secundum retorquet, dum ex Poetis, Historicis, & Philosophis Ethnicis monstrat, quam perversis morum principiis, & pravis eorum criminum exemplis, quæ falso Christianis imponerentur, ipsorum Gentilium juventus instituitur, præsertim Deorum suorum, quo nihil efficacius, exemplo. Tum Legis Divinæ Sanctitatem ex Decalogo, Prophetarum effatis, & Evangelio ante oculos ponit, subditque: *Jam vos ipsos Judices invoco, an homines tali morum norma, & doctrina ab teneris unguiculis imbutos, cæco impetu vivere, horrenda Venere contaminari, & quod summa impietas esset, immolatorum infantum carnibus ventrem implere, cuiquam verosimile videri possit; homines inquam, quibus nec vestris gladiatorum spectaculis per Religionem adesse licet, ne humanæ cædis complices reputentur. Nec minus alia Gentilium refugimus solemnia, ne illarum rerum, quæ ibi cantantur, obscenitate aures nostræ, & oculi, modestiæ assueti, offendantur; si enim*

p. 126.

enim quæstio sit de dapibus humanis, in ludis vestris solemnibus Thyestes, & Te-reus propriam sobolem ori, & stomacho ingerere spectantur; si agatur, de adulteriis, ibi non hominum modo, sed & Deorum incestus suavi, & jucunda cantorum voce, quos multo ære publico remuneramini, celebrantur. Verum Christiani a tantorum scelerum vel sola cogitatione sunt remotissimi; continentia, & temperantia amantes sunt, unitatem matrimonii servant, castitatem colunt, injustitia exulat, vitia eradicantur, justitiæ studium viget, legem Dei observant, pietas super omnia habetur, Deum honorant, Dei gratiam custodiunt, eos verbum Dei regit, sapientia instruit, vita æterna remuneratur, Deus regnat.

Ut autem Theophilus de novitate nostræ Doctrinæ suspicionem amoveret, ipsorum profanorum auctorum testimonio probat, quam ignari antiquarum historiæ Græci fuerint, & quanto antiquiores Moyses, alique Prophetæ fuerint, si ætas illorum cum ætate Historicorum, & Poetarum comparetur; citat Manethonem Ægyptium, Menandrum Ephesum, & Berosum Chaldæum circa historiam Regum Tyri. Totam Chronologiam ex ordine refert, incipiens ab Adamo usque ad sua tempora, id est, Marcum Aurelium, quem annis novemdecim,

Sæculum II.
A. C. 180.

cim, & diebus decem imperasse dicit; tum computatis singularum Epocharum summis a Creatione Mundi usque ad Imperatoris Marci Aurelii obitum quinquies mille, sexcentos nonaginta quinque annos numerat. Hæc in tribus libris Theophili Antiocheni ad Autolyicum notatu dignissima fuere. Etiam commentarios in Proverbia, & quatuor Evangelia, quos conjunxerat, scripsit, præter alios tractatus breves, & elegantes, ædificandis Fidelibus aptissimos. Scripsit quoque contra *Hier. script.* Marcionem, & iterum contra Hermogenem, alium hæreticum sibi coævum; in hoc ultimo opere citat textus ex S. Joannis Apocalypsi.

§. XXI.

Hæresis Hermogenis.

Hermogenes erat pictor, & Philosophus; relictam Ecclesiæ Doctrinam cum Stoicorum opinionibus permutavit; Materiam æternam esse, & increatam dicebat, cui aliquando Dæmones essent reuniendi; ajebat etiam, corpus Jesu Christi esse in Sole; in Africa docuit Tertulliani tempore, sicut & Discipulus ejus Nigidius. In Galatia Seleucus, & Hermias eandem opinionem de materia æterna, & Deo coæva tenebant; præterea hominum animas ex igne, & vento consistare, & ab Angelis creatas asserabant; Baptis-

Tertull. in Herm. c. 1. 2. & Præscr. Philost. de hæc. c. 2. c. 8.

Baptismum nostrum non adhibebant propter illa S. Joannis verba: ipse vos baptizabit in Spiritu, & igne; nullum alium esse infernum quam hunc Mundum, nullamque aliam esse resurrectionem, quam generationem ordinariam docebant. Eadem tempestate vixit Antiochiæ Lucianus Samosatenus, cui cum Religio Christiana, fabulæ, & superstitiones Ethnorum, & Philosophorum sententiæ pari in pretio essent, omnia risu explodebat.

Sæculum II.
A. C. 180.

Matth. 3. 11.

§. XXII.

Versio Theodotionis.

Primis Imperatoris Commodi annis nova versio Scripturarum veteris Testamenti auctore Theodotione Ephesino in lucem prodiit. Is Tatiani Discipulus, deinde Marcionita, tandem Judæus fuit, & tunc Scripturam ex Hebraico in Græcum traducere aggressus est. Fuit hæc versio tertia numero, nec eam, quamvis ab Apostata profectam, Ecclesia contempsit, sed maxime pro libro Danielis usui erat. S. Irenæus de hac Theodotionis versione in suo de Hæresibus tractatu mentionem facit, quem sub idem tempus Eleutherio S. Pontifice scripsit.

Epiph. de mens. & pond. n. 17.
Iren. 3. c. 34.
Ex ill. Euf. V. c. 8.
Hier. pref. in Dan. init.
Iren. lib. III. c. 24.
Euf. V. c. 8.
Chron. Alex.

§. XXIII.

Tractatus S. Irenæi contra Hæreses.

In sui Tractatus ingressu S. Irenæus ait:
Ne quæso! a nobis, qui cum Celtis habitam

Rr 2

bita-

Sæculum II. *bitamus, & sæpe lingua barbarorum uti-*
 A. C. 180. *mur, eloquentiæ artem, quam non didici-*

mus, nec dictionis vim, aut verborum or-
natum exspectes; sed in charitate excipe,
quæ tibi in charitate, simplicitate, & ve-
ritate scribimus, & quæ facile, cum inge-
nii capacitate nos vincas, augere poteris,
& perpolire. Nomen illius, cui S. Ire-
næus hoc opus inscribit, nos quidem la-
tet, vix tamen dubitandi locus est, quin
fuerit Episcopus, si ad modum, quo ipsum
alloquitur, attendatur, nempe virum,
cui alios instruere, & docere incumbit.
Lugdunum, cujus urbis Episcopus erat
Irenæus, tunc Galliæ Celticæ caput fuit,
& lingua barbara, qua sæpius S. Irenæus
utebatur, erat Gallica, aut etiam latina,
quam Græci inter barbaras habebant,
ipsius vero utpote ex Asia advenæ lingua
Patria erat græca. Græce etenim hoc
opus, de quo agimus, scripsit, cujus ope-
ris nihil amplius nobis superest, quam
antiqua versio latina cum quibusdam ori-
ginalis manuscripti fragmentis; dividi-
tur autem in quinque libros. Primus
continet Doctrinæ Valentinianorum ex-
positionem, cujus totum ordinem expli-
cat; in fine seriem omnium hæretico-
 Lib. I. c. 20. *rum, qui a temporibus Simonis Magi*
 21. *&c. usque ad Tatianum innotuerant, enu-*
merat.

In libro secundo ad refellendas hæreses accingitur. Cum hæretici maxime suos errores in Parabolis Evangelii fundarent, illas pro arbitrio explicantes, principia pro intellectu Scripturæ ponit; nimirum ante omnia illis revelationibus inconcusse inhærendum, quæ nobis in Scriptura clare, & verbis propriis proponuntur, qualis illa est, unum esse Deum, & rerum omnium Creatorem; deinde his ipsis textibus claris, & certis utendum, ad eos, qui obscuriores sunt, explicandos; cum interim hæretici obscura per obscuriora tentarent explicare; inepta, & absurda esse arcana, quæ ipsi in numeris, & in characteribus Græcis eos exprimentibus, invenire se jactarent, eo quod tales relationes essent arbitrariæ. Concedit quidem, Deum nihil temere agere, eorumque omnium, quæ in Scriptura legimus, altissimas esse rationes; negat vero, datum esse hominibus, ut omnia penetrent, nec regulam fidei formandam ex numeris, sed numeros juxta regulam fidei explicandos, & curiosæ sciendi cupiditati ponendos esse limites. *Math. 10. 30.* Jesus Christus dixit, capillos capitis nostri esse numeratos, an ideo in eorum numerum inquirendum est, vel in causas, propter quas capitis unius capilli multitudine sua alterius numerum multis millibus superent? commentitia mysteria, si cui vacet

Sæculum II.
A. C. 180.

caret indagare, etiam sub numero stellarum, aut arenæ maris inveniri posse.

§. XXIV.

Miracula, & Prophetiæ.

Vanis Hæreticorum præstigiis vera miracula tunc temporis adhuc in Ecclesia frequentia opponit. *Nequeunt hæretici, inquit: vel cæcis visum, vel surdis auditum reddere, vel Dæmones ejicere nisi forte a se ipsis immixtos, multo minus mortuos suscitare, quod fecit Dominus, & Apostoli ejus; sæpe etiam inter Fideles contigit, ut, cum exigente necessitate tota cujusdam loci Ecclesia multis jeuniis, & precibus id a Deo postulaverint, anima defuncti in corpus ejus fuerit reversa, & vita hominis desiderio Sanctorum fuerit concessa; quantum abest, ut talia hæretici faciant, cum ne quidem mortui excitationem possibilem esse asserant, suamque affectatam veritatis cognitionem veram resurrectionem vocent. Addit; in Ecclesia hæc miraculorum beneficia non solum gratis conferri, sed sæpe etiam Sanctos illis ipsis, quibus corporis sanitatem dedissent, elemosinam imperitari. Tum loquens de hæreticis, ait:*

c. 57.

Conficta eorum miracula nullam generi humano utilitatem præstant; parvulos convocant, & eorum oculos decipientes phantasmata ostendunt, quæ mox iterum dispa-

disparent, & vix per momentum durant, ex quo dignoscitur, eos artem suam non in Jesu Christi schola, sed Simonis Magi didicisse. Econtra qui vere Jesu Christi Discipuli sunt, si gratiam miraculorum ab eo acceperunt, in ejus nomine operantur ad aliorum hominum commodum, secundum gratiam, quæ eis data est; aliqui eorum Dæmonia ejiciunt non fictè, sed vere, ita ut sæpe energumeni, postquam liberati sunt, fidem amplectantur, & in Ecclesia perseverent. Alii scientiam rerum futurarum, visionum, & sermonis Prophetici possident. Alii per manuum impositionem languentes sanant, & perfectæ incolumitati restitunt; quis denique prodigiorum numerum ineat, quæ Ecclesia in universo Mundo quotidie ad omnium gentium utilitatem in Nomine Jesu Christi sub Pontio Pilato crucifixi operatur? & quidem dum hæc in Ecclesia Sancti operantur, non invocant Angelos (hic loquitur de invocationibus superstitiosis hæreticorum) non maleficium adhibent, non fascinum, non pravam curiositatem, sed simpliciter, & aperte Deum Creatorem invocant, & Dominum nostrum Jesum Christum, in cujus Nomine gratiæ, & Beneficia hominibus exhibentur, quis vero, unquam in Nomine Simonis, vel Menandri, vel Carpocratis, vel alterius cujusquam miraculum fuisse patratum, te-

Sæculum II.
A. C. 180.

Lib. V. c. 6.

stis esse potest? In alio loco dicit: Audimus, quibusdam fratribus in Ecclesia Gratiam Prophetiæ obtinuisse, qui per virtutem Spiritus S. varias linguas loquuntur, hominibus ad eorum bonum secreta cordium revelant, & Dei Mysteria explicant.

Lib. III. c. I.

In libro tertio S. Irenæus Ecclesiæ Catholicæ Doctrinam ex Scriptura, & Traditione demonstrat, & sic ait: *Apostoli non antea, quam perfectam veritatis cognitionem fuissent consecuti, prædicationis officium susceperunt. Matthæus Hebræis in ipsorum lingua Evangelium scripsit, dum interim Petrus, & Paulus Romæ prædicarent, & fundarent Ecclesiam. (*) Post eorum abitum Marcus Petri Discipulus, & interpret etiam scripto nobis consignavit, quæ Petrus prædicaverat; & Lucas, qui Paulum sequebatur, in unum librum congeffit Evangelium, quod Paulus docuerat. Tandem Joannes Domini Discipulus, qui supra pectus ejus recubuerat, cum esset Ephesi in Asia, etiam scriptum reliquit nobis suum Evangelium.*

Sub-

Eus. V. hist.
c. 8.

(*) Anonymus I. Fleurium reprehendit, quod minus accurate loquatur, dum dicit, Ecclesiam Romanam a SS. Apostolis Petro, & Paulo fuisse fundatam. Eandem reprehensionem meritus fuisset hic S. Irenæus, si aliquando in tam rigidum Censorem incidisset.

Subdit, S. Joannem suum Evangelium contra Cerinthi, & Nicolaitarum errores scripsisse. Aitque, nec plura, nec pauciora quam quatuor esse posse Evangelia, & Mysterium quatuor animalium Apocalypticorum refert ad Evangelistas. Fraudes hæreticorum arguit, qui ex Scriptura convicti, ad Traditionem confugiebant, & pariter ex Traditione ad fatendum compulsi, Scripturam in auxilium vocabant; Apostolos etiam audebant accusare, quod Judaicam cum Christiana Religione confuderint, &, ut se auditoribus accommodarent, suam Doctrinam dissimulaverint.

Sæculum II.
A. C. 180.

lib. 3. c. 2.
p. 257.
ibid. p. 259.

c. 2.

c. 5.

§. XXV.

Traditio Ecclesie Romanæ.

Traditionis veritatem per Episcoporum successionem comprobat. Eos enumerare pronum est nobis, inquit: quos Apostoli in Ecclesiis suos constituerunt Successores, nihil autem eorum, quæ vos somniatis, docuere; si enim Apostoli arcana habuissent, illis tantum committenda, quos inter cæteros virtute eminere cognovissent, hæc sine omni dubitatione Episcopis tradidissent, quos toti Fidelium Ecclesie præficiabant. Haud dubie optimos quosque, qui sibi succederent, eligebant, populumque post se informarent, non ignari, quantum eorum mores, & vita ad Eccle-

Lib. III. c. 3.

Rr 5

sic

Sæculum II.
A. C. 180.

sive vel ædificationem, vel destructionem collatura esset. Longissimum foret successionem omnium Ecclesiarum recensere, satis erit, si Traditionem, & Doctrinam Ecclesiæ omnium maximæ, antiquissimæ, toti mundo notæ a Gloriosis Apostolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & stabilitæ afferamus; hac Traditione Romana ab Apostolis accepta, hac fide hominibus annuntiata, & usque ad nos per Successionem Episcoporum continuata omnes illos confundimus, qui conventus spurios, & illegitimos celebrant, quocumque demum id faciant modo, vel ex amore proprio, vana gloria, cæcitate animi, vel malitia. Cum Ecclesia Romana omnes aliæ propter ejus potentem Primatum concordēs esse tenentur, nempe omnes Fideles, quacumque orbis parte morentur, quia in hac Ecclesia Apostolorum Traditio ab omnium nationum Fidelibus fuit conservata. ()*

Post-

(*) Hoc S. Irenæi loco ad confundendos Novatores nihil aptius. Vel producant, si possunt, seriem Episcoporum, Pastorum, & Patrum suorum! si Lutherum, Calvinum, Zvinglium, aut alios damnatos Hæreticos nominent, pudeat eos novitatis suæ! si antiquos afferant, tales sunt, qui in Ecclesiæ Romanæ communiōne vixerunt, id est, sicut aliqui eorum scribere non erubescunt, qui cum Meretrice apocalyptica fornicati sunt. Hic etiam P. Balduinus malæ fidei arguit Fleurium.

Postquam igitur Beati Apostoli Ecclesiam fundaverant, & ædificaverant, Episcopale munus Lino commiserunt. Hic est Linus, de quo Paulus memorat in Epistolis ad Timotheum. Successor ejus fuit Anacletus, & post eum ab Apostolis ordine tertius Clemens Episcopatum suscepit, qui beatos Apostolos viderat, cum ipsis fuerat conversatus, eorumque prædicationem, & Traditiones in recenti memoria tenebat; nec

Sæculum II.

A. C. 180.

2. Tim. 4. 21.

rium, quod S. Irenæi verba: propter (Ecclesiæ Romanæ) potentiorum Principalitatem, ita interpretatus fuerit: a cause de sa puissante Primauté, propter ejus potentem Primatum. Quasi vero Ecclesiæ Romanæ nudum Primatum sine majori jurisdictione adscriberet; at quis non videt, si id intendisset Fleurius, etiam vocem adjectivam: potentem, fuisse omittendam. Fleurius Jurisdictionem in universam Ecclesiam SS. Pontificibus non detrahit, sed, quoties occasio fert, adstruit; exempli causa (quia modo hic locus mihi præ oculis est) Lib. 23. §. XXXI. Tom. V. postquam Fleurius ex epistola 33. S. Innocentii Papæ, ad S. Hieronymum data, in causa atrocis facinoris, a Pelagianis in Palæstina perpetrati, retulit illa verba: *Si quis coram me contra Personam certam, & nominatam, actionem moverit, Judices dabo &c.* Motu proprio, & suis verbis subdit: *Cette lettre est remarquable, pour montrer l'Autorité du Pape par toute l'Eglise.* Latine: Hæc epistola Notatu digna est, ad Auctoritatem Papæ per totam

tant

Sæculum II.
A. C. 180.

nec ipse solus, sed plures alii supererant ab ipsis Apostolis instructi. Cum sub hoc Clemente magna inter fratres Corinthi discordia esset exorta, Ecclesia Romana epistolam ad Corinthios dedit zelo plenam, ut ad pacem reduceret, fidemque in eis & Traditionem ab Apostolis acceptam renovaret. Ita deinde pergit: Clementi successit Evaristus, Evaristo Alexander, tum post Apostolos sextus Xistus, & post eum Teles-

tam Ecclesiam demonstrandam. Nescio, quid ultra P. Balduinus a Fleurio exigat. Illud vero ridiculum, quod zelosissimi Fleurii adversarii manifeste sibi contradicant! Anonymus II. pag. 5. N. I. de Ecclesia Romana, vehementissime dolet, Fleurium illud erroneum jactare Principium, Doctores in Ecclesia semper tradidisse; primorum Sæculorum Traditionem in materia Disciplina, æque ac in materia Doctrinæ esse retinendam. Econtra P. Balduinus in sua mala fide Domini Fleurii pag. 250. irascitur, quod idem Fleurius, qui Lib. 22. §. IV. fatetur, Disciplinam Ecclesiæ diversis temporibus posse esse diversam, nihilominus semper laudet antiquam, & reprobare videatur hodiernam. Ecce! quod primus negat, alter affirmat! si viri isti animo pacato Fleurium judicassent, facile perspexissent, eum nihil aliud dicere, quam Ecclesiæ Disciplinam, quæ pro variis temporibus quidem mutari potest, SS. Patrum, & piissimorum Scriptorum judicio, semper, quantum fieri expedit, ad primorum Sæculorum rigorem esse reducendam.

Telesphorus, glorioso Martyrio coronatus. Postea Hyginus, deinde Pius, & post eum Anicetus, cui successit Soter, ipsi autem, qui hodie post Apostolos duodecimus sedem obtinet, Eleutherius. Hoc ordine, & successione Traditio Apostolorum, & veritatis prædicatio in Ecclesia ad nos usque pervenit.

Sæculum II.
A. C. 180.

Similiter Polycarpus, ab ipsis Apostolis instructus, cum multis eorum, qui Jesum Christum viderant, conversatus, ab Apostolis in Asia Episcopus Smirnensis institutus, quem ego ipse, cum juvenis essem, vidi, multis enim annis vixit, & in extrema senectute glorioso, & illustrissimo Martyrio ex hac vita migravit, is, inquam, Polycarpus semper docuit, quæ ab Apostolis acceperat, quæ Ecclesia nunc docet, & quod solum veritati consentaneum est. Omnes Asiæ Ecclesiæ, omnesque, qui usque in hodiernam diem Polycarpo in Sede Smirnenfi successerunt, testimonium reddunt, ipsum veritatis testem esse fidelem, & fide longe digniorem, quam Valentinus, vel Marcion, & omnes alii errantes. Venit Polycarpus Romam tempore Aniceti, ubi multos hæreticorum Discipulos in sinum Ecclesiæ Dei reduxit, unicam & solam Apostolicam veritatem illam esse publice asserens, quam Ecclesia doceret. Hæc sunt verba S. Irenæi.

Paulo

Sæculum II.
A. C. 180.

6. 4.

Paulo inferius addit: Si de aliqua quaestione disceptatio oreretur, ad cuius iudicium esset appellandum, nisi antiquissimarum Ecclesiarum, ubi Apostoli vixerunt? Quid autem tunc foret remedii, si Apostoli nihil scriptum nobis reliquissent? Nunquid ad Traditiones, illis viris relictas, quibus Ecclesias commiserunt, esset recurrendum? Hoc ipsum multæ nationes Barbaræ observant, quæ sine papyro, & atramento in Jesum Christum credunt, Doctrinam salutis scriptam per Spiritum S. in cordibus suis habentes, & antiquam Traditionem de Deo uno Creatore, & Filio ejus Jesu Christo fideliter tenentes. Qui fidem sine Scriptura receperunt, si linguam eorum, cum nostra eruditione comparatam, species, Barbari sunt, si autem Doctrinam, & mores, sapientissimi, & Deo gratissimi sunt, cum justitiam, & castitatem colant. Si quis in eorum lingua talia annuntiaret, sicut ea sunt, quæ nostri hæretici consinxerunt, ambas aures obstruerent, & procul fugerent, ne has blasphemias audire cogerentur; nam quia Traditioni Apostolorum inhærent, tanta hæresum monstra nequidem ipsis in mentem veniunt, & quid sint conventicula hæreticorum nesciunt. Quippe ante Valentinum nulli Valentiniani, nec Marcionitæ ante Marcionem, aut quicumque alii hæretici ante Auctorem suum exstiterunt. Sub

Sub Hygino Valentinus Romam venit, Sæculum II.
A. C. 180.
 sub Pio maxime venenum exseruit, & mansit usque ad Anicetum. Etiam sub Hygino nono Episcopo Cerdon Marcionis antecessor in Ecclesiam venit, & post peractam pœnitentiam, in ea mansit, jam in occulto errores tradens, jam ad pœnitentiam rediens, jamque iterum pravæ Doctrinæ convictus a fratrum cõmunione discedens. Hanc secutus est Marcion, qui sub Aniceto Episcopo decimo innotuit.

Valentinianorum technas, & dolos Lib. III. c. 15
 his verbis descripsit: Sermones eorum Catholicis periculosi sunt, quos Christianos vulgares appellant, & ut facilius decipiant, eandem nobiscum pro Concione Doctrinam afferre simulant, imò etiam querentes audias, quod nos, quamvis idem sentiant, sine causa ab eorum cõmunione recedamus, vocemusque hæreticos; si vero quosdam a vera fide suis quæstionibus seduxerunt, ita, ut ad eorum fabulas attendant, tum privatim iis ineffabile Pleromatis Mysterium explicant; si quis contradicat, pro homine veritatis capiendæ incapace habent, qui a Matre eorum bonum semen non acceperit; nihil ultra ad eum loquuntur, est enim ipsis eorum de genere, quibus curta supellex, nempe de numero Psychicorum. Si quis vero se iis totum addicat, ut putatæ Redemptionis fiat

Sæculum II. fiat particeps, is jam sibi neque in cælo,
 A. C. 180. neque in terra ambulare videtur, sed in
 medio Pleromate, jamque Angelum suum
 fuisse complexus, ita stolide, & elatis su-
 perciliis ingreditur. Alii dicunt, homi-
 nem, qui de sursum est, moribus bonis esse
 debere, ideo in externis actionibus gravi-
 tatem fingunt; at plerique, cum se jam
 perfectionis Christianæ apicem attigisse
 contendant, de morum honestate nihil sol-
 liciti, salutis vero securi, & præscii lo-
 cum suæ felicitatis, & quietis futuræ in
 Pleromate præcognoscunt.

§. XXVI.

Doctrina Incarnationis. Eucharistia.

Substantia Doctrinæ, quam S. Irenæus
 in libro tertio probat, hæc est; uni-
 cum esse Deum Patrem, eundemque, qui
 Mundum creasset, & Legem dedisset;
 unum, & solum JESUM Christum, & u-
 num Spiritum S. a Patre, & Filio distin-
 ctum, qui nobis gratiam, & necessaria
 salutis auxilia tribueret. Filium Dei ve-
 re esse Dominum, & verum Deum, cum
 in Psalmo quadragesimo quarto uterque
 Deus nominetur, Filius unctionem reci-
 piens, & Pater unctionem tribuens. Post
 multa alia concludit; JESUM Christum
 Deum nominari, ea ratione, quæ nulli
 alteri filiorum Adæ congruere possit, sed
 quæ

e. 6.

c. 17. 18.

c. 19.

c. 6.

c. 21.

quæ indicet, ipsum esse proprie Deum, & Dominum. Esse etiam vere Deum, & hominem secundum Scripturas, quæ ea omnia, quæ Christo ut homini passibili, & contempto convenire possent; designassent, & ex altera parte, ea, quæ ut Deo omnipotenti, & glorioso convenirent. Christum non esse filium Joseph, sed tantum Mariæ Virginis, habuisse veram carnem, sicut nostram, ab Adamo propagatam. Non ad speciem, sed revera passum esse; incarnationis finem fuisse salutem hominum, qui cum seipsum salvare non potuissent, Christi indigissent auxilio. Hæc S. Irenæus amplissime ex Scripturis demonstrat.

In libro quarto Doctrinam Catholicam potissimum ex verbis JESU Christi probat. De S. Evcharistia loquitur in sequentem modum; postquam Sacrificia externa sine charitate, & virtutibus internis inutilia esse ostendit, de JESU Christo loquens subdit: *Discipulos suos docuit, primitias Creaturarum suarum offerre Deo, non quasi his indigeret, sed ut grati animi affectum ostenderent, tum accipiens panem, qui est opus Creatoris, & gratias agens dixit: Hoc est corpus meum. Similiter accipiens calicem, ut nos credimus, opus Creatoris, sanguinem suum esse declaravit, & novam oblationem.*

Hist. Eccles. Tom. I.

S s

tio-

Sæculum II.
A. C. 180.

c. 23.

Lib. V. c. 14.

Lib. III. c. 22.

6. 32.

Sæculum II. A. C. 180. *tionem novi Testamenti instituit, quam Ecclesia sibi ab Apostolis traditam, jam per universum mundum Deo offert, juxta Malach. 2. 11 Prophetiam Malachiae; ab Oriente ad Occidentem Nomen meum inter Gentes glorificatum est, & in omni loco Nomini meo victima, & Sacrificium purum offertur.*

6. 34. p. 362. *Deinde pergit: Sunt oblationes apud nos sicut in veteri Testamento, erant tunc Sacrificia in Judaico populo, sunt Sacrificia in Ecclesia, at species Sacrificii mutata est, quia qui modo offerunt, jam non sunt*

Ibid. p. 363. *servi, sed liberi. Et inferius: Sola Ecclesia hoc Sacrificium purum, opus manuum suarum, cum gratiarum actione Deo offert. Judæorum Sacrificia cessarunt.*

Ibid. *Postea iterum contra hæreticos ait: Quomodo certi esse poterunt, panem Eucharistiae esse corpus Domini sui, & calicem sanguinem suum? si eum Filium Creatoris non agnoscant? & quomodo dicunt, carnem corpore, & sanguine Domini nutritam, esse corruptioni subjectam, & vitam non recipere? aut sententiam mutant, aut sacrificare, quæ dixi, cessent. Sicut panis, qui de terra est, post invocationem divinam, non amplius est panis communis, sed Eucharistia, duabus rebus constans, una terrestri, & altera cælesti, ita corpora nostra, dum Eucharistiam recipiunt, non amplius sunt corruptibilia, sed*

sed spem resurrectionis habent. ()* Res
 duæ, ex quibus componi Evcharistiam
 dicit, sunt caro Jesu Christi terrestris,
 nostræ carni natura similis, & Spiritus
 ejus, id est, anima, & divinitas, per quam
 de cælo est, & cælestis dicitur. Rursus
 contra Marcionitas ait: *Quomodo ergo*
Dominus, si Filius est alterius Patris,
accipiens panem, qui est opus Creatoris,
declaravit, hunc esse corpus suum? Et
quomodo dixit, liquorem calici mixtum,
esse sanguinem suum? Et contra illos, qui
 negabant; carnem posse reddi incorru-
 ptibilem, aiebat: *Ex hoc sequeretur, Do-*
minum nos non redemisse sanguine suo,
& calicem Evcharistiæ, non esse comuni-
cationem sanguinis sui, nec panem, quem
frangimus, corporis sui communicatio-
nem.

Sæculum II.
 A. C. 180.

Perro. Evch.
 L. II. c. 4.

I. Cor. 15. 47.

L. IV. c. 57.

L. V. c. 2.

§. XXVII.

Vera Ecclesia.

Tum S. Irenæus obedientiam Ecclesiæ
 præstandam his commendat: *Obe-*
diendum est Presbyteris, qui sunt in Ec-
clesia; qui ab Apostolis successionem acce-
perunt, sicut demonstravimus, qui cum
successione in Episcopatum gratiam certæ
veritatis obtinuerunt secundum benepla-
 citum

L. IV. c. 43.

S s 2

citum

(*) Quid clarius ad declarandam Christi
 præsentiam in Evcharistia dicere potuisset?

Sæculum II.
A. C. 180.

citum æterni Patris; qui autem separant se a successione Principali, & particulariter conveniunt, ubicunque sit, pro suspectis habeantur, qui sint vel hæretici, vel schismatici, & superbi, vel hypocritæ, vel lucri, vel vanæ gloriæ cupidi.

e. 45. *Et inferius: Ubi Gratiæ Domini sunt, ibi discenda veritas est ex illis, quibus Apostoli successionem dederunt, & qui Doctrinam sanam, integramque conservant.*

e. 61. *Et alibi, cum ostendisset, hominem vere spirituales omne genus hæreticorum judicare, subdit: Judicabit Pseudo-Propbetas, qui, quamvis Prophetiæ donum a Deo non acceperint, ex vana gloria, lucri causa, aut ope maligni Spiritus, Propbetas simulant, & in Deum mentiuntur.*

e. 62. *Judicabit eos, qui schismatis causa sunt, crudeles, absque amore Dei, propriam utilitatem pluris, quam Ecclesiæ unitatem facientes, qui ob rem levis momenti Jesu Christi corpus tam magnum, & gloriosum scindunt, & quantum in ipsis est, occidunt; de pace loquuntur, & bellum gerunt; excoriantes culicem, & camelum devorantes, nihil enim boni præstare possunt, quod tantum malum, quale schisma est, adæquare valeat. Judicabit omnes eos, qui sunt extra veritatem, id est, extra Ecclesiam. Et paulo inferius: Vera scientia, est Doctrina Apostolorum, status Ecclesiæ antiquus per universum mundum,*

Sæculum II.
A. C. 180.

dum, & Corporis Jesu Christi caracter
juxta successiones Episcoporum, quibus u-
niscujusque loci Ecclesiam crediderunt;
quæ ad nos usque pervenit, sincere conser-
vata, per explicationem Scripturarum
integram, & fidelem; vera scientia, in-
quam, est charitas, omnibus donis excel-
lentior, scientia pretiosior, & Prophetia
gloriosior. Per hanc charitatem Ecclesia
in omni loco, & in omni tempore multi-
tudinem Martyrum ad Patrem transmit-
tit; hæretici nullos ostendere possunt, im-
mo ajunt Martyrium non esse necessarium;
nisi quod unus, alterve eorum cum no-
stris Martyribus confusi, simul ad suppli-
cium ducti fuerint.

c. 64.

Alicubi dicit: Deus concessit Ecclesiæ Lib. III. c. 40
omnes operationes Spiritus S. quarum
participes non fiunt illi, qui ad Eccle-
siam non veniunt, sed perversis suis o-
pinionibus, & malis operibus se ipsos
vita privant. Nam ubi Ecclesia est,
ibi Spiritus Dei est, & ubi Spiritus
Dei est, ibi Ecclesia est. Spiritus est
veritas, qui ergo non participant, de
mamilla matris alimentum vitæ non
sugunt, nec aquam puram bibunt, cujus L. V. c. 20
fons est Corpus Christi. Et alibi de
hæreticis ait: Omnes isti ab Episcopis
recesserunt, quibus Apostoli Ecclesiarum
curam comiserunt. Cum ad veritatis lu-
cem cæcutiant, necesse est, ut in diversas

S s 3

vias

Sæculum II. *vias aberrent; at vox illorum, qui de Ec-*
 A. C. 180. *clesia sunt, circuit totum mundum, fir-*
mam Apostolorum traditionem ferens, no-
bisque omnibus oculos aperit, ut eandem
fidem cognoscamus, eadem omnes præcepta
meditemur, eidem Ecclesiæ capiti obedia-
mus, eandem spem in sinu foventes. Præ-
dicatio Ecclesiæ vera est, & firma, & u-
niversis eandem salutis viam monstrat.
Est candelabrum cum septem brachiis, Je-
su Christi lumen portans. Qui igitur
Doctrinam Ecclesiæ rejiciunt, sanctos
Presbyteros ignorantie accusant, nescien-
tes, quanto vir ignorans, & pius im-
prudens Sophista, & Blasphematore me-
lior sit.

§. XXVIII.

Liberum Arbitrium.

L. 4. c. 9.
29. 71. 72.

e. 73. 74.

S. Irenæus in pluribus locis liberum ho-
 minis, Angelique arbitrium docet,
 ipsumque hominem suæ ruinæ causam
 fuisse, & quotidie adhucdum esse; hu-
 manam libertatem omnium præcepto-
 rum, exhortationum, exprobrationum,
 laudis, præmii, & pœnarum radicem
 esse, & fundamentum; causam mali non
 se tenere ex parte Dei ostendit, sed ex
 parte Creaturæ, quæ esset naturaliter,
 imperfecta, & minor Deo; temere incu-
 sari Deum, quod mala esse permiserit;
 Sua

Sua bonitate, inquit: bonum nobis tribuit, Sæculum II. A. C. 180.
 fecitque homines liberos, & sibi similes; c. 75.
 sua Providentia Deus infirmitatem huma-
 nam cognovit, & ea omnia, quæ inde se-
 querentur, per bonitatem, & omnipoten-
 tiam substantiæ creatæ naturam voluit
 vincere, & perficere; primo enim natu-
 ram in infirmitate sua apparere oportuit,
 ut deinde, quod mortale est, per immorta-
 litatem vinceretur, & absorberetur; &
 sic homo perfecta Dei imago, & similitu-
 do evaderet. Malum, quod Deus infert c. 77.
 hominibus in criminum pœnam, si ad Ju-
 stitiam divinam compareretur, bonum est.
 Secundum naturam omnes Filii Dei su-
 mus, quia omnes sumus creaturæ ejus; at c. 79. 80.
 secundum obedientiam, & fidem non omnes
 Filii Dei sunt, sed illi tantum, qui in
 eum credunt, & faciunt voluntatem ejus,
 alii autem sunt filii, & Angeli Diaboli,
 qui faciunt opera ejus. Docet etiam Lib. IV. c. 3.
 manifeste peccatum originale, dum di-
 cit, homines a plaga antiqui serpentis Lib. V. c. 19.
 sanari non posse, nisi per fidem in illum,
 qui elevatus a terra omnia traxit ad se- Aug. in Jul. I. c. 3.
 ipsum. Et alibi, peccatum primi homi-
 nis, a primogenito, qui est JESUS Chri-
 stus, fuisse emendatum.

Ait etiam, eo quod fides hominum Lib. IV. c. 47
 novi Testamenti accreverit, eorum etiam
 virtutem crescere oportere, cum nobis
 non solum a malis actibus abstinere præ-

Sæculum II.
A. C. 180.

Ibid. c. 14.

Lib. V. c. 32.
33. &c.

ceptum sit, sed etiam malis cogitationibus, verbis inutilibus, & irrisoriis. Bis S. Justinum adducit his verbis: *Benedixit Justinus in suo Tractatu contra Marcionem: ipsi Domino non credidissim, si alium Deum, quam Creatorem annuntias-*
set. S. Irenæus, sicut S. Justinus, in opinionem Millenariorum delapsus erat, dum clare docet, Sanctos mille annis cum Jesu Christo post primam resurrectionem, & ante extremum judicium in terra regnatos; nempe auctoritate quorundam veterum, qui hanc Traditionem reliquerant, quos inter Papias fuit, captus est; cumque, quantum posset, ab explicationibus allegoricis, quibus hæretici, quos oppugnabat, fundabantur, vellet recedere, in alterum incidit extremum, dum quorundam tam veteris, quam novi Testamenti locorum sensui litterali plus justo inhæsit, ubi Ecclesiæ gloria, aut æterna felicitas sub diversis sensibilibus rerum figuris repræsentatur. Hæc notatu dignissima in Tractatu S. Irenæi contra hæreses nobis visa sunt.

§. XXIX.

Martyrium S. Apollonii.

Eus. V. hist.
c. 21.

Sub Commodi Imperio Ecclesia in toto mundo profunda pace fruebatur; favente itaque occasione multi Romani nobilitate,

bilitate, & opibus præcipui cum suis domesticis, & propinquis fidem amplectebantur; ex illorum numero fuit Apollonius Senator, litterarum, & Philosophiæ fama illustris; delatus fuit ab uno mancipiorum suorum nomine Severo, qui delationem hanc secundum mandatum M. Aurelii Imperatoris, quo accusare Christianos tanquam Christianos vetabatur, morte luit, nam Perenni Prætorianorum Præfecto sententiam ferente, cruci affixo crura confracta sunt; at postea Perennis Apollonium rogavit, ut coram Senatu Religionis suæ rationem exponeret, fecit ille, & orationem præcellentem, qua se Christianum esse clare profitebatur, & Christianam Religionem argumentis tuebatur, in Senatu prælegit; cumque Romanis mos esset inviolatus, nulli Christiano, qui semel in judicio stetit, parcere, nisi fidem mutasset, Senatus decreto capite plexus est. Id contigit anno octavo Commodi. JESU Christi centesimo octogesimo nono.

Sæculum II.
A. C. 189.

Hier. Scrip.

Eus. in Chro.
An. 191.

An. 189.

§. XXX.

Successio Episcoporum. Serapion.

Anno JESU Christi centesimo octogesimo quinto e vivis excessit Papa Eleutherius, cui succedens Victor annis duodecim sedit. Julianus Episcopus Alexandrinus fatis cessit anno centesimo

Eus. V. hist.
c. 22.

S s 5 octo-

Sæculum II. octogesimo octavo, Episcopatus anno
 A. C. 189. decimo, ipsi successit Demetrius, qui
 annis quadraginta tribus sedem tenuit.
 Anno JESU Christi centesimo octogesimo
 octavo post Maximinum Antiochiæ ele-
 ctus est Serapion. Plures eodem tem-
 pore Episcopi fama clarebant; Theophi-
 lus Cæsareæ in Palæstina, Narcissus Je-
 rosolymæ, Bachiles Corinthi, Polycarpus
 Ephesi. Serapion Episcopus Antioche-
 nus multa scripsit opera, & inter alia E-
 pistolam ad Ponticum, & Caricum, cu-
 jus mentionem occasione Montanistarum
 fecimus, Tractatum contra Dominum,
 qui tempore persecutionis lapsus, factus
 erat Judæus; alium Tractatum de Evan-
 gelio S. Petri, pro quibusdam fratribus
 Ecclesiæ Rossensis in Cilicia compositum,
 qui illius Pseudo-Evangeli prætextu fal-
 sas opiniones sequebantur. In hoc Tra-
 ctatu Serapion in hunc modum disse-
 rebat.

Idem VI.
hist. c. 12.

sup. n. 6.

*Nos quidem, fratres mei! Petrum,
 aliosque Apostolos sicut JESUM Christum
 recipimus, at scripta, quæ falso hoc no-
 mine insigniuntur, rejicimus, scientes,
 quod hæc a Traditione non acceperimus.
 Cum inter vos essem, omnes fidem Or-
 thodoxam tenere credebam, & quia Ev-
 angelium non legeram, quod sub Petri
 nomine monstrabant, dixi, si præter hoc
 nihil scandalum parere videtur, legatur;
 at*

at modo mihi relatum, eorum mentem Sæculum II.
 aliqua hæresi esse infectam, ideo diligen- A.C. 189.
 ter ad vos revertar, proximis his die-
 bus me habebitis. Fratres mei! scimus,
 qualis fuerit Hæresis Marcionis, sibi-
 metipso ex toto contradicentis, & quid
 diceret nescientis; hoc ex iis, quæ vo-
 bis scripta sunt, intelligetis. Etiam se
 mihi obtulit occasio mutuum accipiendi
 illud Evangelium a quibusdam, qui illi
 student, nempe eorum successoribus, qui
 primum illo usi sunt, & Docitas ap-
 pellamus, nam pleræque illarum opinio-
 num ipsis originem debent; legi ergo,
 & inveni, quod potiozem partem sit sa-
 na Salvatoris Doctrina, at aliqua im-
 mixta sunt, quæ huic Doctrinæ non
 concordant, & quæ his ad vos transmit-
 timus. Hæc sunt verba Serapionis. Do-
 citæ vocabantur, qui Mysterium Incar-
 nationis non vere, sed tantum in spe-
 ciem peractum fuisse, asserbant.

§. XXXI.

Pantenus.

Jam temporibus Juliani Episcopi Ale- Euf. V. hist.
 xandriæ degebat Pantenus, Scholæ cap. 10.
 Christianæ, more antiquissimo institutæ, Hier. Scrip.
 Moderator, vir Doctrina clarissimus, Stoi-
 corum e Secta egressus; tanto Religio-
 nis fervore, ut sub Episcopo Demetrio
 ad nationes Orientales fidei prædicandæ
 causa

Sæculum II. causa profectus, usque ad Indos penetra-
 A. C. 189. rit; tunc enim plures adhuc Evangeli-
 ftæ dabantur, zeli Apostolici imitatores,
 qui fidei propagationi infudabant. Pan-
 tenus in Indiis adveniens, aliquos Chri-
 stianos invenisse dicitur, qui Evangelium
 S. Matthæi habebant; nam S. Bartholo-
 mæus ibi prædicaverat, & hoc Evange-
 lium hebraice scriptum reliquerat, illuc
 usque conservatum. Pantenus gestis ibi
 multis rebus Apostolico zelo dignis, Ale-
 xandriam rediit, ubi usque ad finem sa-
 crarum litterarum scholæ præfuit, ore,
 & calamo docens. Multos erudit Di-
 scipulos, & inter illos Clementem, suum
 in docendi munere successorem.

§. XXXII.

*Mors Commodi. Pertinax. Julianus.
 Severus Imperatores.*

Anno JESU Christi centesimo nonagesi-
 mo secundo ultima Decembris Com-
 modus Imperator occisus est. Datis
 plurimis crudelitatis exemplis, nova ad-
 dere parabat, & multos viros Consula-
 res, Senatores, interque alios Letum
 Prætorii Præfectum, Electum cubiculi
 custodem, ipsamque Marciam concubi-
 nam morti destinaverat, quorum nomi-
 na manu propria tabulæ inscripserat, ea
 vero casu in damnatorum manus delapsa,
 consilium iniere, quomodo Tyranni nece
 suæ

*Herod. lib. I.
 Dion. epit.
 in Commod.
 Lamprid.*

suæ præverterent, itaque Marcia mixtam veneni potionem ultima anni die propinat, ipse suspitione vacuus potu epulisque immoderatus stomachum onerat, hinc superflua vomitu deinde egressit; tum conjurati timentes, ne evaderet, Athletam nomine Narcissum immittunt, qui lavantem in balneo suffocaret. Hic exitus fuit Commodi anno ætatis suæ trigesimo primo post imperium duodecim annorum, & novem mensium. Helvius Pertinax venerabilis senex, gravissimis muneribus sub Marco Aurelio functus, Imperator proclamatur prima Januarii anno centesimo nonagesimo tertio; is cum ob Commodi vecordiam labescens Imperii vitia reparare cogitaret, militis odium incurrit, & post trium ferme mensium, id est, octoginta duorum dierum spatium interfectus est, annos natus sexaginta septem, quem omnes boni magno luctu profecuti sunt.

Pertinace sublato, Didius Julianus cernens Imperatoris dignitatem in voluntate Prætoriani militis esse, illam plus offerenti haud dubie daturi, quidquid petebant, promisit, & Imperator salutatur, invito Senatu, populoque, cujus odium nunquam placavit. Interim per Provincias exercituum Præfecti tres, singuli a suo milite Imperatores proclamantur, Pescennius Niger in Syria, Claudius Albinus

Sæculum II.
A. C. 193.

An. 193.

Herod. lib. 2.

Sæculum II.
A. C. 193.
Albinus in Britannia, & Septimius Severus in Pannonia. Ex parte hujus fortuna stetit; Romam contendens Prætorianos a Juliano deficere coegit, qui eum non purpura modo, sed & vita exuerunt, cum non ultra duos menses, id est, sexaginta sex dies regnasset.

Severus Afer natus erat Lepti ex antiqua Romanorum familia; proclamatus est Imperator ab exercitu suo Carmuti in Pannonia decima tertia Augusti eodem anno centesimo nonagesimo tertio, anno ætatis quadragesimo septimo, regnavitque septendecim annos, & octo menses. Prima cura fuit Albinum simulata pace decipere, qui copiis in Gallia, & Britannia præerat, quemque dato Cæsaris titulo demulsit. Interim contra Pescennium Nigrum, qui purpuram Antiochiæ acceperat, in Orientem movit, & superavit; mox reversus, & in Albinum inVectus eadem fortuna devicit; Bellum hoc civile demum anno JESU Christi nonagesimo octavo post centesimum finem habuit, cui se Christiani non implicuere, nec Albino faventes, nec Nigro; hinc initio Severus benigno erat in eos animo. Christianum quemdam nomine Proculum diligenter perquiri jussit, quem Evodius suis negotiis præfecerat, huic Evodio Severus filium suum natu majorem Antoninum instituendum tradiderat; quod autem

Herod. 1. 3.

*Tertull. A-pol. c. 35.
ad Scap. c. 2.*

Tertull. ad Scapul. c. 4.

autem Proculum iussisset adduci, causa hæc fuit, quia is aliquando Evodium ægrotantem oleo sanaverat, nempe unctione miraculosa; inventum Proculum in Cæsareo Palatio, quamdiu vixit, retinuit. Sciens nonnullos ex clarissimis, id est, Senatorii ordinis utriusque sexus fidem Christianam suscepisse, non solum non nocuit, sed etiam palam laudavit, populique furori Christianos ad necem deposcentis in faciem restitit.

§. XXXIII.

Theodotus Byzantinus Hæreticus.

VICTOR PAPA Theodotum Byzantinum Doctrinam Ecclesiæ corrumpentem communionem Fidelium privavit. Theodotus iste, quamvis artem coriarii profiteretur, in litteris tamen erat eruditissimus. In persecutione cum aliis a Magistratu urbis comprehensus, & de fide rogatus, confitentibus sociis, & Martyrium patientibus, ipse fidem negavit; deinde fratrum sibi crimen exprobrantium confusionem non ferens, relicta patria Romam aufugit; postquam aliquantum ibi fuisset commoratus, etiam, quis esset, divulgatum est, tum easdem reprehensiones rursus audire coactus est, & quæstiones, quomodo tantæ eruditionis vir factus esset desertor veritatis; his fatigatus, impia responsione se defendit, dicens: non Deum

Sæculum II.
A. C. 193.

Theod. hæ.
fab. l. 2. c. 5.
Epiph. hæ.
54. n. 1.

Sæculum II.
A. C. 193.

Deum negavi, sed hominem; & insistentibus, qualem hominem negasset, ait, JESUM Christum, qui nihil est supra hominem. Hæresis hæc, quæ Cerinthi, & Ebionis errores revocabat, multis post hæc scandalo fuit; Sectatores illius dicebantur græce Alogi, tanquam Verbum negantes. Aiebant omnes antiquos, & ipsos Apostolos suam Doctrinam recepisse, & docuisse, eamque usque ad Victoris tempora, qui decimus tertius a S. Petro Romanus Episcopus esset, fuisse conservatam, Zephirinum autem ejus Successorem veritatem prodidisse; hæc de istis hæreticis auctor quidam coævus dicit, & pergit:

Eus. V. hist.
c. 28.

Quæ isti dicunt, verosimile esse posset, nisi contra eos pugnarent, primo Divina Scripturæ, & deinde libri aliquorum Fidelium, Victoris temporibus antiquiorum, ad defendendam veritatem adversus Gentiles, & hæreticos illorum temporum conscripti; nempe libri Justini, Miltiadis, Tatiani, Clementis, & multorum aliorum, qui omnes JESUM Christum Deum esse fatentur; quis ignorat libros Irenæi, Melitonis, aliorumque JESUM Christum esse Deum, & hominem asserentium? quantus est numerus canticorum, & hymnorum in exordio a Fidelibus scriptorum, qui JESUM Christum Verbum Dei, & Deum celebrant; qua fronte ergo asserunt, ea, quæ ipsi com-
mini-

miniscuntur, in Ecclesia fuisse tradita, usque ad Victorem cum contraria Ecclesie mens adeo manifeste pateat? quomodo non erubescunt, tam putidam contra Victorem calumniam ruclare? optime scientes Victorem excommunicasse Coriarium Theodotum auctorem, & parentem hujus Apostatarum sectæ, Jesu Christi Divinitatem negantium, primumque Jesum Christum purum hominem dicere ausum. Hic intelligendum, Theodotum fuisse primum respectu Artemonis, aliorumque posteriorum. Si enim Victor ejusdem cum ipsis opinionis fuit, ut mentiuntur, quomodo Theodotum hujus hæresis inventorem damnavit? *Eus. V. c. 28. in fin.*

Sæculum II.
A. C. 193.

Idem Auctor in hæreticos Theodoti Sectatores in hunc modum invehitur: Summa temeritate Sacras Scripturas adulterarunt, & antiquam fidei Regulam abjecerunt. Jesum Christum ignorant, nec inquirunt, quid Divinæ Scripturæ de ipso dicant, sed quænam figura Syllogistica confirmandis suis erroribus aptior sit; si ipsis Scripturæ textum allegas, quærunt, an ex eo Syllogismus conjunctivus, vel disjunctivus formari queat. Omnem operam Geometriæ impendunt. Euclidem Aristotelem, Theophrastum, aliqui etiam Galienum maximi æstimant. Artem infidelium, & Sophismata impiorum in auxilium vocant, ad stabiliendas opiniones suas, & Scriptu-
Hist. Eccles. Tom. I. T t rarum

Sæculum II.
A. C. 193.

rarum simplicitatem corrumpendam, sub maligno correctionis prætextu. Tanti facinoris facillime convincuntur, si eorum exemplaria conferantur; Asclepiodoti exemplaria ab exemplariis Theodoti maxime discordant, danturque talia magno in numero, quia tam unius, quam alterius Discipuli juxta fictitias suas correctiones ea sæpissime descripserunt. Ab istis rursus differunt ea, quæ sunt Hermophili; illa autem, quæ Apollonii sunt, secum ipsis pugnant; nam primæ descriptiones nimium quantum ab ultimis differunt, suntque tam primæ, quam posteriores fæde corruptæ; quod vero hæc ipsorum temeritas partus sit ingenii barbari, & stupidi, ipsos auctores minime latere existimo, nisi penitus obtruerint; aut enim non credunt S. Scripturas a Spiritu S. esse dictatas, & tunc sunt infideles, aut se supra S. Spiritum sapere putant stultitia intolerabili. At negare probrum, & dedecus suum nequeunt, cum propria manu, qua exemplaria exararunt, prodantur. Non has Scripturas a Magistris, & Catholicis Doctoribus acceperunt, vel ostendant Scripturam originalem, unde desumpserint, si possunt. Aliis nimis gravis labor visus est SS. Libros alterare, pronius fuit & legem antiquam, & omnes Prophetas rejicere, tanquam libros Doctrinam perversam, & impiam continentes. Hæc antiquus ille auctor, cujus nomen nos lætet.

§.XXXIV.

§. XXXIV.

Alii Hæretici.

Sæculum II.

A. C. 193.

Non multo post tempore alius Theodotus notus factus est, qui dicebat, Jesum Christum verum tantum, & purum hominem esse, conceptum de Spiritu S. & Maria Virgine; at Melchisedecheo inferiorem, quia ad ipsum dictum est; Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Ipsum Melchisedechum fuisse virtutem coelestem, advocatum, & intercessorem Angelorum, sicut Jesum Christum esse hominum; sed etiam ex hac ratione Christo potior habebat, quia esset sine Patre, sine Matre, & sine Genealogia, ejusque nec principium, nec finem comprehendi posse dicebat. Iste posterior Theodotus Melchisedechiano-
Append. ad Tert. præsc. c. ult.

rum auctor, erat Professione numularius. Secutus est Praxeas novam hæresin introducens, cum diceret, Deum Patrem omnipotentem eundem esse cum Jesu Christo, qui crucifixus fuit, unde inter alia etiam hoc consequebatur paradoxum, Christum ad sui ipsius dexteram sedere. Praxeas natione Phryx erat, & quondam sicut etiam Theodotus Byzantinus Montanistarum erroribus additus. Ex Asia Romam venit, Montani sectam dimisit, immo Papæ ejus errores detexit; at simul hæresis suæ semina
Theod. 1. 2. hæ. fab. c. 6.

T t 2

spar-

Sæculum II. A. C. 193. Spargere cœpit, Martyrii gloria inflatus, quamvis nihil nisi carcerem, & modico quidem tempore, tolerasset; sectatores ejus dicti sunt Monarchici, quia, ne plura principia rerum omnium statuere viderentur, unam tantum in Deo Personam admittebant; alio nomine etiam Patropassiani appellabantur, quia Patri æque ac Filio crucis passionem attribuebant.

§. XXXV.

Auctores Ecclesiastici.

Euf. V. hist. 6. 33. **P**lures ea tempestate in Ecclesia Catholica Scriptores numerare erat fama clarissimos, quibus merito accensendus est Rodon, qui origine Asianus Romam venit, fuitque Tatiani Discipulus; is multos libros scripsit, in quibus præter alia Marcionis hæresin oppugnabat; illo referente scimus, tunc temporis illam hæresin in plures sectas fuisse divisam, quarum Auctores nominat, & refellit mendacia; nominat senem Apellem, de quo mentionem fecimus, qui unum rerum omnium statuebat principium, Potitum etiam & Basilicum, qui duo principia ponebant, sicut ipse Marcion, & Syne-roem, cui non pauciora, quam tria rerum placebant principia. Rodon etiam Tractatum de opere sex dierum composuerat. Candidus, & Appion de eadem scripse-

Sup. lib. 3. §. 35.

scripserant materia. Heraclitus in Ap-
 stolum fuerat commentatus. Maximus
 celeberrimam illam quæstionem de ori-
 gine mali lucubraverat, probans mate-
 riam non esse æternam. Sextus opus
 de resurrectione concinnaverat, Arabia-
 nus de alia materia, multique alii, de
 quibus tempus certum non scitur, alia
 opera ediderant; omnium vero illustri-
 simus fuit Clemens Alexandrinus, qui
 jam anno secundo Severi Imperatoris,
 Jesu Christi centesimo nonagesimo quar-
 to florebat.

Sæculum II.
 A. C. 194.

Euf. ibid.
 c. 19.

An. 194.

§. XXXVI.

S. Clemens Alexandrinus.

Vocabatur Titus Flavius Clemens, quem *Epiph. hæc.*
 non nulli appellant Atheniensem, ex ^{32. n. 6.}
 quo Athenis natum licet conjicere. Erat
 in litteris humanioribus instructus, in
 Philosophia præsertim Platonica versa-
 tissimus, tandem in sacris Scripturis, &
 Doctrina Evangelica doctissimus; quan-
 tam in his studiis industriam adhibuerit,
 ipse nos docet, dum in exordio Stromat-
 um suorum ait: *Ut hoc opus scriberem,* ^{1. Strom. p.}
nullam partem habuit ostentatio. Est re- ^{274. ed. 1641.}
rum notatu dignarum thesaurus, a me col-
lectus in subsidium meæ senectutis, inno-
cuum oblivionis, aut malitiæ remedium, le-
vis quædam delineatio virorum illorum be-
atorum, omnium memoria dignissimorum,

Tt 3

quo-

Sæculum II.
A. C. 194.

v. Valer. ad
Euf. V. hist.
c. II.

quorum sermones vita & spiritu animatos
audiendi fors benigna mihi obtigit. Unius,
qui erat Jonius, in Græcia auditor fui, al-
terius in Italia, tertii Magistri sui Disci-
pulus in Syria, & quarti in Ægypto;
alios duos auscultavi in Oriente, Assyrium
unum, alterum Palæstinum origine He-
bræum; cum in alium, qui ultimus fuit,
incidissem, in Ægypto mansi, in omnem
ejus vitæ Doctrinæque rationem intentus,
nescientis se a me observari. Vir ille, in-
dustriosæ api similis, quasi flores ex prato
Apostolorum, & Prophetarum exsugens,
in auditorum suorum mentibus inæstima-
bilem scientiæ thesaurum produxit. Hi
veræ Traditionis ter felicem Doctrinam,
immediate ab Apostolis Petro, Jacobo, Jo-
anne, & Paulo, sicut filius Parentis monita
auscultat, acceptam conservarunt. Pauci
parentibus suis similes sunt. Illi autem
viri ad nostra usque tempora Divino con-
silio reservati sunt, ut nobis scientiæ Di-
vinæ semina concrederent; & scio, jucun-
dum ipsis futurum, si hic dicta sua non ex-
plicata, sed tantum adnotata videant, po-
sterorum utilitati consecranda. Ego enim
existimo, votum animæ perpetuitatem
sanctæ Traditionis desiderantis fuisse ex-
pressum, cum dictum est: Filius sapiens,
gaudium Patris! Hactenus S. Clemens
Alexandrinus.

Ulti-

Sæculum II.
A. C. 194.

Ultimus Magistrorum suorum, cujus eloquentia captus in Ægypto hæsit, Pantenus fuisse creditur; id certum, quod Panteno successerit in schola Alexandrina, in qua præcipua erat cura Catechumenos instruere. Erat noster Clemens Sacerdos, cui Alexander Episcopus Hierosolymitanus, Narcissi Successor, in quadam Epistola ad Ecclesiam Antiochenam tale reddit testimonium: *Hæc vobis scribo, Domini mei fratres! ferente epistolam Clemente Presbytero probatissimæ virtutis viro, quem noscitis, & magis imposte- rum noscitis; postquam providentia, & Gratia Domini singulari huc venit, Jesu Christi Ecclesiæ robur fuit, & augmentum.* Idem Alexander ad Origenem scribens, inquit: *Cum Dei Gratia amicitiam co- Euf. VI. lui, & confirmavi a Patribus meis mihi^{c.} 14. relictam, & commendatam; nam ut Patres revevereor illos Sanctos, qui nos præcesserunt, & quos brevi sequemur; Beatum inquam Pantenum Dominum meum, & S. Clementem, qui fuit Dominus meus, cui tot Beneficia in acceptis refero.*

Clemens multos illustres habuit Discipulos præter dictum Alexandrum, & Origenem, qui ei in munere docendi successit. Multos scripsit libros, & in totam S. Scripturam a capite usque ad calcem commentatus fuisse dicitur; quæ nobis de ipsius operibus supersunt, sunt sequen-

T t 4

tia:

Sæculum II.
A.C. 194.

*Clem. Alex.
Pædag. II.
c. 10. & III.
c. 8. Cassiod.
præfat. inst.
div. Lett.*

tia: Exhortatio ad Gentiles, Pædagogus, Stromata, & parvus tractatus: quis est dives, qui salvabitur; Exhortatio ad Gentiles hinc ostendit Religionis Christianæ excellentiam, quæ in ratione, & virtute consistit, inde Idololatriæ abjectionem; ejus detegit originem, fabularum falsitatem, & pudendam, quæ sub Gentilium Mysteriis profanis latebat, turpitudinem, eaque membratim explicat. Gravissimum conversionis Paganorum impedimentum erat illa objectio, nempe omnium Gentium Deos colentium mos, hanc objectionem Clemens diluit, & tandem in forti charitate Gentiles, ut in Jesum Christum credant, & Legem ejus amplectantur, invitatur. Hæc oratio textibus Poetarum referta est, quos Clemens ideo accumulasse videtur, ut non solum propriis eorum scriptoribus convinceret, sed etiam dictis, & scriptis, quibus ipsi familiariter assuevissent, alliceret. Hoc opus singulari elegantia concinnatum est.

§. XXXVII.

Clementis Alexandrini Pædagogus.

Pædagogus, est totius Philosophiæ moralis Christianæ compendium, in usum Catechumenorum potissimum conscriptum, horum enim instructio Clementi incumberebat. Hujus scripti finis est, Catechumenorum passiones sopire, pra-

*Strom. 1.6.
p. 616.*

VOS

vos habitus eradicare, & sic ad recipien-
 dam Doctrinam Ecclesiæ præparare. In
 tres libros dividitur; in primo Auctor
 aperit, quid sub Nomine sui Pædagogi
 intelligat; alia Græcorum erat, quam
 nostra hujus nominis Idea, & multo no-
 bilior; Pædagogum enim virum dice-
 bant, qui cujusdam pueri juventuti præ-
 positus, ejus esset individuus comes, vitæ
 rationem, moresque formaret, & in omni-
 bus arduis regeret. Ille autem Pædago-
 gus, quem Clemens, dum hunc librum
 scriberet, in mente habuit, nemo alius est,
 quam JESUS CHRISTUS, Verbum incarna-
 tum, suprema Ratio. Ab hujus Pæda-
 gogi præceptis dum homines per inobe-
 dientiam recesserunt, in vitia, & Idolo-
 latriam lapsi sunt. Ut in viam salutis
 reduceret, Deus Verbo suo instruit. Di-
 vinus hic Pædagogus peccata remittit,
 quia est Deus, & suis instructionibus,
 sensibiliter propositis, nos a peccatis præ-
 servat, tanquam homo. Utriusque se-
 xus Doctor est, & utrique sexui similia
 præcepta tradit; omnes suos Discipulos
 ad beatam infantiam reducit; est autem
 hæc infantia status hominis perfectissi-
 mus. Israelitas timore rexit; nunc a
 tempore incarnationis suæ novum popu-
 lum amore gubernat, idem ipse Deus,
 dum punit, & dum parcit ex æquo bo-
 nus. Id auctor fusus demonstrat hære-

Sæculum II.
 A. C. 194.

Lib. I. c. 7.

c. ult.

c. 3.

c. 4.

c. 5.

c. 6.

c. 7.

c. 8. 9. 10.

11. 12.

Tt 5 ticorum

Sæculum II.
A. C. 194.

c. ult.

ticorum causa, Deum antiqui Testamenti rejicientium. Concludit librum primum, dum ostendit, vitam Christianam consistere in fide, quæ sit submissio intellectus erga Divinam Rationem, rursusque in virtutum exercitio, & executione mandatorum, quibus non solum anima, sed & corpus sublit.

Lib. II. c. I.

*p. 148. edit.
1641.*

p. 152.

p. 158.

p. 141.

p. 144. c. 3.

Libro secundo morum Regulas speciatim tradit; vult, ut alimenta sumantur cum mensura, non voluptatis, sed necessitatis causa, quo corporis sanitas, & vires conserventur; sint cibi simplices; esum piscium magis Christiano congruere putat, quam carnum, eorumque omnium, quæ cruda comedi possunt, quam quæ igne parari debent. Unam de die refectioem, aut ad summum duas, id est, buccellam panis mane sine potu, & refectioem vespere sufficere credit. Quod potum attinet, contra Encratistas probat, vini usum licitum esse, quod Jesu Christi ipse exemplo confirmat; sed vult, ut modice bibatur, & tantum ad vesperam, immo, nec multum aquæ. Juvenes vino abstineant. Illorum abusum, qui Agapen in lauta convivia convertebant, reprehendit. S. Pauli præcepta sequens, immolatorum carnibus vesci prohibet, nihilominus permittit invitatos Christianos cum infidelibus manducare, tuncque ait, qualitatem

tatem certam ciborum nec vitandam, nec requirendam. Apparatum domesticum, vasa, pecunias, & quidquid luxum spirat, damnat. Instrumenta Musica, profanos cantus in conviviis, exceptis canticis spiritualibus, reprobat. Ritus sit rarus, modestus, non effusus. Discursus minus honesti absint; multa præterea honestatis in humanæ vitæ commercio, & politæ conversationis præcepta tradit. Christianos floribus coronari, suffitu, aut oleo odorato uti non patitur, casu excepto, quo infirmitas corporis harum unctionum medicina indigeat.

Modum etiam noctem transigendi præscribit: *Post refectionem Deum laudabimus propter bona omnia, quæ accepimus, & diem ultimam, qua viximus; tum dormiemus in lectis nec pretiosis, nec mollibus; parum dormiemus, ut diutius vivamus, tempus enim, quo dormitur, perditum est. Sæpius de nocte surgetur ad orationem. Tempus somni arctius quam noctis erit, surgentque viri ad studia, & laborem, feminae ad filandum. De die nunquam dormiendum.* Hoc præceptum notari dignum est pro hominibus in Ægypto, regione valde calida, viventibus. Quia Ægyptiorum mores immaniter erant corrupti, materiam de castitate solide tractat, & argumentis e sana Philosophia depromptis evincit, quantum genus omne impu-

Sæculum II.
A.C. 194.

c. 5.

c. 6.

c. 7.

c. 8.

c. 9.

p. 185.

c. 10.

Sæculum II. impuritatis rationi adversetur; solum,
 A. C. 194. & unicum duorum sexuum conjunctio-
 nis finem, esse productionem creatura-
 rum rationabilium, & sua natura immor-
 talium. Hominem in eo specialius esse
 Dei imaginem, quod ad productionem
 hominis cum Deo concurrat; igitur ho-
 mini vel matrimonium esse eligendum,
 vel continentiam perfectam. Cum au-
 tem deliberare soleamus, an expediat
 uxorem ducere, etiam illorum senten-
 tiam esse eliminandam, quos dicere non
 pudeat, commercium cum fæminis ho-
 mini æque necessarium esse, ac cibum
 capere, ideoque hunc usum omnibus
 debere esse communem. (*) Injustum
 est, inquit: solam voluptatem in matri-
 monio quærere, cujus usus ratione, &
 honestate limitari debet, & qui, quamvis
 sit legitimus, nunquam tamen desinit esse
 periculosus. Semper ad Dei præsentiam
 respiciendum, cujus oculi spississimas
 tenebras penetrant, & honor habendus
 corporibus nostris, quæ sunt templa
 Dei.

c. 10. p. 197. Cum Corporis ornatus ad dissolutio-
 nem tendat, tractat deinde de Christia-
 norum vestimentis. Vult, ut vestitus
 sit simplex, & necessitati accommodatus,
 nun-

(*) En ! aphorismus Lutheri ante quatuorde-
 cim Sæcula a Clemente Alexandrino damnatus!

nunquam vestis pretium merito hominis, quem contegit, majus sit. Vestes sint albae, nec coloratae, nec tantae longitudo-
 nis, ut terram verrant. Fæminas ali-
 quantum mollius vestiri, quam viros per-
 mittit. Vestitus albi coloris plurimum
 tam apud Græcos, quam Romanos in u-
 su erat, & vestes usque ad talos pendere
 solebant. Clementis curam ipsa calcea-
 menta non effugerunt; fæminis suadet,
 ut semper sint calceatae propter decen-
 tiam, viris contra, semper nudis pedibus
 incedant, nisi quando militant. Aurum
 in vestitu, & gemmas, in corpore fucum,
 aut capillos pingere damnat.

Sæculum II.
 A. C. 194.

p. 201.

p. 203.

c. II.

c. 12.

p. 199.

p. 217. 223.

L. III. c. I.

c. 2.

c. 3.

c. II. p. 245.

p. 248.

In libro tertio veram pulchritudinem
 commendat, nempe internam, & solam,
 quæ Domino nostro placere possit. *In-
 dignum est, inquit: honesta muliere, ut
 ad vanitatem ornetur, quod multo turpius
 accidit in viro; attamen ita ornari mu-
 lieres, ut maritis placeant, non prohibet;*
 nimiam curam capillos radendi, pecten-
 di more mulierum in viris culpat, capil-
 litium vero adscititium gerere nullatenus
 patitur. In mollitiem infamem Roma-
 norum invehitur, econtra frugalitatem
 Scytharum, Germanorum, Gallorum, &
 Arabum laudat. Displicet multitudo
 mancipiorum, præprimis Evnuchorum,
 pumilonum, monstrorum, animalium,
 quæ mulieres alere amant multis impen-
 diis,

diis,

Sæculum II.
A. C. 194.

c. 4.

c. 5. 9.

c. 6. 7.

c. 10.

c. II. p. 253.

c. 254.

c. 255.

diis, utilius in pauperes erogandis. Frequentem balneorum usum reprehendit, nisi vel fanitas, vel mundities exigat; super omnia balnea viris, mulieribusque communia condemnat.

Pergit, & probat, solum Christianum esse vere divitem, ejusque thesaurum in frugalitate consistere. Suadet exercitia corporis, imprimis juventuti, & proponit viris luctam, pilam, ambulationem, at ante omnia laborem, parandis vitæ necessariis utilem, aquam puteo extrahere, ligna findere, terram fodere, mulieribus familiæ curam, & obsequia domestica.

Lusum alearum, & similes rejicit, sicut etiam otium, & omnia, quæ inde sequuntur mala, nec minus Circi, aut Theatri spectacula, omnis morum corruptionis fontes, quamvis quis solum animi relaxandi causa accederet. Ait quoque, viros, & mulieres modeste vestitos in Ecclesiam ire oportere, incessu gravi, in silentio, charitate sincera, castitate corporis, & animi, cum desiderio orandi; & faminas debere esse velatas; in exitu ab Ecclesia mulieribus non dimittendam esse modestiam, nec sibi exemplo mulierum perversi sæculi vanos gestus, habitusque licere crederent. Sanctitatem osculi pacis inculcat. Etiam quorundam Christianorum audaciam improbat, qua per plateas notos sibi fratres
alta

alta voce salutabant, & seipſos infideli-
 bus absque ulla utilitate manifestabant. Sæculum II.
A. C. 194.
 Christianis inter infideles summa pru-
 dentia, & discretione vivendum. Hoc
 est summarium Pædagogi, ex quo facile,
 qualiter vita Christianorum in Sæculo
 secundo fuerit comparata, dispici potest;
 quamvis enim cujuslibet instituti præ-
 cepta non nisi perfectissima quæque pro-
 ponant, nihilo minus S. Clemens Alexan-
 drinus, qui maturo pollebat judicio, nun-
 quam tales regulas omnibus Christianis
 præscripsisset, nisi easdem in praxin posse
 deduci, & etiam a multis deduci sci-
 visset.

§. XXXVIII.

S. Clementis Alexandrini Stromata.

Stromata, seu tapetum structura, ideo, Lib. IV. 475.
 ipſo Clemente interprete, sic dicta,
 quod essent Philosophiæ Christianæ con-
 textus, in quo Auctor sine ordine ab u-
 na materia ad aliam digreditur delecta-
 bili varietate. Quod eo quidem fecit L. IV. p. 475.
 consilio, ut hæc Doctrina Christianis fie-
 ret cognita, profanis autem maneret oc-
 culta. In libro primo Eucharistiæ distri-
 butionem comemorat his verbis: L. I. p. 276.
Quando Eucharistia pro more divisa fuit, cui-
libet de populo permittitur partem suam
accipere. Aitque, diligenter examinan-
 dum, num quis dignus, & potens sit a-
 lios

Sæculum II. lios instruere, vel eum potius docentes
A. C. 194. auscultare deceat. Alibi, vinum in Ev-

~~charistia~~ debere aqua misceri, ut unio

Pædag. Lib. II. c. 2. p. 151. Spiritus cum nostra humanitate designetur. Primarius hujus libri Stromatum

p. 278.

p. 282.

p. 299.

p. 320.

p. 333.

p. 340.

finis est, ostendere, quantam utilitatem Philosophia humana Christiano conferat, & si alius fructus non appareret, quam ut nota sibi Sophismata fortius possit refellere. Philosophiam Græcis profuisse, ut ad Evangelium præpararentur, sicut Legem Hebræis. Originem scientiarum, & artium, Philosophiæ historiam tam apud Græcos, quam alios populos enarrat, probatque juxta Methodum Tatiani, quem allegat, Hebræorum Philosophiam esse omnium antiquissimam. Chronologiam exacte computat, & a Nativitate Jesu Christi usque ad mortem Imperatoris Commodi centum nonaginta quatuor annos, & unum mensem numerat; qui annus nonagesimus quartus cum nostro nonagesimo secundo consentit, quippe Alexandrini Nativitatem Jesu Christi duobus annis serius quam nos ponebant. Diversas opiniones de Die Nativitatis Jesu Christi, & Passionis ejus refert.

p. 362.

In libro secundo ait: *Fides, quam Græci vanam, & barbaram declamant, est Præjudicium voluntarium, & pius assensus.* Contra Discipulos Basilidis, & Valen-

Valentini probat, fidem apud quosdam non originem ducere ex instinctu naturali, sed libera electione. Infidelem definit, esse eum, qui voluntate falso adheret. Ostendit etiam omnis scientiæ principium, non esse demonstrationem, sed fidem, ex fide sequi pœnitentiam; pœnitentiam autem esse duplicem, primam pro illis, qui in ignorantia Paganismi vixerint, secundam pro illis, qui cum Fideles essent, lapsi fuerint; hanc pœnitentiam secundam debere esse unicam, & sine relapsu, frequentes enim relapsus in peccatum, & reditus ad pœnitentiam ab infidelitate in nullo differre, nisi quod propter veritatis cognitionem gravius peccetur; esse novi peccati quasi præludium, & falsam pœnitentiæ speciem.

§. XXXIX.

Doctrina de Matrimonio.

Postea de matrimonio agens, diversas Philosophorum sententias enumerat. Democritum, & Epicurum matrimonium damnasse, quod esset molestiarum, sollicitudinis, & dolorum fons perennis. A Stoicis fuisse nuptias rebus indifferentibus accensas; Peripateticos quidem inter vitæ humanæ bona numerasse; qualemcunque vero Doctrinam de nuptiis verbis jactassent, vita & moribus fuisse

Hist. Eccles. Tom. I. Uu disso-

Sæculum II.
A. C. 194.

p. 366.

p. 369.

p. 385.

324 .9

127 .9

p. 421.

101 .9

Sæculum II. dissolutos, & concubinas, vel etiam quid
 A. C. 194. deterius sustentasse. Tum ex ratione
 nuptiarum præstantiam probat; in hunc
 finem nempe a natura ordinatam sexus
 diversitatem, hoc clarum fuisse Dei man-
 datum; crescite, & multiplicamini. Ex-
 cellentem esse hominis perfectionem,
 posse sibi similem generare, quem post
 se relinquat; frustra hominem in morbo,
 vel senectute ab aliis subsidium, & affe-
 ctum sperare, qui conjugalem, vel filia-
 lem exæquet. Tandem hujus societa-
 tis sanctitatem dilaudat.

In libro tertio eandem prosequitur
 materiam, refellendo hæreticos, qui nu-
 ptias oppugnabant, & admittebant ex-
 cessus oppositos; Nicolaitæ, Discipuli
 Carpocratis & filii ejus Epiphani non
 solum aliarum rerum, sed etiam mulie-
 rum communionem volebant inducere.

Econtra Marcionitæ, quia materiam sua
 natura malam putabant, a nuptiis abhor-
 rebant, ne mundum a Creatore condi-
 tum propagarent; itaque continentiam
 servabant, non electione virtutis, sed o-
 dio Creatoris, cum tamen de iis, quæ
 creaverat, manducare non ommitterent, &

aerem, quem fecerat, haurirent. Tatia-
 nus etiam nuptias damnabat, quod ab o-
 rationis studio avocarent, & duobus Do-
 minis servire cogèrent. Julianus Cas-
 sianus Valentini Discipulus in eodem e-
 rat

rat errore, & ne vel unicam generatio-
nem tanquam bonam admittere com-
pelleretur, Jesu Christi corpus non ve-
rum, & reale, sed tantum apparens fuisse,
ausus est dicere. Primi generis hæreti-
ci dicebant; quod liberet, licere, & in-
differenter libertate ab Evangelio con-
cessa utendum; huic pessimo inter ipsos
axiomati opponebatur; etiam exercitium
virtutis debere esse liberum, eamque
viam haud dubie esse securiorem;
ulterius; vel hanc libertatem certis vo-
luptatum limitibus includi, jamque tunc
non esse illam libertatem perfectam, quam
ipsi tantum crepitarent, aut si nullis li-
mitibus restringeretur, nullam esse impu-
dicitiam, abominationem nullam, quam
non liceret explere; atqui talis hominis
statum non posse esse beatum, cum pravi
affectus, quos reprimere oporteret, fo-
veantur, & cupiditas voluptatis sit desi-
derium perturbatione animi, & dolori-
bus mixtum.

Alterius generis hæretici in altero
extremo laborabant, & ab hominibus con-
tinentiam requirebant Angelicam, dicen-
tes, omnem sexuum unionem crimen esse,
& propriam originem damnantes. Sto-
lida jactantia Dominum se imitari di-
cebant, cum magis debuissent perpende-
re, Christo fuisse Sponsam suam Eccle-
siam, nec ipsum esse hominem vulgarem.

U u 2

qui

Sæculum II.

A. C. 194.

p. 465.

p. 469.

p. 646.

Sæculum II. qui matrimonii solatio indiguisset, aut
 A. C. 194. posteritatem concupiisset, immortalem,
 & Unigenitum Dei Filium. Clemens in
 I. *Timoth.* 4. his hæreticis S. Pauli vaticinium adim-
 pletum putat, novissimis temporibus
 venturos, qui nuptias prohiberent; tum
 exemplum Apostolorum S. Petri, & S.
 Philippi adducit, qui in matrimonio pro-
 lem genuerunt. Ait; Paganorum continen-
 tiam in eo solum consistere, quod
 mala desideria in opere externo non
 compleant, de internis nihil solliciti;
 perfectam vero Christianorum continen-
 tiam, & castitatem, etiam concupiscen-
 tiam internam excludere; quod donum
 quidem non nisi Dei gratia acquiri pos-
 set. Etiam mentionem facit de perfecta
 castitate illorum, qui se ipsos castrave-
 runt propter Regnum Cælorum, at, ut
 confundat hæreticos, imprimis in mate-
 ria de nuptiis diffunditur.

p. 462.

p. 448.

p. 450.

p. 459.

§. XL.

De Martyrio.

p. 479.

In libro quarto de Martyrio agit, & pri-
 mo ostendit, quid sit mori, & quomo-
 do mors sit contemnenda; verum Mar-
 tyrem non dare vitam suam ex metu
 pœnarum æternarum, aut spe præmio-
 rum, sed ex charitate perfecta, creden-
 tem magnum beneficium ab illis sibi con-
 ferri,

ferri, qui hujus vitæ miseria liberarent. Sæculum II.
A. C. 194.
 Tum duo hæreticorum genera oppugnat, p. 481.
 unum dicentium, verum Martyrium nihil aliud esse, quam veri Dei cognitionem, eumque qui in confessione sanguinem, & vitam daret, fieri sui ipsius Parricidam. Alios refellit, qui ex principiis contrariis in odium Creatoris sponte sua in mortem ruerent; exempla multorum Paganorum refert, qui mortem, & tormenta constanter tulissent. p. 496.
 Deinde subdit; totam Ecclesiam utriusque sexus hominibus abundare, qui tota sua vita ferventer pro Christo mori, & incruentum Martyrium pati desiderent, quippe inquit: juxta Christianorum dogmata philosophari licet etiam illiteratis, sive Græco, sive Barbaro, sive mancipio, sive seni, sive puero, sive fæminæ; virtutes enim aut operari, aut discere omnes decet, & in omni ætate. p. 497.

Pagani Christianis objiciebant: *Si Deo cura est de vobis, quare permittit, persecutionibus premi, & multiplici morte tolli?* Ad hoc Clemens: *Non credimus Deum persecutiones velle, prævidit autem, & prædixit nobis, ut in persecutione roboraret. Nec soli sumus, qui ultimis suppliciis afficimur; atqui alii, dicet Gentilis: propter crimina condemnantur; ergo respondeo ego; innocentiam agnoscitis nostram, nosque contra* p. 501.

U u 3 Leges

Sæculum II. *Leges justitiæ puniri; at Judicis iniqui-*
 A. C. 194. *tas Dei Providentiæ nocere non potest;*
 Judex quidem suæ actionis arbiter libere
agit, nec est instrumentum inanimatum,
quod quasi funiculis a causa exteriori tra-
bitur, & movetur; Judices vestri a Deo
probantur in virtute justitiæ, sicut nos in
virtute patientiæ; a Deo autem judica-
buntur, quod nos condemnaverint in cau-
sa, quam non cognoscebant, nec cognosce-
re volebant, vanis præjudiciis, & solius
Christiani nominis umbra decepti. At-
tamen dicetis: Quare non oppitulatur
vobis Deus vester? Respondeo, majus no-
bis beneficium præstari, si morte violen-
ta solvamur, ut ad Dominum ire possi-
mus, & miseram hanc vitam in meliorem
mutare, sicut aliquis in senectute decrepi-
ta cum juvene robusto ætatem permutare
cuperet; si sapiamus, gratias agemus iis,
qui omnia ad promptum discessum dispo-
nunt; si aliis lux veritatis oriretur, tur-
matim in eandem viam se dederent. Re-
 Stromata. *fert etiam illud Socratis: Accusatores*
 Socr. Apol. *mei vitam tollere possunt, at nocere non*
 p. 30. *possunt. Errorem Basilidis refellit, qui,*
ut divinam Providentiam salvaret, dice-
bat, omnes Christianos tormenta, &
ipsam mortem tolerantes propter pecca-
 p. 507. *ta sua pati, saltem in præcedenti vita*
commissa; sic enim Clemens statuit, Per-
secutiones in Christianos nec ex volun-
 tate

tate Dei, nec sine ea contingere, sed ex sapientissima ejus permissione.

Jam agit de amore, & dilectione inimicorum, & distinctione peccati ab homine peccante, clare dicens, inimicitiam, & peccatum, si a peccante, & inimico abstrahantur, nihil esse. In Materia de Charitate citat Epistolam S. Clementis ad Corinthios, eumque nominat Apostolum. Dum illam Servatoris sententiam explicat: qui aspicit mulierem, ut concupiscat eam, jam commisit adulterium in corde suo, subdit; peccatum non solum consistere in actione illicita, sed in delectatione, quæ ex conspectu pulchritudinis nascitur, si hæc delectatio secundum carnem sit; qui vero in puritate charitatis aspiceret, non carnis, sed animæ pulchritudinem considerare, nec corporis aliam habere rationem, quam statuæ, cujus elegantia ad opificis memoriam, & essentialem ejus pulchritudinem deduceret. Fæminas ait, non minus esse perfectionis capaces, quam viros; & fuse de earum officiis agit, præprimis si habeant maritos infideles. Docet etiam, nihil adeo nostrum esse, & dici debere, ac virtutem, quam nemo nobis auferre queat; esse enim donum Dei, a nemine alio dependens. Hic clare liberi arbitrii, & gratiæ concordiam denotat.

Sæculum II.
A. C. 194.

p. 508.

p. 511.

p. 516.

Matth. 5. 28.

p. 520.

p. 521.

p. 523.

U u 4

Ut

Sæculum II.

A. C. 194.

p. 529.

p. 522.

p. 531.

p. 536.

Ut veri, & perfecti Christiani, quem Gnosticum appellat, effigiem adumbret, dicit; si per impossibile Dei cognitio a salute æterna separari posset, perfectum Christianum, omissa salutis cura, Dei cognitionem præligere non dubitaturum; si vero Deus, mandata sua transgredienti, impunitatem promitteret, aut peccanti beatorum præmia; aut ipse crimina sua Dei oculos, & scientiam latere crederet, nihilominus talem Christianum eo modo victurum, quem semel elegeret, nihilque facturum, quam quod rationi conforme, & sua natura bonum existimaret; ait etiam; qui juste agerent metu pœnæ, aut ne hominum odium incurrant, aut ad declinandum aliud periculum ex perpetrato crimine timendum, non esse sua voluntate bonos, nec eos, qui tantum præmiorum spe a crimine abstinere, quamvis ab ipso Deo conferendorum; tales potius videri justos, quam esse. (*) Ait præterea tribus ex causis a Deo puniri hominem, primo ut castigatum meliorem reddat; ut aliis exemplo sit, & ne peccans despici videatur, & graviori malo reservari.

In

(*) Inter alios errores, qui Clementi Alexandrino imputantur, & iste est, quod videatur docere, timorem esse inutilem ad salutem. At forte posset excusari, si dicatur, ipsum loqui de timore serviliter servili.

In libro quinto Stromatum in eo totus est, ut ostendat, Græcos omnem suam sapientiam, & methodum eam docendi a Barbaris, nominatim vero ab Hebræis accepisse. De Symbolorum, & ænigmatum usu differit, & antiquitate, quæ ideo dicit fuisse inventa; ut propositionis simplicitate, & brevitate juvaretur memoria, ut eorum solummodo fidelitati Philosophiæ, & Theologiæ arcana communicarentur, quorum mores diu fuissent probati, ut, qui discere cuperent, magistro indigerent, qui sciendi desiderium acueret, & a periculo errandi præservaret, tandem, ut vel accessus difficultate major veritati Reverentia concillaretur.

De Deo loquitur in hunc modum: *Magna de Deo dicendi difficultas ex eo provenit, quod sit primum rerum omnium principium; atqui cujuslibet rei principium difficulter invenitur. Quomodo autem tibi definiam illum, qui nec genus, nec differentia, nec species, nec individuum, nec numerus, nec accidens est, nec subiectum? nec Deus apte potest dici totum, nam totum involvit ordinem, & magnitudinem, omne autem totum a Deo Parente est; sed nec partibus constare dici potest, quia unitas indivisibilis est; est igitur infinitus, non ideo, quia nihil majus cogitari potest, sed quia sine dimensione est, & sine termino. Est etiam sine figura, &*

Uu 5

sine

Sæculum II.
A. C. 194.

p. 555.

p. 574.

Sæculum II.
A. C. 194.

sine Nomine, nam quæ Nomina ipsi imponimus, impropria sunt, sive unum, aut Bonum, aut Spiritum, aut Ens, aut Patrem, aut Deum, aut Creatorem, aut Dominum nominemus; nulla ex his vocibus Deo propria est, sed propter nostram impotentiam speciosis his Nominibus utimur, ut mentis nostræ de Divinitate conceptum figamus, ne ad aliena exeret. Res duobus modis cognoscibiles sunt, vel per id, quod in seipsis sunt, vel per similitudinem, aut relationem, quam ad res alias habent; at nihil horum convenit Deo. Tandem nec Deus alicujus scientiæ demonstratione comprehendi potest, quippe demonstratio fundatur in eo, quod est prius, & magis notum; quid vero Deum, qui æternus est, potuit præcedere? nulla ergo alia Deum incomprehensibilem cognoscendi nobis superest via, nisi per Verbum ejus, & Gratiã.

§. XLI.

Idea veri Gnostici.

p. 616.
p. 648.

In Libro sexto Clemens Alexandrinus sui Gnostici, & virtutis Christianæ Ideam incipit exhibere, cujus non nisi prima elementa in suo Pædagogo contineri dicit. Verum Gnosticum inquit; quales fuissent Jacobus, Petrus, Joannes, Paulus, & alii Apostoli, omnia scire, & omnia comprehendere cognitione certa; hanc

hanc scientiam seu Gnosin, unde nomen fortitur, omnium consiliorum, & actionum ejus esse principium, & etiam ad notitiam rerum aliis hominibus incomprehensibilem extendi, eo quod sit Discipulus Verbi, cui nihil incomprehensibile sit. Fidem, esse summariam cognitionem veritatis, homini maxime necessariae; scientiam, esse demonstrationem firmam eorum, quæ per fidem didicerimus; per Philosophiam viam sterna ad fidem, in qua scientia fundetur.

Tum in hunc modum pergit: *Vere Gnosticus non amplius passionibus obnoxius est, nisi tantum conservando corpori necessariis, quales sunt fames, & sitis; in illas vero, quæ possunt animum perturbare, dominium obtinuit; immo nec illas patitur, quæ ex se bonæ videntur, quales sunt audacia, æmulatio, gaudium, desiderium. Anima ejus solide quiescit, ab omni mutatione libera. Non opus est ei audacia, cum nihil triste in hac vita accidere possit, aut ab amore Dei separare. Non opus est ei tranquillitatem animi revocare, cum nunquam turbetur, sciens, omnia Dei Providentia regi. Non irascitur, & non commovetur, quia totus ad Deum conversus, ejus solius amore occupatur, nec aliquam Creaturarum ejus odisse potest. Nemini invidet, quia nihil ipsi deest. Neminem amat amicitia vulgari,*
sed

Sæculum II.
 A. C. 191.

Lib. 7. p. 732.
 p. 710.

Sæculum II. *sed per creaturas ad amorem Creatoris*
 A. C. 194. *ascendit. Nullius rei desiderio vexatur,*
nam satiata est anima ejus, & per chari-
tatem Dilecto suo conjuncta; hujus Char-
 p. 652. *tatis exercitium non consistit in motu vio-*
lento, sed est arctissima unio animæ cum
Bono suo, quod omni tempore, & loco
amplectitur; anima ejus jam illuc per cha-
ritatem pervenit, quo tendere oportebat,
& nihil cupit ulterius, quia ultimo fine
suo potitur, quantum hujus status admit-
tit conditio.

Gnosticum a suis passionibus liberatum
melius, quam iis coercendis intentum dixe-
ris. Contemplationis deliciis jugiter frui-
tur, nec fruendo exsatiatur, hinc levibus
hujus sæculi oblectamentis non afficitur;
non est, cur ad terræ bona respiciat, cum
lucem inaccessibleem intueatur; jam per
Charitatem cum Domino habitat, quam-
vis corpore adhuc in terra commorari vi-
deatur. Non hac se vita liberat, quia
illicitum est, sed animam suam a terrenis
affectibus liberam servat. Permittit sine
voluptatis sensu, ut corpus suum rebus uta-
 p. 654. *tur necessariis, ne propriæ causa necis sit;*
talis ergo contemnere assuescet, quidquid
corpus affligere potest; omnis voluptatis
diu noctuque inimicus inflexibilis. Vita
ejus frugalis reddet temperantem, compo-
situm, gravem. Paucis erit contentus,
nec his paucis cor suum affiget, aut ultra
necessi-

necessitatem utetur; tempus, quod nutriendo corpori dare cogetur, perditum reputabit.

Sæculum II.
A. C. 194.

Clemens ulterius designat, quid scientiæ humanæ Gnostico suo prodesse possint; *erunt nempe recreatio, cum a magis seriis remittere voluerit, quasi sub finem mensæ bellaria.* Ait; infirmorum esse, Philosophiam Ethnicorum timere; fidem ejus, quæ illorum argutiis labefactari possit, valde tenuem esse; veritatem vinci non posse, at falsitatem, & mendacium cum tempore evanescere. Usum Musicæ ordinat ad bonos mores, *super mensam, inquit: cantamus, & alter alteri propinamus; sic cupiditates nostras quasi fascino eludimus, & Deum pro cibus animæ, & corporis, totque beneficiis abundanter collatis laudamus.* Gnosticus minimi facit, *diu vivere, maximi autem bene vivere.* Postquam liberos genuerit, uxorem pro sorore colet; *soror enim ejus erit, quando mortalia corpora exuerint.* Omnia hora corde ad Deum orat; *& primo quidem pro remissione suorum peccatorum, & deinde pro gratia non amplius peccandi; ut bonis actibus, & puro corde ad videntium Deum facie ad faciem per Filium ejus pervenire valeat.* Ait etiam, verum Sacerdotem, & verum Diaconum non ideo esse justum, quia Sacerdos est, sed ideo in Sacerdotem fuisse assumptum, quia
justus

p. 695.

p. 655.

p. 659.

p. 664.

p. 665.

p. 667.

Sæculum II. justus vel fuisset, vel talis crederetur.
 A. C. 194. Diverfos in Ecclesia ordines Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum diverfos Angelorum in cœlesti Gloria Choros referre.

p. 697.

Clementis
 Alexandrini.
 Stromata.

Tum pergit: *Philosophia solis Græcis placuit, nec tamen omnibus. Philosophorum singuli paucos numeravere Discipulos. Magistri nostri Doctrina non Judææ finibus contineri potuit, sed in omnem terram dilatata, & Græcis, & Barbaris, nationibus, urbibus, & oppidis digna fide visa est; cum amicam veritatis vim nec integræ familiæ, nec homines privati, nec Philosophorum multi possent repellere. Ethnicorum Philosophorum Doctrina vel exiguæ urbis Magistratu persequente dissipatur; in Doctrinam vero nostram Christianam arma sumpserunt Imperatores, Reges, Provinciarum Rectores, eorumque vicarii; innumerabilis hominum multitudo Christianam Religionem persequitur, eamque exterminare tota virium contentione adnititur; quid inde expectes, nisi universale Christianorum excidium? ita quidem, si rem humana prudentia metiaris; at ecce! his nihil obstantibus, Christiana Religio viget, floret, & dilatatur.*

In Libro septimo Clemens probat, Gnosticum solum esse vere pium; ut Atheismi calumniam refelleret, ex qua potissimum Gentiles ansam Christianos perse-

persequendi arripiebant. *Gratissimum*, inquit: *Deo servitium exhibet, dum Gnosticus curam animæ suæ gerit, & Deo jugiter per Charitatem adhaeret. Homines duplici beneficiorum genere demereri possumus, uno, dum eos perficere, & meliores reddere studemus, altero, dum eis in quacunque necessitate subvenimus; in Ecclesia Sacerdotes primo modo Charitati in proximum satisfaciunt, & Diaconi modo altero; ita Gnosticus, dum hominibus prodest, Deo servit, namque potissima ejus cura est hominem a Deo aberrantem reducere. Nihil melius super terra, homine Deum amante, nec in Cælo quid melius Angelo beato; optima vero, perfectissima, sanctissima, potentissima, augustissima, clementissima est natura Filii, quæ soli Omnipotenti proxima est.*

Sæculum II.
A. C. 194.

p. 700.

p. 702.

Ex his verbis Clemens naturam Filii Dei a natura Patris distinguere videtur, nisi alibi diceret: *Noster Pædagogus est Deus JESUS, Verbum, totius naturæ humanæ Dux, & Princeps, Deus amator hominum. Et iterum: Deus nihil odio habet, nec Verbum, ambo enim unum sunt, id est, Deus. Et rursus: Deus universi solus est bonus, justus, Creator, Filius in Patre. Item in fine Pædagogi: Laudemus, & gratias agamus soli Patri, & Filio; Filio, & Patri Pædagogo nostro, & Filio Magistro nostro cum S. Spiritu.*

I. Pæd. c. 7.
p. 109.

c. 8. p. 113.
p. 119.

Omnia

- Sæculum II. *Omnia uni, in quo sunt omnia; per quem*
 A. C. 194. *omnia unum sunt.* Et in libro quinto
 Stromatum explicans extum Platonis,
 p. 198. ait: *Non possum eum aliter intelligere,*
quam de Sancta Trinitate. Nam tertius
est Spiritus Sanctus, & Filius est secun-
duſ.
- p. 706. *Actio Gnostici perfecti est, conversari*
cum Deo per Summum Pontificem, cujus
similitudinem exprimere, quantum potest,
conatur, Deo in omnibus serviens. Grata
Deo Sacrificia sunt virtutes; scientia hu-
mitati conjuncta, subicere intellectum,
amorem proprium enecare, veterem homi-
nem occidere, id est, peccatum, & concu-
piscentiam ejus. Deus nec voluptate sen-
sibili, nec aliquo commodo moveri potest,
unde sequitur, nec Sacrificiis indigere,
nec oblationibus, ad templorum ornatum
servientibus, nec ulla gloria externa.
Non Sacrificiorum sumptus, sed mentis
affectum requirit. Etenim tota Genti-
 p. 719. *lium Religio in hoc cultu exteriori ab-*
 p. 708. *solvebatur. Ulterius juxta Clementem,*
nihil magis Deo simile est, quam anima
justi, formata secundum exemplar Legis
æternæ Verbi, quod est prima Dei Imago,
ita ut homo ordine tertius sit. Hoc ideo
dicitur, ut Idolis vera Dei imago oppo-
natur. Gnosticus Deum honorat non
certis locis alligatus, nec certis Diebus
festis, sed tota vita sua, & in omni loco,
 ubi

ubi suæ Religionis homines invenit, aut etiam solus, cum Deum ubique præsentem credat. Tota vita ejus unum est festum, Deum laudat terram arando, navigando, in omni operatione, & situ. Nihilominus jam tunc quædam horæ erant orationi destinatæ, videlicet tertia, sexta, & nona. Mos erat, ut orantes vultum ad Orientem verterent, oculis, & manibus in Cœlum erectis; etiam ad orationis conclusionem respondentes, pedes levabant. At Gnosticus semper oratione mentali exercebatur.

His S. Clemens subjungit: *Gnosticus omnibus hominibus, quantum in ejus potestate positum est, benefacit. Si regendis aliis a Deo constitutus est, sicut Moyses, sibi Subditos amore salutis eorum gubernat. Omnibus magni animi dotibus, fortitudine, constantia, liberalitate, magnificentia excellit, hinc est, quod nec vulgi querelis, nec ejusdem favore, aut adulatione flectatur. Est animo tranquillo, prudens, moderatus, temperans, dives, quia nihil est, quod desideret, & paucis contentus est, justus, beneficus, fidelis. Continuum orandi, resque Spirituales meditandi studium, facit lenem, affabilem, patientem, eundemque sibi ipsi severum, omnibus illicitis superiorum, nec voluptate, nec dolore vincendum. Temperantiæ ejus causa non est*

Sæculum II.
A. C. 194.

p. 728.

p. 719.

p. 722.

p. 724.

p. 709.

Sæculum II.
A. C. 194.

vanæ gloriæ desiderium, sicut in Athletis, nec avaritia, nec vitæ, & sanitatis amor, nec rusticitas, & voluptatis ignovantia, sed rei cognitio, & solida Charitas. Si ratio exigat, ut inter alios judicet, erit Judex inflexibilis, nulli humano cedens affectui, nec a Justitiæ tramite latum unguem declinabit.

p. 726.

p. 728.

Sicut homo vulgaris petit a Deo sanitatem, ita Gnosticus perseverantiam in virtute postulat; offert orationes, & laudes; ante comestionem sacram Scripturam legit, sub mensa psalmos, & hymnos cantat, & iterum, antequam cubitum concedat. Orat etiam de nocte. Oratio ejus vocalis in multitudine verborum non consistit, orat in omni loco in secreto animæ suæ, in ambulatione, in conversatione, in quiete, sub lectione, in labore. Deum laudat sine interruptione, non solum manedum surgit, & in meridie, sed etiam ambulans, dormiens, & vestes induens. Ad imitationem Seraphinorum Isaicæ semper dat Gloriam Deo. Non jurat, nam verba ejus majorem fidem merentur, quam aliorum juramenta. Dignitas Gnostici multo magis crescit, si alios regere ipsi ex officio incumbat, iisque bonorum omnium maximum, quod in unione cum Deo consistit, procurare; Hujusmodi hominis tanta est perfectio, ut ad exemplum Apostolorum

p. 729.

p. 741.

in

in societate civili, vel etiam in Matrimonio vivens, solitario melior sit, qui sui tantum ipsius curam habens, procul ab insidiis, & periculis positus est, dum alter ex necessaria sollicitudine pro uxore, prole, domesticis, bonis temporalibus mille tentationibus patet, quibus virtus ejus probatur, absque ullo solidæ Charitatis, qua Deo conjungitur, dispendio.

Sæculum II.

A. C. 194.

§. XLII.

Idea Hæretici.

Tum Clemens objectionem diluit, quam tam Pagani, quam Judæi obtendebant Christianis, videlicet opinionum, & hæresum multitudinem, atque hæreses nemini, fidem suscepturo, impedimento esse debere, cum etiam inter Judæos, & Græcorum Philosophos plurimas sectas invenire sit; immo ipsam errantium diversitatem stimulo esse oportere, quo veritas majori cura, & conatu indagetur, atque ex tot errorum tenebris eruatur. Infallibiles dari regulas, ex quibus omnes illi damnandi sint, quos vel socordia, vel perversum præjudicium iisdem regulis uti prohibet. Exactam Doctrinam non nisi in sola, vera, & antiqua Ecclesia conformi sacris Scripturis posse inveniri. Hæreticos in Traditio-

p. 753.

p. 755.

p. 757.

X x 2

nes

Sæculum II. A. C. 194. nes Ecclesiæ insurrexisse, ut opiniones humanas sequerentur; eos quidem sacris uti Scripturis, at integros libros rescindere, & alios detruncare; eosdem hinc inde textus excerpere, quorum cortici, id est, verbis inhærentes, sensum non intelligerent; sæpe convictos, prohibente pudore, propriam sententiam fateri non audere. Ad omne facinus esse paratos potius, quam primis sedibus, quas in Ecclesiis, & conviviis suis occuparent, cedere. Stolide fingere, se antiquis callidiores, felices econtra fuisse futuros, si acceptas ab antiquis Traditiones servassent.

p. 762.

p. 764.

Tum hunc in modum prosequitur; *Nil, inquit: facilius probari potest, quam illorum humanæ institutionis conventus, Ecclesia Catholica esse recentiores; Dominus venit sub Augusto, circa medios Tiberii Imperantis annos prædicavit; Apostolorum Domini Prædicatio, si Pauli Ministerium includas, sub Nerone desit. At hæresum Auctores posterius venerunt circa Imperatoris Hadriani tempora, & usque ad Antoninum seniore[m] durarunt, sicut Basilides, quamvis se Discipulum Glaucie Petri interpretis jactet; ajunt quoque Valentinum Discipulum fuisse Theodati, Paulo non ignoti. Eadem tempora Marcionem tulere. Hæc cum ita sint, hæreses*

ses, & his posteriores ex Ecclesia vera, & antiquissima fuisse egressas, perspicuum fit, eodemque argumento conficitur, nova esse, & falsa, quæ afferunt; unica vera, & antiqua est Ecclesia, quæ prædestinatorum nomina conscripta continet; Nam sicut unus est Deus, & Dominus, ita una est Ecclesia, quam in partes scindere hæretici omni conatu nituntur. (*) Basilides multum ex hoc inflabatur, quod se Discipulum S. Matthiæ diceret, cui respondet Clemens, unicam fuisse, & conformem Apostolorum Traditionem, sicut & unam Doctrinam. Tum sui temporis hæreses enumerat, videlicet Valentini, Marcionis, Basilidis, Peraticorum, Phrygum, Encratitarum, Docitarum, Aimatitarum, Cajanistarum, Ophianianorum, Eutichistarum, qui erant de corpore Simonianorum. Eorum opinionem Clemens rejicit, qui dicebant, S. Virginem aliarum mulierum more peperisse. Liber octavus Stromatum præcepta Dialecticæ,

X x 3

cticæ,

Sæculum II.
A. C. 194.

p. 765.

p. 756.

(*) Clemens hic quidem propriam hæreticorum omnium temporum Ideam dat, sicut enim summum bonum est unio, & charitas, ita nullum majus malum, quam schisma; sed in eo suspectus fit, quod dicat, Ecclesiam Prædestinatorum nomina continere, & alios excludere videatur.

Sæculum II.
A. C. 194.

Eticæ, & Metaphysicæ continet, quibus contra Pyrrhonianos probat, dari cognitiones certas, easque acquirendi media, & principia tradit. Hæc notari digna visa sunt in iis, quæ de S. Clemente Alexandrino exstant, operibus.

Vales. in
Euf. V. hist.
c. 1.

Ex Script.
electa. n. 27.

Aliqua nobis fragmenta hypotyposium sub titulo: Doctrina orientalis Theodoti; qui unus ex illis, quos Clemens Magistros, & Doctores auscultavit, fuisse creditur, supersunt, ubi hæc verba memorabilia leguntur: *Veteres Presbyteri nihil scribebant, ne scribendi studio a cura docendi abstraherentur, & scribendo tererent tempus, quod iis præparandis, quæ dicturi erant, debebatur. Forte etiam idem ingenium & scribendi simul, & instruendi officio non sufficere credebant; verba enim facile fluunt, & audientis animum cito capiunt, scripta autem lectoris arbitrio permittuntur, omnes apices gravi supercilio judicantis. Scriptura est Doctrinæ certæ quasi conservatrix, dum Traditiones Seniorum ad posterum Ministerio Scriptorum perveniunt; sicut autem ferrum ex pluribus materiis solum Magnetem attrahit, ita libri ex pluribus lectoribus tantum illos, qui sensum intelligere valent, delectant; at Gnosticus sine invidia communicat scientiam suam non solum dignis, sed ne forte eorum,*

rum, qui digni sunt, aliquis per ignorantiam prætereatur, etiam illis, qui digni non sunt; aliquando etiam ob fervorem charitatis communicabit indigno, si instanter roget, non quidem quia ita rogari amat, nam non quærit gloriam suam, sed propter rogantis perseverantiam, quæ est aliqua ad fidem dispositio.

Sæculum II.
A.C. 194.

§. XLIII.

Quæstio de Paschate. Concilia.

Anno quarto Severi, Jesu Christi centesimo nonagesimo sexto quæstio de Paschate fervide mota fuit. Ecclesiæ

Euseb. in
Chron. lat.
an. 197.

Asianæ, antiquæ Traditioni inhærentes, Pascha eadem die celebrari volebant, qua Judæis agnum immolare fuerat præscriptum, id est, decima quarta Lunæ, in quamcunque hebdomadæ diem incidisset; aliæ Ecclesiæ, per orbem diffusæ, consuetudinem, a Traditione Apostolica acceptam servabant, & jejunare cessantes, Pascha illa die celebrabant, qua Salvator resurrexit, id est, Die Dominica, & nunquam alia. Hac de causa multa Concilia habita; unum Cæsareæ in Palæstina, in quo Theophilus illius Ecclesiæ Episcopus, & Narcissus Episcopus Jerosolymitanus præsidebant; Cassius Tyri, & Carus Ptolomaide Episcopi cum

An. 196.
Euseb. V. hist.
23.

X x 4

pluri-

Sæculum II. pluribus aliis præsentibus fuere non solum
A. C. 196. ex Palæstina, sed etiam aliis Regionibus.

Ibi statutum, Pascha die Dominica celebrandum esse, dataque Epistola Synodalis, cujus clausula hæc erat: *Libenter Epistolæ nostræ exempla ad omnes Ecclesias transmittemus, ne & nobis culpa illorum, qui temere errori implicantur, imputari possit. Omnes etiam scire cupimus, Ecclesiam Alexandrinam eadem, qua nos, die festum celebrare; hac de re ipsi ad nos, & nos ad ipsos scribimus.*

Eus. V. hist. c. 23. Victor Papa hac ex causa Concilium Romam convocavit. Aliud Concilium Episcoporum Ponti habitum est, ubi Palmas Episcopus Amasriacus senio, & auctoritate præcipuus præfuit. Aliud Concilium Ecclesiarum Galliæ habitum, cui S. Irenæus præfedit. Aliud Bachilei Episcopi Corinthi. Aliud Ecclesiarum Osroenes, & vicinæ, præter multa alia, in quibus communi concordia Pascha Die Dominica celebrare decretum est.

§. XLIV.

Epistola Polycratis.

Eus. V. hist. c. 24. Nemo alius majori zelo celebrandi Pascha die decima quarta effervescente visus, Polycrate Episcopo Ephesino; is, ad preces Papæ congregatis Asiæ Episco-

Episcopis, deinde in Epistola ad Papam, Sæculum II.
& Ecclesiam Romanam data, Concilii A. C. 196.
sui sententiam in hunc modum scripsit:

*Diem Paschatis inviolate nihil addendo,
nihil diminuendo celebramus; in Asia
enim obdormierunt in Domino magna illa
Ecclesiæ lumina, quæ in Die gloriosi Ad-
ventus ejus resurgent; videlicet Philip-
pus ex duodecim Apostolis, qui mortuus
est Hierapoli, & duæ filiæ ejus, quæ in
extremam usque senectutem Virginitatem
servarunt, & alia filia ejus, quæ dono
S. Spiritus clara post vitam sancte trans-
actam Ephesi e vivis decessit; His adden-
dus est Joannes, qui supra pectus Domini
recubuit, aurea insignis lamina, Ponti-
fex, Martyr, & Doctor, & tandem Ephesi
quievit. Item Polycarpus Episcopus, &
Martyr Smirnae. Traseas Episcopus &
Martyr Eumeniæ, mortuus Ephesi. Pos-
set etiam adduci Sagaris Episcopus, &
Martyr, defunctus Laodicæ, & Beatus
Papyrius, & Episcopus Meliton, qui in
omnibus Spiritu S. regebatur, & sepul-
tus est Sardis, expectans a cælo visitari,
& resurgere.*

*Omnes isti Pascha celebrarunt decima
quarta die Lunæ juxta Evangelium, non
recedentes, sed regulam fidei sequentes;
& ego Polycrates, vestrum omnium mini-*

X x 5

mus,

Sæculum II.
A. C. 196.

mus, seruo Propinquorum meorum Traditionem, quorum aliqui Magistri mei fuere. Septem Episcopos ex propinquis meis habui, & ego sum octavus; omnes semper diem Paschatis celebrarunt in illo tempore, quo Judæi fermentum purgabant; ego igitur, qui sexaginta quinque annis in Domino vixi, cum omnibus totius mundi fratribus communicavi, totam S. Scripturam legi, propter ea, quæ nobis ad terrorem opponuntur, non turbor; nam viri, majores me, dixerunt: Oportet Deo magis obedire, quam hominibus. His Polycrates subjungit: Nomina Episcoporum præsentium, quos ad preces tuas convocavi, hic possem apponere, quod si facerem, magnam eorum certeres multitudinem, quibus, quamquam mea tenuitas cognita sit, nihilo minus hanc Epistolam comprobarent, scientes, me non in vanum gereve canos meos, sed semper secundum Jesum Christum ambulasse. Hactenus Polycrates.

Eus. V. c. 24.

Victor Papa cum suæ voluntati minime morem geri videret, totius Asiæ, & Viciniæ ejus Ecclesias, tanquam privatam, & alienam Doctrinam tenentes, in suis Epistolis notat, & a Fidelium communio-

munione separatas declarat, aliis quidem Sæculum II.
A. C. 196.
Episcopis hunc fervorem non probanti-
bus, sed vehementer hortantibus, ut pa-
cem, & charitatem conservaret. Multi
ad eum dederunt Epistolas, quos inter
S. Irenæus fratrum nomine, quibus in
Galliis præerat, scripsit; & defendit,
Mysterium quidem Resurrectionis Salva-
toris nostri, non alia die quam Dominica
esse celebrandum, ideo autem tantum
Ecclesiarum numerum, quod mori suo
antiquo inhærent, ab universalis Ec-
clesiæ corpore non esse rescindendum.
Inter alia hæc leguntur Irenæi verba:

§. XLV.

Epistola S. Irenæi.

*Hæc controversia non solum ad diem Pa-
schatis, sed etiam jejunandi modum
spectat; aliqui enim uno tantum die sibi
jejunandum credunt, alii duobus, alii plu-
ribus, quidam quadraginta horas diei no-
ctisque jejunando numerant. Valde pro-
babile est, S. Irenæum hic solummodo
de jejunio majoris hebdomadæ loqui,
quod inter alia erat rigidissimum. Ita
ut saltem uno die, puta Parasceve, ab
omni alimento abstinerent. Tum per-
git: Hæc diversitas non nostris tempori-
bus exorta, sed multo ante sub Prædeces-
soribus*

Sæculum II.
A. C. 196.

foribus nostris, qui non satis caute egisse videntur, dum ritus per simplicitatem, & ignorantiam introductos servarunt; at in unitate pacis manserunt, & nos manemus; sic jejuniorum diversitas unitatem fidei confirmat.

S. Irenæus ulterius ad Victorem in hunc modum prosequitur: *Presbyteri, qui ante Soterem Ecclesiam, cui hodie præsides, gubernarunt, nempe Anicetus, Pius, Hyginus, Telesphorus, Sixtus illum morem non servarunt, nec a suis servari permiserunt, si qui autem ad se venissent, ex illis Ecclesiis, ubi servari consueverat, quamvis inter præsentis rituum diversitas magis elucesceret, pacem nibilo minus tenuerunt, & nemo unquam propter hunc morem Ecclesia ejectus legitur; imò Prædecessores tui, moris sui tenaces, tamen fratribus aliarum Ecclesiarum, contrarium morem servantibus Eucharistiam miserunt.* Huc usque S. Irenæus, qui deinde ea, quæ inter S. Polycarpum, & S. Anicetum Papam contigere, enarrat. Hæc Epistola illius Synodi decretalis fuisse creditur, quam S. Irenæus in Galliis hac super materia convocaverat; scripsit etiam de hac quæstione ad plures alios Episcopos, pacem inter Ecclesias servare conatus.

At

At Victori Papæ tanti rigoris causæ Sæculum II.
 aliæ, & suis Prædecessoribus incognitæ A. C. 197.
 esse poterant; quippe Blastus Ecclesiæ
 Romanæ Presbyter hanc servandi Pa-
 schatis diversitatem pro sui schismatis
 fundamento posuerat; hinc ultra diffi-
 mulari, aut tolerari posse non videba-
 tur. (*) Hæc tamen in Asia, & Orien-
 te aliquibus adhuc sæculis duravit dis-
 cordia. Victor Papa paulo post morta-
 litatem exiit, anno JESU Christi cente-
 simo nonagesimo septimo, cui successit An. 197.
 Zephirinus. Anno sequenti centesimo Zephirinus
 octogesimo octavo Imperator Severus, Papa.
 devictis duobus æmulis Nigro, & Albi-
 no, Romam venit, ubi filium primogeni-
 tum Bassianum, Antonini nomine decora-
 tum, secum Imperatorem proclamat, al- Spart. seu.
 terum, nomine Getam, Cæsarem salu- c. 12.
 tat. Hoc anno Imperii ejus sexto fa- Herod. l. 3.
 ctum. cap. 9.

§. XLVI.

(*) Ex his Fleurii verbis patet, ipsi nun-
 quam in mentem venisse, sicut Anonymus II.
 somniat, ut Summo Pontifici jurisdictionem
 adimat, etiam plurimas Ecclesias excommuni-
 candi; in eo autem Fleurius excusari non po-
 test, quod ea, quam SS. Pontificibus debet,
 Reverentia non loquatur, si forte sua opinione
 aliquis Papa sacrum hoc fulmen absque ne-
 cessitate intorsit.

Sæculum II.
A. C. 197.

§. XLVI.

Narcissus Jerosolymitanus.

*Euf. l. VI.
c. 9.*

Narcissus Episcopus Jerosolymitanus virtutibus, & miraculis clarus, cum in vigilia Paschatis oleum, Diaconis lampades Ecclesiæ accensuris, deesset, lamentante populo, eos, quorum curæ luminaria parare demandatum, aquam ex puteo proximo haurire, & sibi afferre iussit; precibus ad Deum fuis, ipso imperante, fide firma, & sincera aqua in lampades infunditur; & ecce mutata est in oleum. Multi Fideles in prodigii memoriam hujus olei quidquam conservarunt; nam Eusebii Cæsariensis temporibus post centum viginti annos aliqua adhuc, quamvis parva, hujus olei pars supererat.

Contigit, ut tres pessimæ vitæ Christiani, multorum scelerum rei, severitatem, & constantiam Narcissi non ferentes, & in eum conspirantes, tetri criminis per calumniam accusarent, & calumniam perjuriis firmarent. Agebat primus: si mentiar, flammis consumar. Secundus; morbo contagioso peream. Tertius: lumen solis ultra non conspiciam. Cum Narcissi virtus, & vitæ innocentia omnibus esset perspecta, nemo calumnia-

calumniatoribus fidem habuit; ipse ni- Sæculum II.
 hilo minus obtreccionis impatiens, A. C. 197.
 præterea veræ Philosophiæ, vitæque so-
 litariæ jam pridem cupidus, frequentiæ
 se subduxit, multosque annos ruri in lo-
 cis occultis, & desertis vixit. Interim
 calumniatores ejus criminis vindicta
 presso pede secuta est. Primum, cum
 parva scintilla per noctem, nemine cau-
 sam perspiciente, delapsa domum inæen-
 diffet, flammæ cum omnibus suis con-
 sumpsere. Alter tali, cui se devoverat,
 morbo a planta pedis usque ad verticem
 infectus contabuit. Tertius punientis
 Dei judicium reveritus, calumniæ cri-
 men cum duobus complicibus perpetra-
 tum palam confitebatur, tanto dolore,
 & lacrymarum effusione, ut lumen ocu-
 lorum amiserit. Narcisso igitur ultra Enf. VII. 10
 non apparente, vicinarum Ecclesiarum
 Episcopis visum, alium Jerosolymæ con-
 stituere Episcopum; elegerunt ergo
 Dium, qui non diu sedit, habuitque suc-
 cessorem Germanionem, cui similiter
 viam omnis carnis ingresso successit
 Gordius.

§. XLVII.

*Tertullianus. Tractatus ejus de
 Baptismo.*

Ea tempestate Carthagine Quintus Se-
 ptimius

Sæculum II.
A. C. 197.

*Hier. de
Script.*

Hier. cont.

Jovin. c. 7.

ptimius Florens Tertullianus, hoc ultimo nomine notissimus, Doctrinæ, & facundiæ laude florebat; natus erat Carthagine, Patre copiarum Proconsularium Centurione. Omnibus scientiis operam dedit cum plausu, omnesque coævus latinæ eloquentiæ fama superabat. Initio fuit Ethnicus, at postea conversus, multa opera scripsit Ecclesiæ utilia, qualia sunt de pœnitentia, baptismo, & oratione. Juvenis, ut animum exhilararet, scripsit Tractatum de molestiis Matrimonii; attamen uxorem duxit, quod ex duobus libris uxori suæ nuncupatis apparet.

sup. l. 3.

c. 3.

c. 4.

Libro scribendo de Baptismo occasionem dedit fœmina nomine Quintilla, Cainitarum hæresi imbuta; Cainitæ ex Valentinianis pullularant, negabant necessitatem Baptismi, & ejus simplicitatem contemnebant. Hinc Tertullianus aquæ encomia profert; quod in prima rerum Genesi Spiritus S. ferretur super aquas. Ait, nihil differre, an quis in mari, stagno, fluvio, fonte, piscina, vel pelvi baptizetur; nec inter eos fuisse differentiam, qui a S. Joanne Baptista in Jordane, aut a S. Petro in Tiberi fuissent baptizati. Angelum sanctum Baptismo præsidere, nobisque ex aqua egredien-

gredientibus unctionem dari, unde Chri-
 ftiani diceremur; tum nobis imponi ma-
 num cum benedictione, & invocatio-
 ne Spiritus S. ubi Sacramentum Con-
 firmationis denotat. Ait, ante descen-
 sum Spiritus S. Apostolos tantum ba-
 ptizasse Baptismo S. Joannis, ut ad Gra-
 tiam præpararent; verum omnes Apo-
 stolos fuisse baptizatos affirmat, quam-
 vis Scriptura non nisi de S. Paulo id ex-
 primat.

Sæculum II.
 A. C. 197.

c. 5.

c. 7.

c. 8.

Necessitatem Baptismi in novo Te-
 stamento probat ex Jesu Christi præce-
 pto: Ite, & baptizate; & ex commina-
 tione exclusionis a Regno Dei. Uni-
 cum esse Baptismum ait, sicut unum
 Deum, & Ecclesiam unam. Tum sub-
 dit: *Examinari vero meretur, quid cir-
 ca hæreticos observandum; nullam in
 nostra Disciplina partem habent, nam
 rescissio a cõmunionem testatur extraneos.
 Nec habent eundem Deum, quem nos,
 nec eundem Christum, ex quo sequitur,
 nec habere eundem baptismum; sicut er-
 go eorum baptismus legitimus non est,
 ita absque omni dubio nullus est.* Ter-
 tullianus hic loquitur de sui temporis
 hæreticis, quorum plerique alia baptis-
 mi forma utebantur, aut aliter, quam
 Catholici interpretabantur, nec eundem

c. 13.

Matt. 28. 19.

Jo. 3. 5. 6. 15

Hist. Eccles. Tom. I.

Y y

Pa-

Sæculum II. Patrem, nec Filium credentes. (*) Remittit Lectorem ad Tractatum de Baptismo, quem græce scripserat, nobis
A. C. 197.

c. 16.

autem non extat. Subjungit: *Secundum habemus Baptismum, sed unicum sicut primum, nempe Baptismum sanguinis.*

c. 17.

Baptizandi munus Episcopo competit, tum Presbyteris, & Diaconis jubente Episcopo, ut ordo, & pax in Ecclesia conservetur. Etiam Laici in casu necessitatis Baptismum conferre possunt, & qui id facere neglexerit, reus erit ruinæ hominis.

c. 18.

Non facile Baptismum conferendum, ait, sed pro dispositione, conditione, ætate, Personarum præcipue infantum esse differendum; vult, ut prius satis instructi, baptizari petant. Parentes lustricos non esse periculo exponendos, ne susceptos morte sua destituant, aut eorumdem prava indole decipiantur. Hic notatur susceptoris usus, fidem suam pro infante interponentis; quodque hic Tertullianus affert in bono sensu

(*) Hic non immerito Anonymus I. de vero sensu Fleurii dubitat, & asserit, Ecclesiam nunquam declarasse, Hæreticorum, qui in fide de Sanctissima Trinitate errant, collatum baptismum esse nullum, sed tantum illorum, qui in conferenda Baptismi forma errant.

sensu accipi potest, si verba de infanti-
 bus Paganorum, aut aliorum, quorum Sæculum II.
A. C. 197.
 educatio periclitabatur, intelligas. Nec
 minus in Adultis necdum conjugatis Ba-
 ptismum differendum putat, usque dum
 vel nubant, vel in continentia sint pro-
 bati. Tum pergit: *Siquis Baptismi Di-
 gnitatem, & Præstantiam intelligat,
 hunc suscipere potius verebitur, quam
 differri. Solemnis ad baptizandum dies*
est Pascha, & omne quod sequitur in-
tervallum usque ad Pentecosten. Potest
tamen Baptismus omni tempore, & bo-
ra conferri. Baptizandus multis ora-
tionibus, jejuniis, genuflexionibus, vigi-
liis, & omnium peccatorum suorum
commissorum confessione se præparet;
non modicam sibi fieri gratiam intelli-
gat, si confessio peccatorum publica non
requiratur.

c. 19.

c. 20.

§. XLVIII.

*Tractatus Tertulliani de Pœni-
tentiâ.*

In libro de Pœnitentiâ primo agit de c. 3. 4. de
pœnit. c. 6.
 hac virtute generaliter, aitque tam
 pro peccatis corporis, quam mentis, a-
 ctionis, & cogitationis vel voluntatis
 pœnitentiâ esse necessariam; tum de
 pœnitentiâ loquens, qua ad Baptis-

Yy 2 mum

Sæculum II.
A. C. 197.

mum præparamur, se præprimis Catechumenis scribere, ait, illis, qui spe Baptismi de remissione peccatorum suorum securi, se ad tempus pravis affectibus indulgere posse putabant, & veniam obtenturos absque dato pretio, quod est pœnitentia; ad hos inquit: *Potestis quidem Ministrum Baptismi promissis vestris decipere, Deus autem non communicat thesaurum suum, qui dixit, margaritas non esse ante porcos projiciendas. Hinc tot sunt, qui post Baptismum relabuntur. Non ideo lavamur, ne ultra peccemus, sed quia peccare cessavimus, & quia in corde jam mundati sumus; si non nisi post acceptum Baptismum a peccatis abstinemus, id magis necessitate, quam amore innocentiae fieri videbitur.*

c. 7. Inde ad pœnitentiam transit, quæ Baptismum sequitur, seque de ea invitum mentionem facere fatetur; valde enim optandum esse, ut nulla pœnitentia, quæ primam sequitur, Christiani indigerent; & merito timendum, ne, dum secundum peccati remedium ostendit, aliquod dari spatium simul monstret, ubi alterius spe veniæ peccari possit. *Deus, inquit: malitiam, & conatus Dæmonis sciens, clausa jam veniæ janua, & præcisata alterius Baptismi spe, quasi rimam secundæ*

cundæ pœnitentiæ pro una tantum vice patefacit. Hic de publica pœnitentia loquitur, quæ, prout omnes Theologi noverunt, una solum vice concedebatur. Tum in hunc modum prosequitur: Quo hujus secundæ, & unicæ pœnitentiæ angustior est semita, eo graviore labore tenetur; non sufficit, si hujus pœnitentiæ dolor intra conscientiam contegatur, sed externis actionibus exprimi debet. Hoc græco vocabulo exomologesis dicitur, estque exercitium, quo hominis arrogantia dejicitur, & humiliatur; in hac pœnitentia modus vivendi præscribitur, movendæ Dei Misericordiæ aptus; vestis, alimenta sunt luctui convenientia; pœnitentis est in sacco, & cinere jacere, squalido corpore, spiritu tristi; victus sit simplex solummodo sustentandæ vitæ necessarius; pœnitens frequenter oret, & jejuset, gemat, ploret, diu noctuque ad DEUM clamet, coram Presbyteris prosternatur, coram amicis DEI genuflectat, omnium fratrum auxilium, & preces imploret. Eos deinde arguit, qui vel culpabili verecundia, vel metu sensualis afflictionis pœnitentiam differabant.

Sæculum II.
A.C. 197.

August. E-
pist. 54. ad
Marc. c. 7.

c. 9.

c. 10.

c. 11.

Sæculum II.
A. C. 197.

§. XLIX.

Tractatus de Oratione.

de Orat. c.
II. & 12.

In libro de Oratione quasdam superstitiosas observationes reprehendit, quæ inter Fideles absque ullo Domini nostri, vel Apostolorum præcepto introducebantur ad rituum Paganorum imitationem, quæ sola similitudo, inquit: ad eas rejiciendas debet sufficere. Erant, qui ad orationem se conferre non audebant, prius quam totum corpus abluissent, vel saltem manus, in religiosam illius memoriam, quod Pilatus, cum Dominum nostrum Judæis traderet, fecerat. Alii post orationem, quasi ita oporteret, sedebant. Alii ex composito voce elatiore loquebantur. Mos erat post orationem communem, & publicam osculum pacis dare, exceptis diebus jejunii solemnibus, sicut in nocte Paschali; aliqui etiam hoc osculo abstinebant, cum privatim jejunarent; hunc usum damnat Tertullianus, sicut etiam illorum, qui orationibus ad Sacrificium spectantibus diebus stationum abstinebant, quod dicerent, post sumptionem Corporis Domini nostri frangi jejunium; haud dubie per Agapen seu convivium post Sacrificium haberi solitum.

§. L.

§. L.

Sæculum II.
A. C. 197.*Consilia Tertulliani uxori data.*

c. 5.

In libro primo ad uxorem Tertullianus persuadere ei conatur, ut si ipse prior obiisset, non iterum nuberet, non quod ipsius jam defuncti quidquam interesset, sed maximæ viduæ. Ait, nullam earum rationum, quæ matrimonium homini suadere possint, Christianis convenire; sive quis matrimonium eligat, tanquam remedium concupiscentiæ, sive fortunæ suæ stabilimentum, sive amore liberorum; *Liberos enim, si quos suscepimus, inquit: imminentium malorum metu optamus ad Dominum præmittere, quo nos ipsi, iniquo hoc Sæculo egressi, sequi unice cupimus.* Quosdam, addit; statim post acceptum Baptismum statum perpetuæ continentiæ amplecti; multos eandem in matrimonio mutuo consensu servare.

In libro secundo uxorem monet, ut, si post ejus obitum velit nubere, viro Christiano nubat, & probat, conjugia Fidelis cum Infideli universim esse illicita, quamvis in matrimonio permanere liceat, si ante conversionem partis fidelis fuerint conjugati. Non nulla hujusmodi imparis conjugii, a mulieribus fidelibus initi, exempla Tertullianum move-

c. 2.

Y y 4

runt,

Sæculum II.
A. C. 197.

I. Cor. 7. 39. runt, ut hæc scriberet; hanc Doctrinam
illis verbis S. Pauli superstruit: *Mulier,*
si dormierit vir ejus, liberata est, cui vo-
luerit, nubat, tantum in Domino. Tum
multa ejusmodi connubiorum incommo-
da enarrat, *talis mulier Christiana, in-*
quit: maritum affectu a Gentilium non
absimili colet; ut marito placeat, vultus
speciem ornatu profano hujus sæculi au-
gebit, in iis, quæ secreto debentur, ratio-
nis, & honestatis limites transgredietur;
non enim is modus inter Gentiles est, &
modestia, quæ inter Christianos, semper
Dei omnia perspicientis, memores.

6. 4. *Quomodo talis mulier poterit servire*
Deo, viro alligata Dæmonis servo, qui ju-
bente Domino suo eam a Dei servitio im-
pediet? Si ad Ecclesiam eundum erit die
stationis, maritus eam solito maturius in
balneis adesse jubebit; si jejunandum erit,
eadem die convivium hospitibus parari in-
dicet; si ad pia opera domo exeundum, ne-
mini domesticorum Dominam sequi vaca-
bit. Num maritus Ethnicus uxorem fide-
lem per plateas, & domos pauperum cir-
cuire, & fratres invisere patietur? aut
ut de nocte surgat, & sanctorum cœtui
assistat? quo animo feret eam ad Solemni-
tatem

tatem Paschalem thoro abesse? num ad mensam Domini apud Infideles tantopere diffamatam sine suspitione ire permittet? num eam clanculo carceres intrare, & osculari, Martyrum compedes boni consullet? num ut eorum pedes lavet, cibum potumque in fervore charitatis offerat, de fratribus absentibus cogitet, aut loquatur, patienter tolerabit? si quis fidelis alienigena advenerit, quomodo in domum gentilem suscipietur? si quid dandum prohibente marito nec cibi, potusve copia erit.

Demus autem maritum in hæc omnia consentire, tamen vitæ Christianæ opera Ethnico patefacere debere, satis grande malum est; num eum semper lateve poteris, dum signum crucis formas, super lectum, super corpus tuum? dum oscitas, dum quid noxii, vel immundi abigis? dum de nocte ad orandum surgis? an non viro credere pronum erit, esse operationem magicam? an viri oculos effugere poterit illud, quod secreto ante omne aliud alimentum sumis? & sciat esse panem, an non talem esse credet, qualis esse dicitur? Tertullianus hic de Evcharistia loquitur; Christiani Evcharistiam in domos suas

Sæculum II.
A. C. 197. portabant, ut singulis diebus sumere possent; & dignoscitur, Fideles jam tunc Corpus Christi jejunos sumpsisse, & sæpe numero sub solius panis specie. (*) Ethnici criminabantur, hunc panem cæsi infantis sanguine esse intinctum, & maxima, qua hanc buccellam Christiani servabant, cura, & reverentia maleficii suspicionem movebat.

- c. 6. Pergit uxori ante oculos ponere, quam periculosum sit mulieri Christianæ vivere in domo pagana, superstitionibus plena, & profanorum mensis assidere. *Si ad cantandum invitetur, quid cum marito suo cantet? audiet videlicet carmina scenica, aut in cauponis publicis pervulgata. Nulla in his Dei mentio, nulla Jesu Christi invocatio, nulla, qua fides nutriatur Scripturarum lectio, nulla Benedictio- nis Divinæ postulatio.* Ajebat, qui inter Ethnicos essent pessimi, uxores Christianas ducere, & inter mulieres Christianas

(*) Hic Fleurius argumentatur, jam tunc temporis sumptionem Evcharistiæ sub una specie in more fuisse. Bene argumentaretur, nisi dubium esse posset, an non panis ille Evcharisticus in Sacro Sanguine intinctus fuerit? id enim in quibusdam Ecclesiis factum legitur.

ftianas non nisi quæ in fide teperent, ta-
lia connubia appetere, illas videlicet, quæ
vanitate mundana, & luxu delectarentur;
ut in lecticis, præstantis corporis vecto-
ribus, pretiosis crepidis, & multis aliis,
quæ vir Christianus quamvis ditissimus
non concessisset, inter æquales suas pos-
sent tumescere.

Sæculum II.
A. C. 197.

Tandem felicitatem Christianorum
conjugum describit, aitque: *Hujus Ma-
trimonii contractum Ecclesia efformat,
Sponsorum oblatio confirmat, Benedictio
Sacerdotalis Sigillum imprimit, hunc An-
geli in Cælo præsentant, & pater Cælestis
ratum habet. Duo fideles in matrimonio
idem jugum simul portant, duo sunt una
caro, & unus Spiritus; simul orant, simul
flectunt genua, & prosternuntur, simul je-
junant; mutuo se instruunt, mutuo se ex-
hortantur, simul vadunt ad Ecclesiam, si-
mul ambo ad mensam Dei, tam in prospe-
ris quam adversis inseparabiles; omnium
arcanorum suorum conscii sunt, alter alte-
ri molestus non est; libere ægrotos visi-
tant, pro arbitrio dant eleemosinas; abs-
que cura & sollicitudine sacrificiis inter-
sunt; simul psalmos, & hymnos cantant,
seque invicem ad Deum laudandum exci-
tant.*

Sæculum II. *tant.* Ex his exemplis, qualis tunc Christianorum vita fuerit, colligitur. (*)
A. C. 197.

(*) Anonymus I. hic in suis Notis pag. 54. Fleurium arguit, quod tantum ideo de Beatissimæ Virginis Assumptione in sua Historia loqui videatur, ut hanc opinionem refutet; sed male iudicat. Fleurius in sua Præfatione dicit, quod nihil de Beatissima Virgine referre voluerit, nisi quod in Sacra Scriptura legitur, atque illud, Sanctissimam Virginem S. Joannem Ephesum fuisse secutam. At vero quamprimum in Ecclesiis particularibus, & deinde in universali fides, cultusque Assumptionis Corporis, & Animæ Beatissimæ Virginis ortus est, id accurate notat, & sæpissime hujus Festi mentionem facit; ita ut injuriam Fleurio inferret, qui putaret, ab eo Assumptionem innoxiiis erroribus accenseri, quos æterno silentio oppugnare oportet.

Præterea nemo succenseat præclarissimo Historico, si Assumptionem Beatæ Mariæ illis factis non annumeret, quæ ex veterum Historicorum testimoniis certa sunt, & constantia, quamdiu decisum non fuerit quo loco, & quo anno Sanctissima Virgo obierit. Ipse illustrissimus annalium Ecclesiasticorum Parens Baronius anxie queritur de veterum Scriptorum tanta super re silentio. Nullum efficacius Assumptionem Beatissimæ Virginis asserendi est argumentum, quam si dicas: *Deus hanc prærogativam Matri suæ dare potuit. Decuit. S. Joannes Damascenus inter alios luculenter id factum testatur. Fideles credunt. Ecclesia annuit, & hanc fidem institutione Festi, & præscriptione cultus publici probat. Ergo, nullatenus temeritatis notam effugiet, qui negare ausus fuerit.*

FINIS TOMI PRIMI.

INDEX